

Mielikuvia ja kokemuksia Turun kaupunkitiloista

Olohuone 306,4km² kaupunkitaidetapahtumassa

Ympäristöestetiikan ja humanistisen maantieteen tulkintoja turkulaisista kaupunkitiloista uuden julkisen taiteen kontekstissa

Miika Neulaniemi

Kulttuuripolitiikan maisteriohjelma

Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos

Taidekasvatus

Jyväskylän Yliopisto

Kevät 2010

Tiedekunta – Faculty	Laitos – Department
Humanistinen tiedekunta	Taiteen ja kulttuurin tutkimuslaitos
Tekijä – Author	
Miika Neulaniemi	
Työn nimi – Title	
Mielikuvia ja kokemuksia Turun kaupunkitiloista Olohuone 306,4km ² kaupunkitaidetapahtumassa - Ympäristöestetiikan ja humanismaantieteen tulkintoja turkulaisista kaupunkitiloista uuden julkisen taiteen kontekstissa	
Oppiaine – Subject	Työn laji – Level
Taidekasvatus	Pro gradu
Aika – Month and year	Sivumäärä – Number of pages
Kevät 2010	94
Tiivistelmä – Abstract	
<p>Tutkin, muuttivatko Olohuone 306,4km² kaupunkitaidetapahtuman taideteokset <i>Paikalla</i> tai <i>Sanojen kasvatuslaitos</i> Turun seudun työttömät ry:n jäsenien mielikuvia Turun keskustan julkisista kaupunkitiloista. Muut tutkimuskysymykseni ovat millaisena ympäristöesteettisenä kaupunkitilana kohderyhmän jäsenet kokivat kaupunkitilan kaupunkitaiteen kontekstissa ja kenelle kohderyhmä koki kaupunkitilan kuuluvan. Oletukseni oli, että kohderyhmän mielikuvat kaupunkitiloista voivat muuttua, kun kaupunkitilaa koetaan ja tulkitaan uuden julkisen taiteen kontekstissa.</p> <p>Tutkittavina kaupunkitiloja ovat Tuomiokirkon piha-alue, Turun kaupungin teatterin piha-alue sekä Turun kaupungin pääkirjaston sisäpiha. Kaupunkitiloissa sijaitsevat kohderyhmän vierailujen aikana tapahtuman uutta julkista taidetta edustavat teokset <i>Paikalla</i> sekä <i>Sanojen kasvatuslaitos</i>. Kohderyhmäni koostuu kuudesta Turun seudun työttömät ry:n jäsenistä, joita haastattelin Olohuone – tapahtuman aikana. Lähtökohtani oli tutkia kaupunkitilan kokemista kokijan näkökulmasta. Näkökulmani aiheeseen on humanismaantieteellinen, ympäristöesteettinen sekä kulttuuripoliittinen. Metodologinen välineeni haastatteluaineiston analyysissä on fenomenografia.</p> <p>Teokset <i>Paikalla</i> ja <i>Sanojen kasvatuslaitos</i> tukivat miltei jokaisen mielikuvia, mutta eivät kohderyhmän näkökulmasta muuttaneet heidän mielikuviaan tutuiksi kokemistaan kaupunkitiloista. Kaupunkitilat näyttäytyivät monikerroksisina elettyinä tiloina, jotka kuuluvat kaikille, ja joihin kohdistui hyvin erilaisia subjektiivisia ja jaettuja merkityksiä kuin myös käyttötarkoituksia.</p>	
Asiasanat – Keywords	
Uusi julkinen taide, julkinen taide, julkinen tila, kaupunkitila, eletty tila, mielikuva, ympäristöestetiikka, paikan identiteetti, psykomaantiede, humanistinen maantiede, fenomenografia.	
Säilytyspaikka – Depository	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	KAUPUNKITILA, TAIDE JA KOKIJA	12
	2.1 Uusi julkinen taide	12
	2.2 Eletty kaupunkitila	17
	2.3 Psykomaantiede	20
	2.4 Mielikuva	21
	2.5 Ympäristöestetiikka	23
	2.6 Paikan identiteetti	26
3	TUTKIMUSAINEISTO JA - MENETELMÄT	29
	3.1 Aineiston kerääminen	29
	3.1.1 Kysely	30
	3.1.2 Teemahaastattelu	31
	3.2 Aineiston purku	32
	3.2.1 Litterointi	32
	3.2.2 Fenomenografia	33
	3.2.3 Fenomenografinen aineiston analyysi	34
4	AINEISTON ANALYYSI	40
	4.1 Ilkka	40
	4.1.1 Ympäristöestetiikka	41
	4.1.2 Kenen tila?	43
	4.1.3 Mielikuva	44
	4.2 Leena	46
	4.2.1 Ympäristöestetiikka	46
	4.2.2 Kenen tila?	47
	4.2.3 Mielikuva	48

4.3 Jaakko	49
4.3.1 Ympäristöestetiikka	50
4.3.2 Kenen tila?	52
4.3.3 Mielikuva	53
4.4 Taina	54
4.4.1 Ympäristöestetiikka	54
4.4.2 Kenen tila?	56
4.4.3 Mielikuva	57
4.5 Heikki	58
4.5.1 Ympäristöestetiikka	59
4.5.2 Kenen tila?	61
4.5.3 Mielikuva	62
4.6 Timo	62
4.6.1 Ympäristöestetiikka	63
4.6.2 Kenen tila?	65
4.6.3 Mielikuva	66
4.7 Yhteenvedo	67
4.7.1 ”Mistä mä sen teoksen löydän?”	67
4.7.2 ”Se kuuluu meille tietenkin”	72
4.7.3 ”Miksi sä niin yksinkertaisia asioita kysyt?”	74
5 POHDINTA	
LÄHTEET	84
LIITE 1	91
LIITE 2	92

1 JOHDANTO

Ilkka haroo partaansa ja katselee ikkunasta ulos. Siellä näkyy *Sanojen kasvatuslaitos* -teos, joka muistuttaa häntä elävästi lapsuudestaan. Muisto palautuu aina uudelleen mieleen katseen harhaillessa kerta kerran jälkeen kahvilan ikkunasta ulos. Ilkka osallistui tuokio sitten teokseen istuttamalla siemeniä teoksen puulaatikoihin, joista kasvaa pikku hiljaa sanoja. Teos vaikutti suunnattoman paljon hänen vierailuunsa tilassa. Mutta vaikuttiko se hänen mielikuvaansa tilasta?

Ilkka oli yksi kuudesta Turun Seudun Työttömät ry:n jäsenistä, joka vieraili Olohuone 306,4km² kaupunkitaidetapahtuman (3.6 - 7.6 2009) aikana Turun keskustan julkisissa ulkotiloissa, joissa sijaitsi kaksi tapahtuman taideteosta. He käyskentelivät kaupunkitilassa yksitellen, tarkkaillen omalla tavallaan tilaa, jonka jälkeen haastattelin heitä. Teemahaastattelujen tarkoituksena oli selvittää, miten he kokivat ja tulkitsivat Turun keskustan julkisia kaupunkitiloja, kun siellä sijaitsi tapahtuman uuden julkisen taiteen teos.

Näitä teemahaastatteluja ohjasi tutkimuskysymykseni: muuttiko Olohuone 306,4km² kaupunkitaidetaidetapahtuman uuden julkisen taiteen teos *Paikalla* tai *Sanojen kasvatuslaitos* Turun seudun työttömät ry:n jäsenien mielikuvia Turun keskustan julkisista kaupunkitiloista? Muut tutkimuskysymykseni ovat: millaisena ympäristöesteettisenä kaupunkitilana kohderyhmän jäsenet kokivat kaupunkitilan uuden julkisen taiteen kontekstissa ja kenelle kohderyhmä koki kaupunkitilan kuuluvan? Tutkimusta ohjaavat näkökulmat kaupunkitilasta ympäristöesteettisenä ja humanistismaantieteellisenä, eli elettyinä tilana. Tutkimuskysymykset ilmentävät kaupunkitilan kokemisen moniulotteisuutta niin aistihavaintojen, olosuhteiden, asenteiden, muistojen kuin käyttötarkoitusten kannalta, mutta samalla myös rajaavat tutkimustani. Näkökulmani aiheeseen ammentaa ympäristöestetiikan ja humanistisen maantieteen lisäksi kulttuuripolitiikasta sekä nykytaiteen tutkimuksesta.

Tutkimuskohteitani ovat turkulaiset kaupunkitilat, joissa sijaitsee Olohuone – tapahtuman taideteos, ja erityisesti kohderyhmän suhde kaupunkitiloihin.

Minua kiinnostaa miten tapausesimerkkini *Sanojen kasvatuslaitos* ja *Paikalla* vaikutti kohderyhmän kokemukseen kaupunkitilasta sekä tulkintaan kaupunkitilaan liitetyistä mielikuvista. Lähtökohtani on tutkia kaupunkitilan kokemista kokijan näkökulmasta, johon minulle antaa teoreettista tukea fenomenologiasta vaikutteita saaneet humanistinen maantiede sekä ympäristöestetiikka. Metodologinen välineeni haastatteluaineiston analyysissä on fenomenografia, jossa pyritään ottamaan huomioon tutkittavan käsitys asioista.

Tutkittavina kaupunkitiloina ovat Tuomiokirkon piha-alue ja Kaupunginteatterin piha-alue, joissa sijaitti tapahtuman *Paikalla* - teos sekä pääkirjaston sisäpiha, jossa sijaitti *Sanojen kasvatuslaitos* -teos. Oletukseni on, että kohderyhmän mielikuvat kaupunkitiloista voivat muuttua, kun kaupunkitilaa koetaan ja tulkitaan silloin, kun siellä on taideteos. Mielikuvien muutos on mahdollista, koska haastattelu ja tilan analysointi luovat tarkoituksellista puhuntaa kaupunkitiloja kohtaan, joihin liittyviä mielikuvia tai muutosta haastateltava ei ole kenties aiemmin pohtinut. Kuitenkin kaupunkitilan kokemiseen ja tulkintaan voi vaikuttaa taideteoksen lisäksi moni hetkellinen ja tiedostamatonkin tekijä: kaatosade, oma mieliala ja tutkijan haastattelu. Näiden tekijöiden rooli kaupunkitilojen kokemisessa ja tulkinnassa voi olla merkittävä. Taideteos on kuitenkin tekijä, jonka kohderyhmä tiedosti omaavan merkitystä tilakokemuksessa tutkimukseni kannalta, sillä kerroin heille ennen haastattelua, että tutkimukseni tarkoitus on tutkia taideteosten roolia heidän tilan kokemuksessaan.

Taideteokset sisältävät potentiaalia muuttaa mielikuvia kaupunkitiloista myös sen takia, koska taideteos merkitsee yleensä muutosta totutussa ympäristössä. Maantieteilijä Harri Andersson (1997, 215) katsoo, että ihminen havahtuu katsomaan tuttua rutiininomaista maisemaa vasta silloin, kun siinä tapahtuu muutos. Maantieteilijä Sirpa Tani (1997, 215) näkee Anderssonin tavoin, että vasta kun ympäristössä tapahtuu muutos, ihminen pysähtyy katsomaan tuttua paikkaa. Tapahtuman teokset muuttivatkin mahdollisesti ympäristö ilmaantuessaan yhtäkkiä kaupunkitiloihin. Koska teokset olivat kaupunkitiloissa vain viikon ajan, niin kaupunkilaiset eivät ehtineet tottua niihin.

Taiteen tutkija Anne-Mari Forss (2007, 106) toteaa *Paikan estetiikka: eletyn ja koetun paikan fenomenologiaa* kirjassaan taiteella olevan merkitystä myös paikkaan liittyvien mielikuvien synnyttäjänä, esimerkkinä Venetsia, johon onnettomat ihmiset ovat taiteesta inspiroituneina menneet tekemään itsemurhia. Taide voi toimia konkreettisena mielikuvien muokkaajana, nimittäin katseen ohjaajana sekä tapana havainnoida paikan ominaisuuksia (Fors 2007, 106.) Taiteella voi siten olla Forssia, Anderssonia ja Tania mukaillen merkitystä ympäristön havaitsemisessa, mikäli ympäristö on tuttu, ja sinne ilmestyy yhtäkkiä taideteos (Tani 1997, 215).

Olohuone - tapahtuman teokset voivat toimia muutostekijöinä ympäristön havaitsemisessa kohderyhmäni kohdalla, sillä he olivat kyselyn mukaan valinneet vierailukohteekseen heille tutun kaupunkitilan (liite 1). Voikin olla, että he eivät ole tottuneet kohtaamaan tilapäisiä taideteoksia vierailukohteissaan. Yhtä kaikki, haastateltavien tiedostama tutkimukseni tavoite sekä haastattelutilanne ohjasivat ehkä heidän kaupunkitilan tulkintaansa suuntaan, jossa taideteos sai paljon huomionarvoa. Se ehkä vaikutti myös heidän analyysiinsä teoksen roolista kaupunkitilan tulkinnassa.

Taiteen, saati uuden julkisen taiteen, vaikutuksia ihmisten mielikuviin kaupungista tai kaupunkitiloista ei ole minun tietääkseni tutkittu empiirisesti suomen tai englannin kielellä. Yhtä lailla uuden julkisen taiteen vaikutusta tai merkitystä kaupunkitilan tai kaupungin kokemisessa ei ole tietääkseni tutkittu. Sen sijaan Anne Virtasen tutkimus *Tilasta paikkaan, estetiikasta ekologiaan* (2000) turkulaisten kaupunkitilan kokemisesta liittyi humanistismaantieteellisen sekä ympäristöesteettisen näkökulmiensa kautta tutkimukseeni. Virtanen (2000) analysoi kaupunkitilan kokemista erityisesti ympäristöestetiikan ja ekologisuuden kautta. Hän käsitteli Turun yliopiston maantieteen laitokseen tehdyssä väitöskirjassaan kaupunkia elettyinä ja koettuna ympäristönä. Hänen tapausesimerkkinsä tulivat Turun ruutukaavakaupungin ulkopuoliselta asuinalueelta, jossa hän haastatteli asukkaita (Virtanen 2000, 43.) Hän analysoi kaupunkitilaa elettyinä ja koettuna tilana, jossa yhdistyivät materiaallinen ja mentaalinen, tilalliset mielikuvat ja symboliset merkitykset (Virtanen 2000, 35). Hyvin runsas tutkimus analysoi kaupunkia maantieteilijä David Harveyn käytäntöjen verkko – teorian pohjalta esittämisen tiloina, jossa heijastuivat symboliset ja sosiaaliset merkitykset (Virtanen 2000, 21–22). Minua kiinnostaa Virtasen tutkimuksessa erityisesti asukkaiden tulkinnat kaupunkiympäristön esteettisyydestä.

Virtanen (2000, 148) näki kaupungin esteettisyyden tarkoittavan ympäristön aistimaailmaa ja havaintojen tuottamia tuntemuksia. Virtanen (2000, 129) tulkitsi, että esteettiset tulkinnat omasta elinympäristöstä ovat arvoituksia, jotka tehdään siellä vallitsevan tunnelman mukaan. Itse asiassa koko kaupunkia arvioidaan juuri tunnelman mukaan (Virtanen 2000, 129). Vertaan Yhteenveto – luvussa Virtasen pohdintoja kaupungin esteettisyydestä kohderyhmäni tulkintoihin kaupunkitilojen esteettisyydestä. Huomionarvoista on kuitenkin tyystin eri konteksti, jonka pohjalta tulkinnat on tehty. Virtanen (1999, 62–64) paneutui Turun kaupungin estetiikkaan myös Terra - lehden artikkelissaan *Esteettinen kaupunki*, jossa hän käsitteli esiin äänien merkitystä kaupunkielämässä, ja erityisesti niiden negatiivista vaikutusta.

Jussi Jauhainen (1990) tutki miten Turun kaupunkikeskustan asukkaat kokivat keskusta-asumisen. Tutkimus antaa asukkaiden mielipiteiden lisäksi oivaa materiaalia Turun kaupungin lähihistoriaan. Rauno Lahtisen (2005) tutkimus Turun ympäristökeskustelusta vuosilta 1890–1950 sekä Harri Anderssonin (1990) tutkimus Turun kaupunkikeskustan kehityksestä valottaa Turun kaupunkiympäristön historiaa ja turkulaisten asenteita kaupunkia kohtaan. En kuitenkaan löytänyt tarpeeksi materiaalia omasta aineistostani, jotta olisin voinut vertailla esimerkiksi Jauhaisen tutkimuksen kartoittamia asenteita aineistostani ilmeneviin asenteisiin.

Tutkimukseni kulttuuripoliittinen merkitys liittyy kysymykseen siitä, kenelle kohderyhmä kokee kaupunkitilojen kuuluvan. Kyse on maantieteilijä Edward Relphin (1976, 49) näkemyksestä paikan identiteetistä, jota hän tarkastelee erityisesti paikkaan kuulumisen ja ulkopuolisuuden kautta. Minua kiinnostaa se, kokeeko kohderyhmä kuuluvansa, eli samastuvansa vieraillemiinsa kohteisiin, kokevatko he ne avoimina vai suljettuina tiloina ja saako niissä kuka tahansa olla vapaasti. Haluan myös pohtia sitä, onko taideteoksilla jotain merkitystä tilan avoimeksi tai suljetuksi kokemisella, ja lisäävätkö taideteokset viihtyisyyttä kaupunkitiloihin.

Tutkimuksen kulttuuripoliittinen näkökulma liittyy myös Olohuone 306,4km² kaupunkitaidetapahtumaa järjestävän yhdistyksen rooliin vapaan taidekentän toimijana. Tapahtuman takana on taideyhdistys Olohuone ry, jonka jäsenistö koostuu turkulaisista ammattitaiteilijoista, taiteen harrastajista sekä opiskelijoista ja muista kaupunkitaiteesta ja kaupunkikulttuurista kiinnostuneista ihmisistä.

Tapahtuman suurimmat rahoittajat ovat Turun kaupunki, Opetusministeriö, Varsinais-Suomen taidetoimikunta sekä vuosikohtaiset apurahatahot.

Yhdistyksen puheenjohtajana roolini on koordinoida tapahtuman suunnittelua ja toteutusta teosten valinnoista lähtien yhdessä muiden talkoolaisten sekä palkatun tuottajan kanssa. Käytännössä roolini on paljon muutakin kuin kokouksissa istumista, ja nuijan heiluttamista. Olen ennen kaikkea joka paikan höylä, joka talkoolaisen ominaisuudessa muun muassa ostaa kahvipaketteja kokouksiin, ja jakaa esitteitä. Yhdistystyöskentelyämme voi luonnehtia yhteisölliseksi ja demokraattiseksi. Suunnittelemme aina seuraavan vuoden tapahtuman avoimien kehittämistapaamisten kautta. Haluamme antaa jokaiselle kiinnostuneelle ihmiselle tilaisuuden osallistua tapahtuman suunnitteluun ja toteutukseen.

Olohuone 306,4km² kaupunkitaidetapahtuman idea on tuoda kaupunkitiloihin sellaista taidetta, joka esittelee uusia näkökulmia kaupunkielämään ja kaupunkitilan käyttöön, sekä luoda kaupungista kaupunkilaisten olohuone, ihmisten ja taiteen kohtauspaikka (Olohuone ry:n toimintakertomus 2008). Tapahtuma antaa ilmaisella ohjelmallaan hetkellisesti kaupunkitilan funktioille uusia mahdollisuuksia, luoden kaupungista olemisen ja kohtaamisen paikan. Tapahtuma pyrkii tekemään Turun kaupungista tapahtuman ajaksi paikan, jossa ostamisen ja autoilun kaupunki muuttuu kokemisen ja löytämisen kaupungiksi (Olohuone ry:n toimintakertomus 2008.) Tässä mielessä Olohuone yhdistyksen voi nähdä kulttuuripoliittisena toimijana ottaen huomioon erityisesti kaupunkitaidetapahtuman merkityksen ilmaisen ja vapaan kaupunkitilan luoja fyysismateriaalisen kaupungin vastapainoksi. Andersson (1997, 109) näkee, että kaupunki saakin nykyään enemmän ja enemmän merkitystään kulutuksen kautta. Tässä mielessä yhdistyksemme voi nähdä kulttuurin asiantuntijana kaupunkitilan vallankäyttäjänä, joka pyrkii vaikuttamaan omalla panostuksellaan turkulaiseen kaupunkikulttuuriin (Andersson 1997, 117).

Kokemuksemme mukaan tapahtuma on pystynyt luomaan tavoitteidensa mukaan Turkuun hetkellisiä taiteen ja ihmisten kohtauspaikkoja. Se on tapahtunut vastuullisella vallan käytöllä eli tilan interventioilla, jotka eivät ole luoneet fyysisiä tai henkisiä esteitä kaupunkiin.

Tapahtumalla on kulttuuripoliittista merkitystä ilmaisen kaupunkikulttuurin ja kaupunkitilan luojana luoden esimerkkiä kaupunkisuunnittelulle, joka keskittyy fyysisiin rakenteisiin, ja on riippuvainen taloudesta, ja keskittyy kaupungin imagon ja kilpailukyvyn kehittämiseen (Häkli 1997, 49). Speaktaakkelitapahtumat, jotka nojaavat kaupungin luomiin ja ylläpitämiin imagoihin, voivatkin saada tällöin tärkeän sijan kaupunkisuunnittelussa (Lehtovuori, 2005, 114). Taide voidaankin nähdä kaupunkikulttuurin suunnittelussa pääomana ja imagotekijänä sekä markkinoinnin välineenä kaupunkien välisessä kamppailussa, jossa taistellaan esimerkiksi uusista asukkaista (Andersson 1997, 115–116). Olohuone -tapahtuma keskittyy sitä vastoin speaktaakkelien sijasta kaupunkielämän arkeen, ja se omaa kenties imagollista merkitystä Turun kaupungille. Tapahtuma luo vastapainoa Turun kaupungin korostamalle kaupunki-imagolle, jossa korostuu keski-aika ja ”Suomen Turku” (Äikäs 2004, 66). Kaupunkitutkija Topi Antti Äikäs (2004, 68) näkee, että Turun kaupunki-imago korostaa historiallisen kaupunkikuvansa ainutlaatuisuutta Suomen mittakaavassa. Tällä historiaan nojautuvalla imagolla pyritään vahvistamaan turkulaisten positiivista suhtautumista Turkuun ja turkulaisuuteen (Äikäs 2004, 66.) Näen, että kohtaamiset arkisessa kaupunkielämässä taiteen kautta voivat myös vahvistaa turkulaisten positiivista suhtautumista omaan kaupunkiinsa.

On kuitenkin sanottava, että taide on nähty Turun kaupungin kautta tärkeänä osana kaupunkiviihtyvyyttä rakentavana tekijänä, josta esimerkkinä vuonna 2005 Turun kulttuuritoimen alaisuuteen perustettu kaupunki- ja yhteisötaiteilijahanke. Hankkeen ennakoarvioinnissa mainittiin, että hanke tukee kaupungin kulttuuripääkaupunkihanketta ja kulttuuri-imagon vahvistumista. Hanke parantaisi asuinalueiden viihtyvyyttä sekä asukkaiden omaehtoista toimintaa (Turun kaupunki.)

Toinen esimerkki kaupunkiviihtyvyyteen sekä yhteisöllisyyteen keskittyvästä hankkeesta on Turun kaupungin kulttuuriasiainkeskuksen syksyllä 2009 perustama Taiteilija Naapurina - hanke. Hanke esittelee Turun lähiöitä elämyksellisinä kaupunginosina erilaisten taideprojektien kautta. Yhtenä osana hanketta on Lähiömuseo, joka keskittyy paikallisyhteisöjen alueidentiteettiin tutkimalla alueiden historiaa, nykyisyyttä, tarinoita ja kokemuksia (Taiteilija naapurina). Suunnittelen itse Lähiömuseo – hankkeeseen Jaetut kadut projektia, jossa asukkaat saavat nimetä katujensa nimet uudelleen heidän merkittävien muistojensa perusteella.

Taiteilija naapurina - hanke on osa Turun Euroopan kulttuuripääkaupunkihanketta 2011, jonka yhtenä tavoitteista on myös yhteisöllisyyden ja viihtyvyyden edistäminen. Se näkyy käytännössä siten, että koko kulttuuripääkaupunkivuoden ohjelma on jaettu neljään osaan, joista yksi on viihtyisä kaupunki (Turku 2011.)

Olohuone 306,4km² kaupunkitaidetapahtuma ei toisin sanoen ole missään nimessä ainoa turkulainen taho, joka pyrkii kehittämään yhteisöllistä ja luovaa kaupunkikulttuuria Turussa.

2 KAUPUNKITILA, TAIDE JA KOKIJA

Tutkimuskohteenani ovat turkulaiset kaupunkitilat sekä niissä sijaitsevat taideteokset, joita Turun seudun työttömät ry:n jäsenet kokevat ja tulkitsevat. Tutkin asiaa pääosin humanistisen maantieteen, ympäristöestetiikan sekä nykytaiteen tutkimuksen kautta, jotka muodostavat tutkimukseni teoreettisen viitekehyksen. Teorian tarkoituksena on antaa teoreettista tukea käsitellä haastateltavien tilan kokemusta ja tulkintaa kokonaisvaltaisesti tekemättä liian suorasukaisia päättelyketjuja heterogeenisestä haastatteluaineistosta. Tilan kokemisen olosuhteiden ja kontekstin huomioon ottaminen onkin oleellista, koska kyseessä ei ole neutraali laboratoriotilanne, vaan otos kohderyhmän subjektiivisista kokemuksista, mielipiteistä, muistoista ja tunteista heidän yhdessä elämäntilanteessa, johon on antanut oman lisänsä vierailuiden olosuhteet. Lisäksi on todettava, että kaupunkitilan kokemisen tarkastelu eletyn tilan ja ympäristöestetiikan näkökulmasta mahdollistaa, ehkä jopa pakottaa tutkijan käsittelemään kohderyhmän kaupunkitilan kokemista ja tulkintaa kokonaisvaltaisesti.

Määrittelen seuraavaksi sen, miten käsitteellistän taideteokset, kaupunkitilan, mielikuvan, ympäristöestetiikkaan sekä paikan identiteetin. Linkitän käsitteet samalla tutkimuskysymyksiin.

2.1 UUSI JULKINEN TAIDE

Tutkin siis, miten Olohuone 306,4km² kaupunkitaidetapahtuman taideteokset *Paikalla* sekä *Sanojen kasvatuslaitos* vaikuttavat Turun seudun työttömät ry:n jäsenien kokemuksiin ja tulkintoihin turkulaisista kaupunkitiloista. Ennen kuin kerron teoksista enemmän, syvennyn uuteen julkiseen taiteeseen, jonka kautta tulkitsen teoksia.

Julkinen taide on Ossi Naukkarisen (2009, 28) mukaan sellaista, joka sijaitsee taiteen normaalien esityspaikkojen ulkopuolella. Julkinen taide on avoimesti sijoitettu julkisiin tiloihin, jotta se olisi kaikkien saavutettavissa (Naukkarinen 2009, 29). Robert Miles (1997) sanoo *Art, space and the city* teoksessaan, että julkinen taide on taidetta, jota tehdään normaalien taidetilojen ulkopuolella. Hän lisää, että julkinen taide voi olla veistoksia, seinämaalauksia, maataidetta, performanssia ym. (Miles 1997, 1).

Naukkarinen (2009, 28 – 29) katsoo myös, että julkinen taide on genrenä moniselitteinen, sillä se on muodoltaan niin monipuolista, että sijainnin lisäksi sillä ei ole yhdistävää tekijää. Mutta pitäisikö julkista taidetta määritellä fyysisen sijainnin lisäksi myös julkisen sektorin kautta? Pauline von Bonsdorff (1999, 12) huomauttaa, että ”julkinen sektori” viittaa valtioon tai kuntaan. Näin ollen pelkkä fyysinen sijainti ei ole ainoa mahdollinen mittari julkisen taiteen määrittelyssä, vaan myös se, kuka sitä ylläpitää, järjestää ja tuottaa. Voiko siten julkisessa tilassa oleva taide olla julkista taidetta, jos se on esimerkiksi kolmannen sektorin, eli taideyhdistyksen järjestämää? Bonsdorff (1999, 13) huomauttaa, että jos kaiken taiteen voi sanoa olevan julkista, niin yhtä hyvin voi sanoa kaiken taiteen olevan myös ympäristöllistä. Näin ollen taide ei ole koskaan vapaa kontekstistaan.

Sari Karttunen (2000) ruotii myös julkisen taiteen määrittelyn laveutta artikkelissaan *Julkisen taiteen monet käytöt*. Hän näkee, että jos julkinen taide käsitetään omaksi taidegenreksi, niin pelkkä fyysinen sijainti julkisessa tilassa ei tee teoksesta julkista (Karttunen 2000, 48). Miles (1997, 2, 12) on erimieltä, sillä hän näkee, että teoksen sijainti perinteisen taiteen esittämistilojen ulkopuolella, julkisissa tiloissa, joihin on yleisölle esteetön pääsy, on julkisen taiteen määritelmä (Miles 1997, 2, 12).

Vaikkakin julkinen taide sanana viittaa julkiseen tahoan, niin en kuitenkaan katso, että julkisen taiteen täytyisi määrittyä pelkästään organisoijasta tai edes fyysisestä sijainnista käsin. Ajatukseni liittyikin perinteisen julkisen taiteen sijasta uuteen julkiseen taiteeseen, joka on kiinnostunut taiteen tilanneyhteydestä ja vastaanotosta (Kwon 2002). Taiteen tutkija Miwon Kwon (2002, 106) katsoo, että uuden julkisen taiteen tekijät pyrkivät tekemään taiteesta arkista ja saavutettavaa, jolloin taide ei ole enää yleisölle vaan yleisöstä lähtevää. Uusi julkinen taide siirtääkin huomion taiteilijasta yleisöön, objektista prosessiin ja vastaanottoon. Uutta julkista taidetta katsotaan usein yleisön osallistumisen kautta (Hannula 2002, 16.) Kaupunkitiloihin sijoitetussa uudessa julkisessa taiteessa on usein kyse ympäristössä olevien merkitysten näkyväksi tekemisestä (Jaukkuri 1999, 11). Perinteisen julkisen taiteen tehtäviä on ollut historiallisten ja poliittisten henkilöiden tai tapahtumien kunnioittaminen (Karttunen, 2000, 46). Uusi julkinen taide ei ole kuitenkaan kiinnostunut virallisen historian kunnioittamisesta. Kyse on taiteilijoiden ja yleisön reaktioista ympäristöön ja sen merkityksiin.

Patsaiden ja monumenttien sijaan uuden julkisen taiteen tekijät ovat kiinnostuneita olemassa olevan todellisuuden näkyväksi tekemisestä ja sen kyseenalaistamisesta (Jaukkuri 1999, 10, 13.) Miles tulkitsee julkisen taiteen kehitystä uudeksi julkiseksi taiteeksi yleisön ja sijainnin kautta. Hän katsoo, että uusi julkinen taide ei tunnusta vain yhtä yleisöä tai julkisuutta, vaan monia yleisöjä ja julkisuuden muotoja. Tämän lisäksi hän näkee, että julkisen uudelleen määrittäminen fyysisen sijainnin sijaan tulkinnalliseksi ilmiöksi takaa taiteen pääsyn suuremmille yleisöille (Miles 1997, 84.) Miles (1997) korostaa, että uuden julkisen taiteen tekijät ovat kiinnostuneet siitä, miten ja missä taide vastaanotetaan.

Näyttää siltä uusi julkinen taide liittyy yleisön osallistamisen sekä arkisuuden kautta koko nykytaidetta koskevaan trendiin, sillä taidekriitikko Nicolas Bourriaud (2002, 25) katsoo teoksessaan *Relational Aesthetics*, että katsojien osallistamisesta on tullut trendi taiteessa. Hänen mielestään nykytaide on keskittynyt 1990 – luvun alusta lähtien käsittelemään ihmisten välistä kommunikaatiota. Taiteilijat keskittyvät yhä enemmän pohtimaan millaisia reaktioita heidän taiteensa yleisössä saa aikaan (Bourriaud 2002, 28.) Itse asiassa ihmisten vuorovaikutus on saanut niin paljon huomionarvoa, että siitä on tullut hänen mielestään uusi taidemuoto (Bourriaud 2002, 28). Bourriaud (2002, 28–29) näkee, että perinteisten taidetilojen ulkopuolelle sijoittuva taide, eli julkinen taide, on kiehtovaa, sillä se on olemassa vain hetkellisesti, kokijoiden havainnon kautta. Hän ei kuitenkaan puhu teoksessaan uudesta julkisesta taiteesta, vaan suhteellisesta taiteesta, joka rakentuu yleisön osallistamisen kautta ja reaktioista nykyisyyteen sekä taiteelliseen toimintaan liittyvistä havainnoista (Bourriaud 2002, 44.) Bourriaud`n ajatusta suhteellisesta taiteesta voi avata hänen käsityksellään tilasta, jossa suhteellisen taiteen tekijät toimivat. Se on vuorovaikutuksen ja avoimuuden tila, joka kannustaa dialogiin (Bourriaud 2002, 44.)

Tulkitsen Bourriaud`n näkevän suhteellisen taiteen uuden julkisen taiteen kaltaisena, joka toimii sosiaalisena interventiona esimerkiksi kaupunkiympäristössä, jonka kautta uudet kokemukset kaupungista ovat mahdollisia (Bourriaud 2002, 45). Nykypäivän taiteilijat, jotka suhtautuvat taideteokseen ja taideprosessiin suhteellisenä asiana, näkevätkin tilan ja ajan eri tavalla kuin niin sanotut perinteiset taiteilijat (Bourriaud 2002, 48). Milesin ja Bourriaud`n ajattelussa on nähtävissä paljonkin yhtäläisyyksiä.

Uuden julkisen taiteen näkökulmat yleisöstä varsinkin Milesin näkökulmasta katsoen linkittyvät Sandra Nybergin ja Heidi Niemisen *Sanojen kasvatuslaitos* - teokseen. He kertoivat tapahtuman esitteessä, että yleisölle annetaan teoksessa sanan valta. Sana on inhimillinen ilmiö, joka elää ja kasvaa. Se on enemmän kuin merkki, se on elävä ajatus (Olohuone – tapahtuman esite 2009.) Nyberg ja Nieminen toimivat kirjaston sisäpihalla ohjaajina, jotka opastivat ihmisiä istuttamaan siemeniä puulaatikoihin. Tekijät olivat näin ollen suorassa kontaktissa yleisöön, ja heillä oli tilaisuus myös selittää teosta ja keskustella siitä. Osallistujilla ja muilla ihmisillä oli mahdollisuus tulla katsomaan myöhemmin millaisia sanoja oli kasvanut multalaatikkoon. Voi ajatella, että *Sanojen kasvatuslaitoksen* yleisöstä tuli toiminnan kautta osallistujia, jolloin taide oli heistä lähtevää, uutta julkista taidetta.

Paikalla - teos oli taiteilija Saara Hannulan teos, joka koostui muutamista Turun keskustaan asetetuista valkoisista pinnatuoleista. Se oli tarkoitettu nähtäväksi ja istuttavaksi, eli tuoleihin sai istahtaa ja pysähtyä tarkkailemaan ympäristöä. Teos havainnoi kaupunkitilaa tuolien näkökulmasta (Olohuone – tapahtuman esite 2009.) Tuolit olivat esillä koko tapahtumaviikon ajan aamusta iltaan. Teos pyrki auttamaan ihmisiä katsomaan ympäristöä uudella tavalla, mikä onkin uuden julkisen taiteen tehtävä. Yhtä lailla teos pyrki uuden julkisen taiteen lailla tekemään ympäristön merkityksiä näkyviksi ja kenties kyseenalaistamaan niitä (Jaukkuri 1999, 11). Tämä näkyi esimerkiksi tuoliin asetettujen tekstien kautta, joiden oli tarkoitus heijastaa ympäristössä olevia merkityksiä. Kaupunginteatterin edessä olevassa tuolissa oli sana ”illuusio” ja Tuomiokirkon edessä olevassa tuolissa sana ”armo”.

Valitsemani taideteokset edustavat uutta julkista taidetta. Valitsin Olohuone - tapahtuman teokset tapausesimerkeikseni, koska en halunnut ottaa mukaan sellaisia teoksia, jotka valtaavat fyysisesti tai sosiaalisesti tilan tehden kaupunkitilan kokemisesta lähinnä teosten kokemista. Olisi voinut olla, että esimerkiksi provokatiivisten teosten mukaan tulo olisi tarkoittanut, että kohderyhmän vierailujen huomio olisi kohdistunut liikaa itse teoksiin. Teokset kommunikoivat ympäristön kanssa ja pyrkivät kääntämään katseen ja havainnon ympäristön tarkkailuun. Valitsin kyseiset teokset myös sen takia, koska ne olivat fyysisesti helposti saavutettavissa.

Uuden julkisen taiteen määritelmistä voi tulla sellainen käsitys, että sen motiivit ja keinot ovat helpommin hyväksytyjä kuin perinteisen julkisen taiteen, koska se on enemmän yhteydessä nykypäivään ja heterogeeniseen yleisöön kuin perinteinen julkinen taide. Karttunen (2000, 46) näkee, että julkisen taiteen instrumentaalinen funktio lisätä asukkaiden hyvinvointia sijoittamalla teoksia puistoihin, aukioihin ynnä muihin julkisiin paikkoihin ei välttämättä edistä ajateltua asukkaiden hyvinvointia tai elämänlaatua. Enemmistö asukkaista ei kuitenkaan pidä suuresta osasta julkisesta taiteesta, vaikka he pitäisivät taidetta hyvänä asiana (Karttunen, 2000, 48.) Vaikkakin julkisella taiteella olisi arvokkaat tarkoitukset esimerkiksi yhteisöllisyyden luomisella, niin taiteilijoiden motiivit voivat olla hyvin erilaisia muihin julkisen taiteen tekijöihin ja ennen kaikkea yleisön motiiveihin verrattuna (Miles 1997, 14). Tämän lisäksi taiteen lukemisen tavat ja konventiot voivat olla hyvin erilaisia taiteilijoiden ja yleisön välillä, ja ennen kaikkea yleisön kesken. Yleisö voi lukea julkista taidetta esimerkiksi massakulttuurin koodien mukaan (Miles 1997, 14.)

Taiteilijoiden motiivit voivat näin muuntua yleisön silmissä aivan toisenlaisiksi: yhteisötaideteos puistossa voi aiheuttaa pahoinvointia ja johtaa jopa avoimeen konfliktiin ihmisten kesken (Karttunen, 2000, 46). Taiteilija Richard Serra *Tilted Arc* – teos on hyvä esimerkki paljon kiistaa aiheuttaneesta julkisesta taideteoksesta. Veistos sijoitettiin vuonna 1979 New Yorkin erään liittovaltion toimistorakennuksen eteen. Teos oli ehtinyt olla vain viikon pystyssä, kun asukkaat jo vaativat sen poistamista, koska sen nähtiin pilaavan ympäristöä (Danto 1987, 90). Esteetikko Arthur C. Danto kannatti teoksen poistamista, koska se oli ristiriidassa kaupunkilaisten maun ja tilan käytännöllisyyden kanssa, ja ennen kaikkea, koska se aiheutti niin paljon mielipahaa tilan käyttäjien kanssa (Danto 1987, 90). Danto (1987, 90–91) huomautti, että hyvä taide ei välttämättä ole hyvää julkista taidetta.

Julkinen taide ei sijoitu koskaan tilaan, johon ei kohdistu ihmisten mielenkiintoja, joten siksi niitä olisi kuunneltava ja huomioitava (Danto 1987, 91). Miles näkeekin, että julkisen taiteen näkeminen sosiaalisena hyvänä sisältää lukuisia ongelmia alkaen taiteen maun erityisyydestä sekä siitä, että julkisella taiteella voi olla vaikea löytää erityistä kohdeyleisöä julkisten tilojen arvaamattoman käyttökunnan ansiosta (Miles 1997, 16). Julkisen taiteen onkin hankalaa edustaa pluralistisessa yhteiskunnassa kaikkien ihmisten hyväksymiä arvoja (Karttunen, 48).

Uutta julkista taidetta voi myös linkittää muutamien tunnusmerkein paikkasidonnaisen taiteen tai kaupunkitaiteen piiriin. Se, mikä motivoi usein gallerioiden ulkopuolelle toimivia taiteilijoita, on pyrkimys kommunikoida ulkomaailman ja arjen kanssa sekä tehdä taidetta muualla kuin taidetiloissa (Kwon 2002, 24). Näin ollen julkisen taiteen, joka pyrkii kommunikointiin paikan tai yleisön kanssa esimerkiksi kaupunkiympäristössä, voi nähdä myös paikkasidonnaisena taiteena, jolloin teos on riippuvainen paikastaan. Sitä ei voi siirtää muuhun paikkaan, muuten se menettää oleellisen merkityksensä (Hannula 2002, 14). Paikkasidonnainen taide on julkista taidetta, sellaista, jossa taide suunnitellaan tiettyyn tilaan, jolloin pitää ottaa huomioon paikan fyysiset, sosiologiset ynnä muut erityiset piirteet (Hannula 2002, 14). Kwon (2002, 4 - 11) näkee, että paikkasidonnaisuus taiteessa tarkoittaa usein teoksen liikkuvuutta ja tilapäisyyttä. Taiteilijat eivät tällöin näe paikkaa vain maantieteellisenä sijaintina vaan verkostona sosiaalisia suhteita.

Kaupunkitaidetta leimaavat samanlaiset tunnusmerkit kuin uutta julkista sekä paikkasidonnaista taidetta. Se voidaan käytännössä luokitella samaan sukupuuhun uuden julkisen sekä paikkasidonnaisen taiteen kanssa. Kaupunkitaide on taidetta, jossa taiteilijat tekevät teoksen tiettyyn kaupunkiympäristöön käymään dialogia sen fyysisen, toiminnallisen ja sosiaalisen ympäristön kanssa (Haapala 1999, 82). Se voi olla julkista ja paikkasidonnaista taidetta, jossa tehdään interventioita tiettyyn ympäristöön ja sen merkityksiin. Kaupunkitaide esittää tapoja käyttää eri lailla kaupunkiympäristöä.

2.2 ELETTY KAUPUNKITILA

Tutkin kohderyhmän suhdetta kaupunkitiloihin uuden julkisen taiteen kontekstissa, jolloin kaupunkitila on enemmän kuin fyysismateriaalinen sijainti. Näen kaupunkitilan tutkimuksessani monimuotoisena ja suhteellisena ilmiönä, joka saa merkityksensä siinä tapahtuvien asioiden välisestä suhteesta.

Näkemykseni kaupunkitilasta suhteellisena käsitteenä pohjautuu maantieteilijä Henri Lefebvren (1991) ajatukseen tilasta sosiaalisena ilmiönä, jota hän käsitteli teoksessaan *The production of space*. Lefebvre (1991, 77) näkee tilan sosiaalisena tuotoksena, joka rakentuu ihmisten välisistä suhteista, arvoista ja merkityksistä.

Lefebvren ajatus tilasta sosiaalisena rakenteena kytkeytyy suhteelliseen tilakäsitykseen, jolloin kaupunki nähdään toiminnallisena, sosiaalisten suhteiden tilana (Bäcklund 2002, 143). Suhteellinen tilakäsitys kumoo kaupunkitilan fyysisrakenteellisen normatiivisuuden katsoen kaupunkitilaa pikemmin siinä tapahtuvien asioiden ja sosiaalisuuden kautta (Haarni 1997, 90; Häkli 2004, 82).

Lefebvre (1991, 77) näkee, että sosiaalinen tila käsittää tilassa olevat materiaaliset ja sosiaaliset piirteet, ja niiden suhteet ja verkostot. Tila ei siten ole koskaan vain fyysinen sijainti, mikäli sitä käytetään ja siihen liittyy ajatuksia ja toiveita. Tila toimii foorumina ajatusten vaihdolle sekä toiminnalle, kun se rakentuu koko ajan uudelleen erilaisten toimijoiden kautta (Lefebvre 1991, 77.) Tilan tuottaminen sosiaalisuuden kautta vaikuttaa siihen, miten ihmiset havaitsevat ja käsittävät tilan (Lefebvre 1991, 26.) Lefebvre näkeekin tilan sosiaalisesti ja yhteiskunnallisesti moniulotteisena, tuotettuna ilmiönä, vastakohtana näkemyksille tilasta esimerkiksi vain fyysisenä tai mentaalisenä ilmiönä.

Lefebvre (1991, 33) esittää teoksessaan myös tilalle käsitteellisen kolmijaon, jonka kautta on mahdollista identifioida tilaan liittyviä mentaalisia, materiaalisia ja kokemuksellisia piirteitä. Hän puhuu muun muassa esittämisen tiloista, joilla hän tarkoittaa elettyjä tiloja. Ne rakentuvat elämisen rutiineista ja toistoista, kuin myös uudennlaisista tilanteista (Lefebvre 39, 206.) Lefebvren ajatus tilasta elettyinä, eli sosiaalisesti tuotettuna ilmiönä, on vaikuttanut merkittävästi tilan teoretisointiin, ja ennen kaikkea keskusteluun tilasta ja paikasta elettyinä ilmiöinä humanistisessa maantieteessä (Haarni 1997, 88, 95).

Humanistinen maantiede on kiinnostunut yksilöllisistä kokemuksista ja ymmärryksestä nimenomaan tilojen sekä paikkojen suhteen. Humanistisen maantieteen tutkimusteemoina ovat yksilöiden paikkoihin ja tiloihin liittämät merkitykset, joita tulkitaan tutkittavien subjektiivisten kokemusten, asenteiden, tunteiden ja muistojen kautta (Haarni ym. 1997, 16.) Humanistisen maantieteen tavoitteena on tutkittavan antamien merkitysten tulkinta, jotta ymmärrys tutkittavaa yksilöä kohtaan lisääntyy. Toisin sanoen, yksilöllinen kokemus on merkittävä tekijä ilmiöiden tulkinnassa (Haarni ym. 1997, 16.)

Paikka ja tila ovat humanistiselle maantieteelle tärkeitä käsitteitä. Paikka on humanistisessa maantieteessä sijainti, johon ihminen liittää elämänsä aikana merkityksiä. Paikka on enemmän kuin kartalla oleva piste; se on ilmiö, joka saa merkityksensä ihmisten kokemuksista ja tulkinnoista (Haarni ym. 1997, 16.) Paikka on inhimillisen tulkinnan ja merkityksenannon tulos. Näin ollen paikoilla ei ole universaalia arvoa ja merkityksiä, vaan niiden tarkka merkitys syntyy vaihtelevissa elämäntilanteissa (Karjalainen 1997, 230.)

Yksi humanistisen maantieteen pioneereista Yi-Fu Tuan näkee teoksessaan *Space and place* (1977), että paikka on aina henkilökohtainen. Paikka syntyy, kun ihminen liittää tilaan merkityksiä, tunteita, muistoja, toiveita ja pelkoja. Näin ollen fyysinen sijainnillisuus on toissijainen, sillä tärkeämpää on Tuanin mukaan se minne tuntee kuuluvansa ja millainen ympäristösuhde ihmisellä on (Tuan 1977.) Tuanin tavoitteena on ollut lisätä ymmärrystä siitä, miten paikan kokemukset tuottavat uusia erilaisia paikkoja. Tämä prosessi on osa ihmisen arkea, vaikka hän ei sitä aina huomaisikaan (Häkli, 2004, 79.)

Entä miten tila eroaa paikasta Tuanin mukaan? Tuan (1977, 6) näkee, että tilasta tulee paikka, kun tutustumme siihen ja annamme sille jotain merkityksiä. Paikka on sijainti tilassa (Tuan 1977, 6). En kuitenkaan halua luonnehtia paikan ja tilan suhdetta näin erottelevasti. Kaupunkitutkija Panu Lehtovuori (2005, 126) katsoo, että paikan käsittäminen tilan alakategoriaksi on ongelmallista, tai jos tilaa ajatellaan paikkojen summaksi, vaikkakin sosiaalinen tila kaupungissa on paikkapohjainen. Maantieteilijä Jouni Häklin (2004, 81) mukaan paikan tai tilan käsitteiltä ei itse asiassa tarvitse odottaa humanistisessa maantieteessä matemaattista tarkkuutta, koska huomio on käsitteiden kokemuksellisessa tutkimuksessa. En lähdekään erittelemään paikan ja tilan suhdetta. Totean vain, että humanistisessa maantieteessä sekä paikka että tila nähdään yksilön kokemuksen, ymmärryksen ja merkityksenannon kautta, elettyinä ja koettuina ilmiöinä.

Humanistisen maantieteen toinen tärkeä käsite tila liittyy paikan lailla ihmisten elämään. Tilaa ei tule ymmärtää humanistisessa maantieteessä kulttuurista ja yhteiskunnasta erillään, sillä tila syntyy yhteiskunnallisesti, ja sitä tulkitaan aina subjektiivisesti. Tilan tulkintaan liittyvät yksilön kulttuuriset merkitykset, sillä tila on aina sosiaalinen ja osa yhteiskuntaa (Häkli 2004, 82.)

Humanistisen maantieteen käsitys tilasta vertautuu Lefebvren (1991) käsitykseen tilasta sosiaalisena ja elettyinä ilmiönä. Kaupunkitila saakin tutkimuksessani teoreettisen pohjansa Lefebvren tilakäsityksestä, kuin myös Häklin esiin nostamista humanistisen maantieteen tilakäsityksistä, jolloin kaupunkitilaa on hedelmällistä käsitellä kokijoiden näkökulmasta. Näen myös, että kaupunkitilan merkitykset ovat sekä yksityisiä että jaettuja, kuten myös materiaalisia, symbolisia, sosiaalisia sekä aistimellisia (Saarikangas 2006, 31). Kaupunkitila elettyinä ja koettuna ilmiönä kertoo siitä, että elämme aina jossakin ympäristössä, jonka ominaisuudet ja merkitykset näyttäytyvät ihmisille erilaisina (Häkli 2004, 83). Vaikka tila katsotaan humanistisessa maantieteessä subjektiiviseksi merkityksenannon tulokseksi, tila on silti myös sosiaalinen ja osa yhteiskuntaa (Häkli 2004, 82). Kaupunkitila on siten subjektiivisesti koettua merkitysverkostoa, jossa elävät tilan sosiaaliset ja yhteiskunnalliset suhteet.

Maantieteellinen tarkennus on kuitenkin vielä tarpeen kaupunkitilan suhteen. Tarkoitan kaupunkitilalla julkista ulkotilaa Turun keskustassa. Julkinen kaupunkitila on yhteistä ja jakamatonta. Sen tulisi kohdella kaikkia ihmisiä samalla tavalla (Eräsaari 2002, 50). Julkinen tila on tarkoitettu ihmisille avoimeksi. Avointa kaupunkitilaa voi määrittellä pohtien sen vastakohtaa, suljettua tilaa, mikä viittaa lukittuun tai muutoin vapaan kulkuyhteyden estävään tilaan. Julkisia avoimia tiloja ovat esimerkiksi virkistys- ja ulkoilualueet sekä kadut. Avoimet ja julkiset tilat ovat toisin sanoen julkisen vallan, eli kaupungin ylläpitämiä katuja, toreja ja puistoja (Kopomaa 1997, 21, 27.) Humanistisen maantieteen kautta tulkittu kaupunkitila tarkoittaa tutkimuksessani siten myös julkista ja avointa tilaa Turun keskustassa.

2.3 PSYKOMAANTIEDE

Koska tutkin kohderyhmän kokemusta ja tulkintaa kaupunkitiloista sekä teoksista, niin millä tavoin toivoisin heidän sitten kokevan kaupunkitiloja ja teoksia?

Tarkoitukseni oli, että kohderyhmä kokisi olevansa mahdollisimman vapaa kokemaan kaupunkitiloja oman mielensä mukaan. Tätä varten otin ohjaavaksi näkökulmakseni psykomaantieteen, jonka idea heijastui kyselyn yhteydessä lähetetyissä ohjeissa. Annoin heille ohjeeksi tutustua tilaan katsellen sitä omalla tavallaan, ja olemaan siellä miten haluaa. Ajatus pohjautuu psykomaantieteelliseen näkökulmaan kaupungin kokemisesta.

Psykomaantiede on filosofis-taiteellinen suuntaus, jossa tutkitaan sitä, miksi tietyt fyysiset tilat aiheuttavat tietynlaisia tunteita ja reaktioita (Pyhtilä 2005, 48). Psykomaantiede pohtii, miksi kaupungin tietyt tilat ovat esimerkiksi surullisia, mukavia tai onnellisia. Se kritisoi urbaania elämää (Pyhtilä 2005, 52.) Psykomaantieteen perustaja ranskalainen filosofi Guy Debord katsoi, että länsimainen yhteiskunta on speaktaakkeliyhteiskunta, jossa toimiminen ja liikkuminen vaativat ennalta säädettyjä käyttäytymisen ja liikkumisen tapoja. Hänen mielestään yhteiskunta tarvitseekin strategioita, joilla kartoittaa ympäristön vaikutuksia ihmisten tunteisiin ja käyttäytymiseen (Pyhtilä 2005, 50–52.)

Yksi psykomaantieteellinen menetelmä on *dérive*, mikä tarkoittaa joutilasta ajeltamista ympäristössä ilman perinteisiä liikkumisen rutiineita tai vaikuttimia. Ihmisen funktionaalinen liikkuminen ei ole tärkeää, vaan liikkuminen ja toimiminen mielojohteen, kohtaamansa asian tai vaikka hajuainin inspiroimana. Näiden ajeltamisten tarkoituksena on pyrkiä kehittämään tietoisuutta niistä tavoista, joiden myötä jokapäiväistä elämää ehdollistetaan ja hallitaan (Pyhtilä 2005, 53.) Toiveeni siten oli, että kohderyhmä kokisi kaupunkitilaa *dériven* hengessä.

2.4 MIELIKUVA

Entä miksi kohderyhmän kaupunkitilan kokemista ja tulkintaa pitäisi tutkia mielikuvien kautta? Forss (2007, 101) näkee, että paikka ja mielikuva ovat fenomenologisesta näkökulmasta erottamattomia. Tulkitsemme ja koemme paikkaa sen mukaan, millainen mielikuva meillä siitä on. Forsin ajatuksia soveltaen voi sanoa, että aina kun myös koemme tilaa mielikuva vaikuttaa kokemukseen ja vaikuttuu kokemuksesta (Forss 2007, 102.) Toisin sanoen, mielikuvat ohjaavat kokemustamme maailmasta. Tani (1997, 212) näkee myös, että tilat rakentuvat subjektiivisten kokemusten lisäksi niiden mielikuvien kautta, jotka henkilö liittyy kyseiseen tilaan. Tani (1997, 126) ei kuitenkaan pidä selviönä, että ihmistä ohjaavat tilan tulkinnassa vain omat mielikuvat, vaan myös toisten ihmisten paikkoihin liittämät mielikuvat.

Yksi humanistisen maantieteen tärkeimmistä pioneereista Edward Relph (1976) lähestyy mielikuvia teoksessaan *Place and placelessness* myös paikan sekä tilan kokemista jäsentävänä tekijänä.

Hänen mielestään mielikuvat ovat mentaalisia kuvia, jotka ovat tuotosta ihmisen asenteista, muistoista ja suorista aistikokemuksista (Relph 1976, 56). Relph (1976, 56) näkee, että yksilöiden näkemykset ja mielikuvat samasta tilasta voivat vaihdella hyvin paljon juuri sen takia, että heillä on niin erilaisia kokemuksia, käyttötarkoituksia, mielikuvitusta ja tunteita samaa tilaa kohtaan. En halua kuitenkaan analysoida haastatteluaineistoni mielikuvia aivan näin laajasti, koska muuten liki kaikki haastateltavien vastaukset pitäisi luokitella mielikuvien alle. Keskityn sitä vastoin haastatteluaineiston analyysissä mielikuvien kohdalla haastateltavien tilaan liittämiin muistoihin, kokemuksiin ja käyttötarkoituksiin.

Relph (1976, 56) jaottelee mielikuvat yksilöllisiin ja yhteisöllisiin mielikuviiin sekä massamielikuviin. Minua kiinnostaa erityisesti yksilöllinen mielikuva paikasta, joka voi vaihdella samalla ihmisellä paljonkin, koska hänen tunteet, kokemukset, muistot, nykyinen tilanne ja käyttötarkoitukset voivat olla niin vaihtelevia, että hän näkee saman paikan monella eri tavalla (Relph 1976, 56). Jokaisella yksilöllä on siten yksilöllisiä mielikuvia paikoista, jotka ovat heijastumia hänen persoonastaan. Minua kiinnostaa millaisia yksilöllisiä ja mahdollisesti yhteisöllisiä mielikuvia sekä massamielikuvia kaupunkitiloista kohderyhmän jäsenillä on, ja onko Olohuone – tapahtuman taideteoksella siihen jotain vaikutusta.

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni on, muuttivatko Olohuone 306,4km² kaupunkitaidetaidetapahtuman uuden julkisen taiteen teos *Paikalla* tai *Sanojen kasvatuslaitos* Turun seudun työttömät ry:n jäsenien mielikuvia Turun keskustan julkisista kaupunkitiloista. Kysymys linkittyy tutkimuksessani ensisijaisesti kohderyhmän muistoihin, kokemuksiin, käyttötarkoituksiin ja mielikuviiin kyseisestä kaupunkitilasta.

Mielikuvat sopivat erinomaisesti ohjaavaksi näkökulmaksi tutkimukseeni, koska mielikuvat kattavat Relphin mukaan niin monia asia- ja tilaneyhteyksiä: muistoja, olosuhteita, käyttötarkoituksia ja tunteita (Relph 1976, 56–57). Mielikuvat linkittyvät myös paikan identiteettiin, jota käsittelen yhteenveto – luvussa.

Relphin näkökulma tiloihin liitetystä mielikuvista korostaa tilan kokemuksen ja tulkinnan kontekstuaalisuutta.

Sama kontekstuaalisuus tilan kokemisessa ja ymmärryksessä on läsnä myös ympäristöestetiikassa, jonka kautta etsin vastausta toiseen tutkimuskysymykseeni.

2.5 YMPÄRISTÖESTETIIKKA

Etsin seuraavaksi teoreettista tukea käsitellä kokijoiden kokemusta ja tulkintaa kaupunkitilasta sekä taideteoksista ympäristöestetiikan parista.

Filosofi Arnold Berleant (1992, 98) katsoo, että koko kaupunkiympäristö on havaintokokonaisuus täynnä merkityksiä ja assosiaatioita, joihin me astumme ja osallistumme. Hän näkee, että kun ihminen havaitsee ympäristöä, hän samalla liittyy ympäristöön. Ympäristön havainnointi kytkee päälle ihmisen koko aistijärjestelmän, minkä kautta ihmisistä tulee osa ympäristöä kehon ja paikan liittyessä yhteen (Berleant 2002, 8.) Ympäristön kokeminen ei ole vain sensorista, sillä havaitsemisessa on mukana muisti, tietämys, kehon ehdollistuminen sekä yksilön historia, arvot, periaatteet ja kulttuuriset tavat (Berleant 1997, 3, 24). Ihmisen sensorinen kokeminen ympäristössä ei tapahdu siten ilman kulttuurisia ja sosiaalisia vaikutteita (Berleant 2002, 9.)

Berleant (2002, 6) katsoo, että ympäristöä ei voida nähdä tilana, joka vain ympäröi ihmistä. Se ei sijaitse ihmisen ulkopuolella, vaan ihminen ja ympäristö liittyvät läheisesti toisiinsa. Ympäristön, on se sitten pelto tai kaupunkitila, ymmärtäminen näin kompleksisena ideana pohjustaa Berleantin näkemyksiä ympäristöestetiikasta. Berleant (1997, 14) näkee ympäristöestetiikan käsittelevän sitä kompleksia, johon kuuluvat ympäristön objektit, ihmiset ja heidän toimintansa. Esteettinen havainto ei ole vain fyysinen tuntemus, vaan myös kontekstuaalinen. Siihen välittyy paljon olosuhteita ja vaikutteita, jotka muokkaavat ihmisten kaikkia kokemuksia (Berleant 2002, 9). Estetiikka kuuluu kaikkeen ihmisen kokemiseen (Berleant 1992, 80). Ympäristöestetiikka ei käsittele siis yksin rakennuksia ja paikkoja. Sen kiinnostuksena ovat olosuhteet ja puitteet, joihin ihmiset liittyvät osallistujina kun he havainnoivat ympäristöä (Berleant 1992.) Berleant (2002, 13) kiteyttää ympäristöestetiikan tehtävän: tutkia esteettistä kokemusta ja arvoa ympäristössä.

Haluan avata Berleantin näkemyksiä ympäristöestetiikasta yhden mielenkiintoisen näkökulman, nimittäin urbaanin estetiikan kautta. Berleantin (1992, 83) mukaan tärkeimmät elementit, joilla urbaania estetiikkaa voi ymmärtää, ovat ympäristön aistilliset ominaisuudet, joita kaupunki tuottaa. Urbaani estetiikka voi siten ilmaista tapoja nähdä, kuulla, haistaa ja tuntea kaupunkia kehollisen tietoisuuden kautta (Berleant 1992, 91). Urbaani estetiikka keskittyy hänen mielestään erityisesti rakennettuun ympäristöön (Berleant 1997, 33). Berleant ei kuitenkaan näe suurta eroa urbaanin ympäristön ja luonnon välillä. Urbaanit esteetikot käsittelevät kaikkia havainnollisia tekijöitä, jotka ovat osa koko ympäristön kokemista (Berleant 1997, 34).

Berleant (1992, 97) puhuu urbaanin estetiikan yhteydessä siitä, että kaupunki on merkityksiä ja assosiaatioita täynnä oleva ympäristö, johon ihmiset osallistuvat kehollisen tietoisuuden kautta. Urbaanin estetiikan yhteydessä onkin sopivaa toistaa Berleantin käsitys ympäristöstä havaintokokonaisuutena, mikä tarkoittaa käytännössä ympäristön tilan, massan, liikkeen, äänien, valon, hajujen, tunnon, järjestyksen ja käyttötarkoitusten huomioimista (Berleant 1997, 32). Berleant (2006, 108) toteaa, että esteettinen havainto on enemmän kuin fyysinen reaktio, vaan se on aina kontekstuaalista, johon välittyvät havaintotottumusten, uskomusten ynnä muiden lisäksi myös havaitsemisen olosuhteet sekä vaikutteet. Haluan ottaa yhdeksi ympäristöestetiikan näkökulmaksi juuri urbaanin estetiikan. Keskityn siten kohderyhmän kaupunkitilan esteettiseen kokemiseen heidän aistihavaintojen kautta huomioiden samalla havainnon olosuhteet ja vaikutteet.

Berleant (1992, 98) huomauttaa, että urbaania estetiikkaa ei tulisi käsitellä erillisenä osana, vaan samalla pitäisi huomioida myös kaupungin historia, maantiede ja kulttuuri. Yhtä lailla hän toteaa, että kaupungin sosiaalisuus ja kulttuurisuus ovat molemmat erottamattomasti osa kaupungin aistillisia ulottuvuuksia (Berleant 1997, 34). Täten esteettinen havainto on väistämättä kulttuurinen (Berleant 2002, 9). Sosiaaliset ja kulttuuriset tekijät vaikuttavat Berleantin mukaan ympäristön kokemiseen esimerkiksi kokijan uskomusten, asenteiden ja havaintotottumusten kautta (Berleant 2006, 104). En kuitenkaan aio tehdä johtopäätöksiä kaupunkitilojen sosiaalisista ja kulttuurisista ulottuvuuksista, vaikka otan huomioon kohderyhmän asenteet, uskomukset ja havaintotottumukset.

Berleant (2006) puhuu ympäristön havaitsemisen yhteydessä myös sitoutumisen estetiikasta (engl. aesthetics of engagement). Ympäristön havaitseminen on sidottu – vielä enemmän kuin mikään muu tilanne – keskinäisessä vuorovaikutuksessa toimivaan kokonaisvaltaiseen aistijärjestelmään. Siten, ruumiin ja paikan yhdistyessä, olemme osa ympäristöä (Berleant 2006, 103.) Se tarkoittaa, että havaitseminen ei ole passiivista, etäisyyden päästä tapahtuvaa arviointia, vaan aktiivista ja vastavuoroista. Kaikilla asioilla on esteettinen puolensa, jos havainto perustuu vain tietoisuuteen ja merkityksentajuun (Berleant 2006, 97.) Kyse on tällöin Berleantin mukaan sitoutumisesta ympäristöön (Berleant 2006, 104). Berleant (2006, 99) näkee, että sitoutumisen estetiikka tarjoaa mahdollisuuden nähdä luonnon ja taiteen arvon samanlaisena, asettaen luonnon ja taiteen samaan käsitteelliseen kehykseen. En aiokaan käsitellä taideteosta jonain eriarvoisena tai erillisenä elementtinä kaupunkitilan kokemisessa. Kysyin kohderyhmän jäseniltä, huomasivatko he taideteoksen, mitä ajattelivat siitä, vaikuttiko se jollakin tapaa heidän liikkumiseensa, näyttikö ja tuntuiko tila erilaiselta teoksen myötä.

Haluan analysoida taideteosta osana kaupunkitilaa samoista näkökulmista kuin itse kaupunkitilaa. Juuri tähän tarpeeseen soveltuu Berleantin näkemys sitoutumisen estetiikasta sekä koko ympäristöstä, sillä hän näkee ympäristöestetiikan tarkoittavan koko ympäristön tutkimista (Berleant 2006, 109). Otan sitoutumisen estetiikan näkökulmaksi, kun huomioin aineiston analyysissä kohderyhmän omaa toimintaa vierailun aikana sekä heidän esiin tuomia merkityksiä, kun he havaitsivat tilaa ja teosta.

Toinen tutkimuskysymykseni on: millaisena esteettisenä ympäristönä kohderyhmän jäsenet kokivat kaupunkitilan uuden julkisen taiteen kontekstissa? Haluan nähdä kaupunkitilan Berleantin tavoin kontekstuaalisena aistikokonaisuutena, joten tulen etsimään vastausta kysymykseen Berleantin näkökulmilla urbaanista estetiikasta sekä sitoutumisen estetiikasta. Näkökulmien tarkoituksena on antaa rikas ja monipuolinen teorianmalli haastateltavien ympäristöesteettisten kokemusten ja tulkintojen analysoimiseen. Minua kiinnostaa myös se, dominoiko jokin ympäristöesteettinen tekijä (esimerkiksi sää, asenne tilaa kohtaan tai osallistuminen teokseen) kohderyhmän vierailuja kaupunkitiloissa.

Berleantin näkökulma ympäristön kokemisesta on hyvin lähellä humanistisen maantieteen näkemystä tilan kokemisesta, sillä kuten Berleant tähdentää, esteettinen arviointi ei ole vain henkilökohtainen kokemus. Ympäristöä tulkitaan yksilöllisen kokemuksen kautta, mutta prosessi on kuitenkin sosiaalinen ja kulttuurinen (Berleant 1997, 17.) Yhtä lailla humanistinen maantiede näkee ympäristön subjektiivisen tulkinnan kautta, ottaen samalla huomioon sosiaaliset ja yhteiskunnalliset sidokset tilan kokemisen yhteydessä. Vaikka tila katsotaan humanistisessa maantieteessä subjektiiviseksi merkityksenannon tulokseksi, niin tila on silti myös sosiaalinen ja osa yhteiskuntaa (Häkli 2008, 82.) Humanistisen maantiede on kiinnostunut subjektien tiloihin liittämistä merkityksistä, ja huomioi, että niihin vaikuttavat muun muassa kokemukset, muistot, asenteet ja tunteet (Haarni ym. 1997, 16). Yhtä lailla Berleant (1997, 24) näkee, että kokija tuo ympäristön kokemiseen omat arvonsa ja periaatteensa.

2.6 PAIKAN IDENTITEETTI

Mielikuvien ja ympäristöestetiikan lisäksi tutkin kohderyhmän kokemusta ja tulkintaa kaupunkitilasta sekä taideteoksesta Relphin paikan identiteetti - näkökulmaa vasten. Se on kokoava näkökulma, jonka alla käsittelen kysymyksiä siitä kenelle tila kuuluu ja kokeeko kohderyhmä kuuluvansa tilaan. Tämän lisäksi kysyin heiltä haastattelussa, mikä merkitys tilalla on heille ja muille turkulaisille ja saako tilassa kuka tahansa olla (ks. liite 1).

Paikan identiteetti on kokoava näkökulma tilaan kuulumisesta ja sen merkityksistä, jota Relphin lisäksi muun muassa maantieteilijä Doreen Massey on tutkinut. Massey (2008, 27, 30) näkee, että paikoilla on erilaisia kompleksisia identiteettejä, kuten ihmisilläänkin. Tämä johtuu siitä, että paikat ovat muovautuneet monen asian, ja monien historioiden kautta. Massey (2008, 31) puhuikin paikkojen kasautuneesta historiasta. Paikan ainutkertainen identiteetti koostuu siinä esiintyvistä sosiaalisuudesta ja myös siitä, miten sosiaalisuus tuottaa uusia sosiaalisia ilmiöitä (Massey 2008, 114). Paikan identiteetti on hänen näkemyksensä mukaan aina avoin, vaikka sitä haluttaisiinkin kiinnittää kiinni tiettyyn aikakauteen, ja tietyn yhteisön edustamiin merkityksiin. Paikkojen avoimiin identiteetteihin liittyy myös se, että paikkojen sosiaalisuus ulottuu usein paljon laajemmalle kuin pelkästään kyseiseen paikkaan. Paikkojen identiteetit ovat siis loputtomia, ja kiistanalaisia (Massey 2008, 144–145.)

Massey (2008, 146) näkee, että paikan identiteetti rakentuu osaltaan suhteesta muihin paikkoihin, ja että se määräytyy toisen paikan kanssa koetusta vuorovaikutuksesta.

Relph (1976, 56) näkee paikan identiteetin Massey'n (2008, 114, 144) tavoin avoimena ja muuntuvana käsitteenä. Molemmat näkevät paikan identiteetin rakentuvan sosiaalisuuden kautta. Relph (1976, 56) näkee paikan identiteetin koostuvan paikan fyysisestä ilmiöstä, toiminnoista ja merkityksistä ja erityisesti näiden suhteesta toisiinsa. Myös paikan henki, eli tunnelma luo paikan identiteettiä (Relph 1976, 56). Relph (1976, 62) näkee Massey'n (2008, 108) tavoin paikan identiteetin toimivan suhteessa toisiin paikkoihin, vastakohtana toisen paikan kokemukselle. Relph (1976, 62) tähdentää, että paikan identiteetti on perusta paikan kokemuksessa.

Kolmas tutkimuskysymykseni on: kenelle kohderyhmä koki kaupunkitilan kuuluvan? Tarkastelen haastateltavien ajatuksia kaupunkitilaan kuulumisesta ja tilan vallasta käyttäen Relphin paikan identiteetti - näkökulmaa, ja hänen ”sisäpuolisuus-ulkopuolisuus” jaotteluaan (Relph 1976, 49). Hän näkee, että kun ihminen tuntee kuuluvansa paikan sisälle, hän identifioituu siihen. Mitä vahvemmin ihminen tuntee kuuluvansa paikkaan, sitä vahvemmin hän samastuu paikkaan. Kun ihminen tuntee kuuluvansa paikkaan, hän on osa paikkaa (Relph 1976, 49). Relph (1976, 45) näkeekin, että paikan identiteetti ei itsessään ole tärkeä, vaan se identiteetti, joka henkilöllä tai ryhmällä on paikan kanssa, kokevat he sitten paikkaa ulkopuolisena tai sisältä käsin. Paikan identiteetti määrittyy hänen mielestään paljolti sen mukaan kokeeko ihminen olevansa paikan sisällä vai ulkopuolella (Relph 1976, 48, 49.) Paikan identiteetti ei ole koskaan staattinen, vaan se vaihtelee ihmisten asenteiden, käyttötarkoitusten sekä olosuhteiden mukaan (Relph 1976, 45).

Käsittelen paikan identiteettiä sekä kolmatta tutkimuskysymystä etsimällä haastatteluaineistosta vastauksia, jotka käsittelevät haastateltavan arviointeja tilan merkityksestä hänelle, turkulaisille, tilan valtakysymyksiä, sekä sitä, kokiko hän kuuluvansa tilaan vai ei.

En näe ristiriitaisuutta siinä, että sovellan paikan identiteettiä tutkimukseeni, jossa paikan sijasta puhutaan kaupunkitilasta.

Relphin näkemys paikan identiteetistä linkittyy näkökulmaani kaupunkitilasta elettyinä tilana, jolla on monia subjektiivisia ja jaettuja merkityksiä. Relphin (1976) paikan identiteetti pohjautuu hänen paikan näkemykseensä, jolle on myös tunnusomaista nähdä paikka elettyinä, merkityksellisenä ilmiönä.

Paikan identiteetti on oiva näkökulma kaupunkitilan kokemusten tulkinnessa, ja se onkin peruspiirre tilojen kokemisessa. Relph (1976, 45) näkee, että paikan identiteetti rakentuu paikan kokemuksista, ja se myös vaikuttaa kokemuksiin paikasta. Paikan identiteetti niveltyy Relphin (1976, 56) ajatuksissa myös mielikuviin paikasta. Hän näkee ihmisten persoonien vaikuttavan heidän paikkoihin liittämiin mielikuviin, mikä luo paikoille omaperäisiä identiteettejä. Paikan identiteetti vaihtelee sen mukaan millainen mielikuva yksilöillä ja ryhmillä paikoista on (Relph 1976, 56). Mielikuvat ja paikan identiteetti rakentuvat hänen mielestä osin samoista elementeistä, ja vaikuttavat oleellisesti toisiinsa (Relph 1976, 56–57). Yhteistä niille molemmille on niiden alttius muutoksille. Kun paikan identiteetti muuttuu, niin muuttuvat myös mielikuvat paikoista (Relph 1976, 56).

3 TUTKIMUSAINEISTO JA -MENETELMÄT

Tutkimukseni on laadullinen tapaustutkimus. Tutkimus pyrkii kuvaamaan haastateltavien kokemuksia ja ajatuksia, mikä on yksi laadullisen tutkimuksen tunnusmerkeistä. Laadullisessa tutkimuksessa on hyödytöntä puhua tilastollisesta yleistettävyydestä, vaan pikemmin teoreettisesta tai olemuksellisesta yleistettävyydestä, jolloin keskeiseksi tulevat ne tulkinnat, joita aineistosta tehdään. Yhtä lailla laadullisessa tutkimuksessa ei ole ratkaisevaa aineiston koko vaan tulkintojen laatu (Eskola & Suoranta 1996, 67.) Laadullinen analyysi on kaiken kaikkiaan vähemmän standardoitua kuin kvantitatiivisen aineiston käsittely (Mäkelä 1990, 59).

Tarkoitukseni on tutkia haastateltavien kaupunkitilojen kokemista ja tulkintaa kokonaisvaltaisesti, mikä on sekin laadullisen tutkimuksen tunnusmerkki. Laadullinen tutkimus myös suosii sitä, että aineisto kerätään todellisissa tilanteissa, jolloin tiedonlähteenä toimii ihminen tilaston sijaan (Hirsjärvi ym. 2000, 161, 165.) Tarkoitukseni ei ole tehdä yleispäteviä päätelmiä kuten vaikkapa tilastollisessa tutkimuksessa, eikä se ole laadullisen tutkimuksen tarkoituskaan (Eskola & Suoranta 1996, 65). Tutkimukseni täyttää laadullisen tutkimuksen tunnusmerkit myös siten, että pyrin kuvaamaan kokonaisvaltaisesti haastateltavien kokemuksia ja ajatuksia haastattelun muodossa, joka tapahtui heti sen jälkeen, kun he olivat vierailleet kaupunkitiloissa tapahtuman aikana. Tutkimustani voi luonnehtia tapaustutkimukseksi, sillä perehdyn syvällisesti muutamien Turun seudun työttömät ry:n jäsenien kokemuksiin ja tulkintoihin.

3.1 AINEISTON KERÄÄMINEN

Kohderyhmäkseni valitsin Turun Seudun Työttömät ry:n, koska halusin kohderyhmäkseni heterogeenisen ryhmän turkulaisia, joiden yhdistys tai organisaatio on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton. Kohderyhmällä piti olla lisäksi potentiaalista vapaata aikaa osallistua haastatteluihin arkipäivinä. Yli 1000 jäsenen Turun Seudun Työttömät ry vastasi näihin kriteereihin (Työministeriö). Otin Turun Seudun Työttömät ry:n henkilökuntaan yhteyttä huhtikuussa 2009 kysyen kiinnostaisiko heidän jäseniään tulla mukaan tutkimukseen.

12 jäsentä ilmoitti minulle sähköpostin välityksellä tulevansa mukaan, mutta heistä puolet tippui matkan varrella pois kiireisiinsä vedoten.

3.1.1 KYSELY

Saatuani kohderyhmän sitoutumaan haastatteluihin lähetin heille sähköpostilla kyselyn, jonka tarkoituksena oli orientoida heitä kaupunkitilan ja taideteoksen analyysiin, mutta myös kartoittaa heidän historiaansa ja mielipiteitään turkulaisista kaupunkitiloista (ks. liite 1). Tarkoitukseni oli toisin sanoen selvittää heidän suhdettaan kyseisiin kaupunkitiloihin. Jos esimerkiksi haastateltava ilmoitti jo kyselyssä pitävänsä jotakin tilaa viihtyisänä ja se oli hänelle hyvin tuttu, niin sillä oli hyvin mahdollisesti merkitystä myös hänen tilan analyysiinsa.

Kysyin heiltä kyselylomakkeessa missä he asuvat, sijaitseeko jokin kuudesta kaupunkitilasta heidän koti- tai työpaikan lähetyvillä, kokevatko he kyseiset tilat viihtyisinä, ovatko he kohdanneet mielenkiintoista taidetta kaupunkitilassa ja onko tapahtuma tuttu. Vertaan jossain määrin kyselyn vastauksia haastatteluaineistoon, erityisesti vastauksia, jotka käsittelevät heidän ajatuksiaan kyseisten kaupunkitilojen tuttuudesta ja viihtyvyydestä.

Annoin kohderyhmälle kyselyn yhteydessä vaihtoehdoksi valita kuuden kaupunkitilan joukosta yhden, jossa he vierailisivat tapahtuman aikana. Näissä kaupunkitiloissa sijaitsivat teokset *Sanojen kasvatuslaitos* sekä *Paikalla*. Vaihtoehdot olivat Turun kaupunginteatterin piha-alue, Turun taidemuseon piha-alue, Aurajoen silta, Turun yliopiston pääaukio, Turun pääkirjaston sisäpiha sekä Tuomiokirkon piha-alue. Kolme haastateltavaa valitsi pääkirjaston sisäpihan, jossa oli *Sanojen kasvatuslaitos* - teos ja muut kaupunginteatterin piha-alueen sekä Tuomiokirkon piha-alueen, joissa sijaitsi *Paikalla* - teos.

Psykomaantieteen ajatus tilan kokemisesta ilman ennakkoehtoja, dérivén hengessä, oli siis minun lähtökohtani kun ohjeistin kohderyhmää miten heidän toivoisin olevan kaupunkitilassa. En halunnut että heidän huomionsa kiinnittyisi liikaa teokseen, vaan että he havainnoisivat tilaa rauhallisesti ja avoimin silmin.

He tutustuivat valitsemiinsa kaupunkitiloihin noin 10–15 minuuttia, jonka jälkeen haastattelin heitä läheisimmässä kahvilassa teemahaastattelun mukaisesti.

3.1.2 TEEMAHAASTATTELU

Nauhoitettujen teemahaastattelujen tavoitteena oli selvittää kohderyhmän kokemuksia ja tulkintoja kaupunkitiloista, joissa samaan aikaan oli esillä tapahtuman teos. Haastattelut kestivät noin 30–40 minuuttia.

Teemahaastattelu on lomakehaastattelun, eli kyselyn ja täysin avoimen haastattelun välimuoto. Avoimessa haastattelussa haastattelija selvittää haastateltavan mielipiteitä sen mukaan miten asiat tulevat esiin haastattelun aikana (Hirsjärvi ym. 2000, 204, 205.) Kuten yleensä teemahaastattelussa, niin minunkin haastatteluni teemojen ja kysymysten tarkoituksena oli tuoda esiin haastateltavien tulkintoja siitä, millaisia merkityksiä he antavat asioille (Aaltola & Valli 2001, 77). Teemahaastattelussa haastattelun aihepiirit, eli teema-alueet on etukäteen määrätty (Aaltola & Valli 2001, 27). Varmistin, että kaikki aihepiirit käydään läpi, mutta järjestys ja painotus vaihteli haastateltavien mukaan. Esimerkiksi yksi haastateltava halusi heti aluksi keskustella tilan julkisesta ja henkilökohtaisesta merkityksestä - joka muilla haastateltavilla tuli vastaan vasta haastattelun lopussa.

Olin laatinut teemahaastattelun teemat tutkimuskysymysten mukaan, mikä on yksi teemahaastattelun tunnusmerkeistä (Aaltola & Valli 2001, 77). Minulla oli siten valmiina kysymykset, joita muotoilin haastattelun tarpeiden mukaisesti. Yleensä teemahaastattelussa kuitenkin ei ole valmiita kysymyksiä, mutta minulle oli ensikertalaisena helpompaa lähestyä haastattelua, kun olin prosessoinut aihepiirejä kysymysten muodossa, jolloin ne konkretisoituivat, eli tiesin, miten aihepiireistä voisi kysyä (Aaltola & Valli 2001, 28). Kysymykset eivät sitoneet haastatteluani, vaan antoivat teemoille liikkumavaraa, jonka pohjalta pystyin esittämään tarkentavia kysymyksiä.

Roolini oli toimia keskustelun osapuolena, joka on vastuussa kysymysten esittämisestä. Pyrin näin ollen saamaan mahdollisimman kriittistä ja avointa puhetta kaupunkitiloista ja teoksista.

Haastattelujeni luonne olikin vapaamuotoinen, vuorovaikutteinen ja jutteleva, minkä koin vapauttavan haastateltavia puhumaan kriittisesti mielipiteistään kaupunkitiloja kohtaan. He eivät kuitenkaan esittäneet juuri mitään kritiikkiä Leenaa lukuun ottamatta teoksia kohtaan, johon ehkä vaikutti kuitenkin tietoisuus siitä, että heitä haastatteli tapahtumaa järjestävän yhdistyksen edustaja.

Haastatteluni teemat olivat lämmittelykysymykset, aistihavainnot, mielikuva, muistot ja kokemukset, tunnelma, viihtyvyys, teoksen arviointi, tilan arviointi, tilan merkitys ja julkinen keskustelu (ks. liite 2)

3.2 AINEISTON PURKAMINEN

Olohuone – tapahtuman jälkeen minulla oli koko kesä aikaa analysoida haastatteluita. Ennen sitä purin äänitetyt haastattelut tietokoneelleni. Sen jälkeen aloin kuunnella kerta toisensa jälkeen haastatteluita, ja litteroin haastattelut tekstitiedostoiksi.

3.2.1 LITTEROINTI

Litterointi tarkoittaa analyysitulkitkaa haastattelupuheesta, joka on usein tallennettu äänitelaitteelle. Tutkija valitsee itse analyysin tarkkuuden, jolla hän aikoo esittää kirjallisesti haastattelun (Saarikoski 2008, 40, 41.) Valitsin sanatarkan analyysitavan, jossa kirjoitin ylös sanojen tavut, tauot, yskäisyt, hymistelyt, naurun ja epäselvän puheen. Valitsin tämän tarkkuuden litterointiin sen takia, että halusin jäljittää haastateltavan puheen mahdollisimman autenttisesti kirjalliselle dokumentille, jotta haastateltavan puhetyyli ja olemus jollain tavalla välittyisi litteroinnin läpi. Myöhemmin analysoidessani aineistoa paperilta haastateltavien vastaukset synnyttivät mieleeni hyvin elävästi heidän puhetyylinsä, olemuksensa, sekä asenteensa, kuin myös haastatteluiden olosuhteet.

Toki litterointeihin on mahdollista merkitä muutakin kuin puhetta, esimerkiksi tilassa tapahtuvaa toimintaa tai vaikka haastateltavan kehon kieltä (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 16). Kirjoitinkin ylös sellaiset toiminnot, joilla oli vaikutusta haastattelutilanteeseen, kuten esimerkiksi viereisen pöydän äänekäs ja jatkuva nauru tai haastateltavan pihalle suuntautuva katse, jossa sijaitsi taideteos, jota hän juuri analysoi.

Otin litterointimerkit Johanna Ruusuvuoren ja Liisa Tiittulan toimittamasta *Haastattelu – tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus* (2005) kirjasta. Käytin merkkeinä asioita, jotka ilmaisivat haastattelijaa, haastateltavaa, taukoa, päällekkäispuhunaa, sanan tavuja, epäselvää puhetta, omia kommenttejani (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 303). Kun olin litteroinnin aineiston, olin valmis fenomenografiseen analyysiin.

3.2.2 FENOMENOGRAFIA

Noudatin teemahaastattelujen analyysissä fenomenografista lähestymistapaa, eli tarkastelin kaupunkitilojen kokemista haastateltavien käsitysten kautta. Fenomenografista lähestymistapaa teemahaastatteluiden yhteydessä on käytetty muun muassa Virtasen (2000) tutkimuksessa sekä Mervi Lätin (2008) *Ohjaus osana opettajan työtä* tutkimuksessa.

Fenomenografia on laadullinen tutkimussuuntaus, jonka tavoitteena on kuvailla ja analysoida ihmisten erilaisia tapoja ymmärtää ilmiötä (Huusko & Paloniemi 2006, 163). Se, miten yksilö käsittää ilmiön, on riippuvainen hänen subjektiivisesta kokemusmaailmastaan. Fenomenografia on kiinnostunut nimenomaan arkipäivän ilmiöistä, ja niiden erilaisista ymmärtämisen tavoista (Huusko & Paloniemi 2006, 162). Käsitykset ja kokemukset muodostuvat ihmisen ja maailman välisistä suhteista (Lätti 2008, 38). Käsitykset ovat merkittäviä fenomenografiassa sen takia, koska ne nähdään merkityksenantoprosesseina. Ne nähdään mielipiteitä syvempinä ja laajempina asioina. Käsitykset ovat suhteessa kokemuksiin siten, että ne muodostuvat kokemusten kautta, ja niissä ilmenee siten ihmisille ominaisia piirteitä. Käsitykset ovat suhteellisia, ja niiden ymmärtäminen vaatii tutkijalta kontekstuaalista lähestymistapaa (Huusko & Paloniemi 2006, 164, 166.) Se tarkoittaa käytännössä kriittistä suhtautumistapaa siihen, missä yhteyksissä käsitykset ilmenevät aineistossa, eli onko sana tai lause irrotettu esimerkiksi täysin asiayhteydestään.

On myös oleellista ottaa huomioon jokainen ilmaisu ja merkitys haastatteluaineistossa, sillä ne ovat merkittäviä ihmisen käsitysten monipuolisuuden ymmärtämisessä (Lätti 2008, 44). Käsitykset paljastuvatkin usein vasta asia- ja tilanneyhteydessä, joten tutkijan kannattaa analysoida aineiston ilmaisuja mahdollisimman kokonaisvaltaisesti.

Tämän tunnustaminen vaatii tutkijalta kontekstuaalista sekä intersubjektiiivista lähestymistapaa (Ahonen 1994, 124.) Intersubjektiiivisuus tarkoittaa sitä, että ilmaisujen merkitys riippuu myös tutkijan tulkinnasta, eikä vain aineiston kautta puhuvasta haastateltavasta. Aineiston tulkintaan vaikuttaakin aina tutkijan oma asiantuntemus ja historia (Ahonen 1994, 124.) Teoreettinen perehtyneisyys ei kuitenkaan tuhoa tutkimuksen analyysin objektiivisuutta. Vankka teoreettinen perehtyneisyys sitä vastoin auttaa tutkijaa tiedostamaan oman viitetaustansa. Tulkinta on aina kuitenkin subjektiivista, minkä tutkijan on hyvä tiedostaa (Ahonen 1994, 124.) Kenties hallittu subjektiivisuus auttaa tutkijaa arvioimaan omien tietojensa ja odotustensa vaikutusta haastattelutilanteissa sekä aineiston analyysissa (Koskinen 2009, 76.)

Fenomenografisen tutkimuksen aineisto on empiiristä, ja koko lähestymistapa on aineistolähtöinen (Huusko & Paloniemi 2006, 166). Fenomenografia hyödyntää aineiston keruussa erilaisia kirjallisia aineistoja ja haastatteluja. Ahonen (1994, 123) puhuu fenomenografian yhteydessä aineistopohjaisesta teoriasta, mikä tarkoittaa sitä, että tutkimuksen väittämiä ei muotoilla teorian tai muiden tutkimuksien perusteella, vaan oman aineiston pohjalta. Keskeistä aineiston keruussa on avoimuus kysymyksen asettelua kohtaan, jotta erilaiset käsitykset aineistosta voisivat tulla mahdollisimman laajasti esille (Huusko & Paloniemi 2006, 164).

3.2.3 FENOMENOGRAFINEN AINEISTON ANALYYSI

Käytän aineiston analyysivaiheen mallina Mervi Lätin (2008) perusteellista mallia fenomenografisesta analyysistä, jossa analyysi on purettu moneen osaan. Huuskon ja Paloniemen (2006) tai Ahosen (1994) mallit noudattavat käytännössä samaa ideaa, mutta eivät olleet mielestäni yhtä perusteellisia tai johdonmukaisia. Viittaan aineiston analyysissa kuitenkin myös heidän käsityksiinsä fenomenografisesta analyysistä.

Aineiston analyysi etenee fenomenografisessa analyysissa vaiheittain, jolloin aineistoa käsitellään kokonaisuutena, koska tutkittava ilmiö on usein riippuvainen monista aineiston ilmauksista (Huusko & Paloniemi 2006, 166). Huomasin haastattelujen aikana miten paljon vierailujen olosuhteet, ennen kaikkea sää, todella voi vaikuttaa haastateltavien kaupunkitilan kokemukseen. Tämän takia päätin, että haastatteluiden ja vierailujen kontekstiin pitää keskittyä huolellisesti.

Päätin huomioida vierailujen ja haastatteluiden kontekstin siten, että analysoin haastatteluaineistot, eli haastateltavat yksi kerrallaan, enkä tutkimuskysymys kerrallaan. Uskon, että pystyn näin kunnioittamaan parhaimmalla tavalla vierailujen ja haastattelujen kontekstia, ja lopulta vertailemaan kontekstin merkitystä kohderyhmän kaupunkitilojen kokemisessa ja tulkinnessa yhteenveto – luvussa. Yhtä lailla valitsemani teoriapohja tukee minua ottamaan huomioon haastattelutilanteen kontekstin.

Ahonen (1994, 115) kertoo, että analyysin ensimmäisessä vaiheessa tutkija perehtyy ilmiöön tai käsitteeseen teoreettisesti ja jäsentää millaisia näkökulmia siihen sisältyy. Tein juuri näin syventyen humanistiseen maantieteeseen, ympäristöestetiikkaan sekä nykytaiteen tutkimukseen, joiden kautta muodostin teoreettisen viitekehyksen tutkimukselleni. Tämän jälkeen tutkijan tulee haastatella henkilöitä, jotka kertovat erilaisia käsityksiä asiasta. Lätti (2008, 43) katsoo, että analyysin ensimmäinen vaihe tarkoittaa myös aineiston moneen kertaan lukemista ennen mitään varsinaista analyysia. Luin aineiston hyvin moneen kertaan, yhä uudestaan ja uudestaan, jolloin minulle alkoi muodostua kokonaiskuva siitä, mitä kukin haastateltava oli puhunut.

Toinen vaihe tarkoitti sitä, että etsin aineistosta ilmauksia, eli sanoja ja lauseita, jotka kuvasivat jollain tapaa haastateltavien käsityksiä tutkimukseni aiheista (Lätti 2008, 43). Käytännössä alleviivasin aineistosta lauseita, ja joitakin erillisiä sanoja, jotka liittyivät jollakin tapaa haastattelun teemoihin sekä tutkimuskysymyksiini. Huomasin kuitenkin aineistosta sellaisia ilmaisuja, joille en löytänyt välitöntä yhteyttä tutkimuskysymysteni tai teemojen suhteen, mutta pidin niitä tärkeinä, joten alleviivasin nekin.

Seuraavaksi aloin pohtia sitä, mikä alleviivattujen ilmaisujen merkitys on, mikä tarkoitus niihin liittyi. Näin, että tämä vaihe liittyy fenomenografiseen kontekstuaalisuuden huomioimiseen, joten pyrin löytämään jokaiselle ilmaisulle merkityksen. Esimerkiksi eräs haastateltava kertoi haastattelun alussa, että vierailun yhteydessä ei sillä kertaa satanut. Haastateltava ilmaisi millainen sää tilassa vallitsi, mikä liittyi hänen aistihavaintoihinsa sekä vierailun olosuhteisiin. Tähän ilmaisuun kuitenkin liittyi myös merkitys, joka viittaa hänen aikaisempaan vierailuun tilassa, jolloin oli kaotosade. Toista vaihetta voi näin nimetä merkityssisältöjen etsimiseksi ja määrittämiseksi (Huusko & Paloniemi 2006, 167; Ahonen 1994, 42.)

Kolmannessa vaiheessa vertailin ilmaisujen merkityksiä toisiinsa, eli tein merkityssisältöjen vertailua. Tämän vaiheen tarkoituksena oli lajitella ja ryhmitellä merkityssisältöjä. Merkityssisältöjen vertailun tarkoituksena oli luoda merkityskategorioita, jotka muodostuivat muutamista tai monista merkityssisällöistä. Merkityskategoriat muodostuivat merkitysten samankaltaisuuksien perusteella, siten, että ne olivat selkeästi erilaisia toisiinsa verrattuna (Lätti 2008, 43.) En tehnyt tässäkään vaiheessa vertailua haastateltavien merkityskategorioiden välillä, vaan analysoin haastatteluja täysin erillään toisistaan. Lätti (2008, 43) näkee, että merkityskategoria voi muodostua muutamasta tai useasta ilmaisusta. Näissä kategorioissa tiivistyy jo ilmausten ydin. Ahonen (1994, 126) kohdentaa, että merkityskategorioiden funktio on selittää käsityksiä, ja osoittaa haastateltavien ajattelussa yhteyksiä.

Merkityskategoriani olivat tässä vaiheessa seuraavat: aistihavainnot, oma osallisuus ja tekeminen, sää, olosuhteet, vaikuttimet, ympäristön arviointi, teoksen arviointi, tilan arviointi, mielikuvat, muistot ja kokemukset, mitä tila merkitsee haastateltavalle ja turkulaisille, kenelle tila kuuluu, julkinen keskustelu. Kategorioideni sisällöt olivat kuitenkin tässä vaiheessa vielä jonkin verran toisiinsa limittyviä, koska en halunnut tässä vaiheessa vielä tehdä niiden välille selkeitä eroja. Halusin pikemmin antaa kategorioille tilaa kehittyä ja käydä dialogia toistensa kanssa, mikä helpottaisi siirtymistä analyysin neljänteen vaiheeseen.

Neljännessä vaiheessa loin merkityskategorioiden pohjalta kuvauskategorioita, jotka kuvasivat ja selittivät käsityksiä yleisemmällä tasolla. Käytännössä yhdistin merkityskategorioita toisiinsa teoreettisen viitekehyksen pohjalta (Lätti 2008, 44.) Käytin teoreettisena pohjana tutkimuskysymyksiäni ja viitekehystäni. Kuvauskategorioiden oli tarkoitus toimia selitysmallina tutkimuskysymyksilleni, ja kertoa millä eri tavoin haastateltavat kokivat ilmiön (Lätti 2008, 44). Kuvauskategorioiden tarkoituksena on Lättin (2008, 44) mukaan tuoda analyysi yleiselle abstraktimmalle tasolle. Käytännössä se tarkoitti omalla kohdallani merkityskategorioiden yhdistymistä toisiinsa siten, että niistä muokkaantui kuvauskategorioita (Lätti 2008, 44). Olin tähän asti ajatellut analysoivani haastateltavien käsittelemiä kaupunkitilojen tunnelmia, mutta koin, että aineisto ei antanut riittävästi perusteita aihepiirin kunnolliselle käsittelylle, joten jätin sen kokonaan pois analyysistä.

Perustelen seuraavaksi vain lyhyesti kuvauskategorioiden muodostamista sekä niiden linkitystä tutkimuskysymyksiin, sillä tarkempi perusta asialle löytyy Kaupunkitila, taide ja kokija – luvusta. Kuvauskategoriat löytyvät linkitettyinä tutkimuskysymyksiin taulukosta sivulla 40.

Millaisena ympäristöesteettisenä kaupunkitilana kohderyhmän jäsenet kokivat kaupunkitilan uuden julkisen taiteen kontekstissa? Tutkimuskysymykseen linkittyivät kuvauskategoriat (1) Aistihavainnot, tilan sekä teoksen arvioiminen, osallisuus ja tekeminen, (2) Sää ym. olosuhteet ja vaikutteet (uskomukset, asenteet). Ympäristön havaitseminen liittyy Berleantin (1992, 91) näkemyksiin urbaanista estetiikasta, mikä tarkoittaa kaupungin tulkintaa näkö-, kuulo- ja hajuaistien välityksellä. En halua erottaa tilan ja teoksen arviointia ympäristön havainnoinnista, joten tulen käsittelemään niitä tämän kuvauskategorian, eli ympäristöestetiikan alla. Ympäristön esteettiseen havainnointiin liittyy Berleantin (2006, 104) mukaan myös ihmisen oma tekeminen ja osallisuus, jolla viitataan Berleantin sitoutumisen estetiikkaan. Havaitseminen nähdään tällöin aktiivisena, vastavuoroisena sitoutumisena ympäristöön (Berleant 2006, 104). Käytännössä analysoin myös kohderyhmän oman tekemisen ja mahdollisen teokseen osallistumisen ensimmäisen kategorian alla.

Berleant (2006, 104) huomauttaa, että esteettistä havaitsemista ei tulisi myöskään tulkita huomioimatta havaintojen sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä. Otankin huomioon kohderyhmän uskomukset, asenteet ja havaintotottumukset. Esteettistä havaintoa pitäisikin aina tulkita myös olosuhteiden kautta, kuten tein.

Kenelle kohderyhmä koki kaupunkitilan kuuluvan? Tutkimuskysymykseen linkittyivät kuvauskategoriat (3) Mitä tila merkitsee haastateltavalle ja turkulaisille, kenelle se kuuluu sekä (4) Julkinen keskustelu. Analysoin kuvauskategorioita sekä tutkimuskysymystä Relphin paikan identiteetti - näkökulmaa vasten. Paikan identiteetti on Berleantin ympäristöestetiikan tavoin kovin kattava käsite tarkoittaen paikan fyysistä ilmiä, ihmisen toimintaa ja paikan merkityksiä. Haluan keskittyä erityisesti paikkaan liittyviin merkityksiin ja valtakysymyksiin (Relph, 1976, 62). Kuten Relph (1976, 48, 49) mainitsee, paikan identiteettiin liittyy myös oleellisesti se, kokeeko ihminen olevansa ulkopuolella paikasta vai sen sisäpuolella.

Analysoin siten kolmannen kategorian alle ne vastaukset, jotka käsittelevät haastateltavien ajatuksia paikkaan kuulumisesta sekä siitä kenelle paikka kuuluu. Yhdistin julkisen keskustelun myös tämän tutkimuskysymyksen alle, koska uskoin, että haastateltava ilmaisi kaupunkitilaan liittyviä merkityksiä paikkaan liittyvän julkisen keskustelun kautta.

Muuttiko Olohuone 306,4km² kaupunkitaidetaidetahtuman uuden julkisen taiteen teokset *Paikalla* tai *Sanojen kasvatuslaitos* Turun seudun työttömät ry:n jäsenien mielikuvia Turun keskustan julkisista kaupunkitiloista? Tutkimuskysymykseen liittyivät kuvauskategoriat: (5) Mielikuvat, (6) Subjekttiivisiä muistoja, kokemuksia ja käyttötarkoituksia tilaa kohtaan. Analysoin kuvauskategorian alla olevia vastauksia Relphin näkemysten pohjalta, jotka käsittelevät haastateltavien muistoja ja kokemuksia kaupunkitilaan liittyen (Relph 1976, 56). Käsittelen kategorioiden alla myös tilaan liittyviä käyttötarkoituksia, koska ne liittyvät Relphin (1976, 56) mielestä läheisesti yksilöllisen mielikuvan muodostukseen, kuin myös paikan identiteettiin.

Toisin sanoen, kuvauskategorioiden muodostus ja niiden sijoittuminen tutkimuskysymyksiini yhdistyy ankkurimaisesti tutkimukseni viitekehykseen. Kuvauskategoriat olivat hyvin laajoja, ja näin niiden toimivan oivina välineinä tutkimuskysymysten analyysille. Kuvauskategoriat olivat tässä vaiheessa jo verraten poikkeavia toisiinsa nähden niiden laajuuden ansiosta.

Fenomenografisen tutkimuksen analyysi ulottuu vielä viidenteen vaiheeseen, jossa kuvauskategorioista luodaan vielä yleisemmän tason kuvauskategoriajärjestelmä.

Lätti (2008, 42 - 44) puhuu horisontaalisesta, vertikaalisesta ja hierarkkisesta kuvauskategoriajärjestelmästä. En kuitenkaan nähnyt tarvetta yhdistää kuvauskategorioita enää ylemmän tason kategoriaksi, mikä tarkoittaisi yhtä isoa kategoriaa, toisin sanoen tulosavaruutta (Lätti 2008, 44). Mielestäni aineiston kontekstuaalisuus olisi vaarantunut, mikäli olisin liittänyt kaikki ilmaisut yhden kategorian alle. Näin aineiston siinä määrin heterogeeniseksi, että tutkimuskysymysten analyysin kannalta oli mielestäni helpompaa analysoida aineistoa erillisten kategorioiden kautta kuin yhden ison kategorian kautta.

Tutkimuskysymykset	Kuvauskategoriat
<p>Millaisena ympäristöesteettisenä kaupunkitilana kohderyhmän jäsenet kokivat kaupunkitilan uuden julkisen taiteen kontekstissa?</p>	<p>(1) Aistihavainnot, tilan sekä teoksen arvioiminen, osallisuus ja tekeminen</p> <p>(2) Sää ym. olosuhteet ja vaikutteet (uskomukset, asenteet).</p>
<p>Kenelle kohderyhmä koki kaupunkitilan kuuluvan?</p>	<p>(3) Mitä tila merkitsee haastateltavalle ja turkulaisille, kenelle se kuuluu</p> <p>(4) Julkinen keskustelu</p>
<p>Muuttiko Olohuone 306,4km² kaupunkitaidetaidetahtuman uuden julkisen taiteen teokset <i>Paikalla</i> tai <i>Sanojen kasvatuslaitos</i> Turun seudun työttömät ry:n jäsenien mielikuvia Turun keskustan julkisista kaupunkitiloista?</p>	<p>(5) Mielikuvat</p> <p>(6) Subjektiiivisia muistoja, kokemuksia ja käyttötarkoituksia tilaa kohtaan.</p>

Taulukko 1.

Fenomenografisen analyysin kuvauskategoriajärjestelmä ja tutkimuskysymykset

4 AINEISTON ANALYSOINTI

Tarkoitukseni ei ole seuraavaksi analysoida tai esitellä kuvauskategorioita aineiston analyysin yhteydessä. Käsittelen suoraan kohderyhmän vastauksia ja niiden merkityksiä, jotta tulkintojeni konteksti olisi mahdollisimman läpinäkyvästi esillä. Kuvauskategorioiden tarkoituksena oli toimia välineinä tutkimuskysymysten analyysissa. Viittaan haastateltavien vastauksiin analysoimatta sitä, mihin kuvauskategorioihin ne liittyivät, koska viittausten yhteys tutkimuskysymyksiin, ja siten kategorioihin on nähtävissä kappaleiden nimissä. Palaan kuitenkin kuvauskategorioihin yhteenveto – luvussa, jolloin vertaan kohderyhmän vastauksia toisiinsa tutkimuskysymysten valossa. Vastaan silloin myös oletukseeni teosten vaikutuksesta mielikuviin kaupunkitiloista.

En käytä haastateltavien oikeita nimiä heidän yksityisyyden suojelemisen vuoksi. En kerro heidän henkilötiedoistaan muuta kuin iän, sukupuolen sekä asuinpaikkatiedot. Kerroin heille ennen haastattelua, että heidän tarvitsee vain vastata siltä mistä tuntuu, eikä ole mitään vääriä vastauksia. Kehotin heitä lisäksi sanomaan, jos jokin kysymys tuntui epäselvälle.

4.1 ILKKA

Ilkka on vuonna 1962 syntynyt turkulainen, joka on asunut Turussa vuodesta 1982 lähtien. Hän asuu Kuralan kaupunginosassa. Ilkan haastattelu toteutui Turun pääkirjaston yhteydessä olevassa Café Siriuksessa lauantaina 6.6 klo 12.00. Haastattelu kesti noin 40 minuuttia.

Ilkka vieraili Pääkirjaston sisäpihalla, jossa oli *Sanojen kasvatustaitos* -teos. Hänen vierailunsa tilassa kesti noin 10 minuuttia. Kahvilan ikkunoista oli näköyhteys sisäpihalle. Hänellä oli siten näköyhteys myös teokseen.

4.1.1 YMPÄRISTÖESTETIIKKA

Ilkka havaitsi välittömästi sisäpihalle tullessaan teoksen, sillä tilassa ei ollut kirjaston juuri avattua vielä ketään. Hän käveli heti teoksen luo ja alkoi jutella taiteilijoiden kanssa, jotka päivystivät teoksen luona. Tila oli hänen mielestään hiljainen ja autio, mikä loi hänen mielestään tilaan rauhallisuutta. Ilkan mielestä äänetkin olivat hiljaisia. Tilassa ei ollut hänen mielestään mitään häiritsevää, ja hän sai taiteilijoiden täyden huomion. Hän oli vierailut tilassa jo aiemmin, mutta silloin tilanne oli täysin erilainen: silloin satoi ja torvisoittokunta soitti. Silloin hän ei huomannut, että teos on interaktiivinen. Nyt sää oli häneen mukaansa kohtalainen, koska ei satanut.

Ilkka piti tilaa keskeneräisenä, koska siellä rakennettiin silloin. Se ei kuitenkaan pilannut tilan viihtyisyyttä. Ilkka ilmaisi tilan olevan viihtyisä myös kyselyssä. Kyselyn mukaan tila oli hänelle tuttu, ja se sijaitsee hänen kotireittinsä varrella (Ilkan kysely.) Hän valitsi tilan vierailukohteekseen, koska se oli matkan varrella.

Hänen mielestään oli vaivatonta huomata teos. Siihen vaikutti varsinkin se, että teoksesta oli ilmoitus kirjaston puolella. Teos olikin ehkä helposti huomattavissa, koska tilassa ei ollut muita ihmisiä. Hänen mielestään teoksen prosessimaisuus oli mielenkiintoista: sanojen kasvamista piti odottaa. Teos oli hänelle lähestyttävä ja nokkela. Hän näki teoksen edustavan ite-aidetta. Teos oli hänen mielestään arkinen, huomaamaton ja lähestyttävä. Tila näytti visuaalisesti erilaiselta teoksen myötä. Olo siitä, että tilassa on jotain uutta ei kuitenkaan hänen mukaansa selity visuaalisuudella. En saanut häneltä kuitenkaan perusteluita hänen analyysilleen. Kenties siihen vaikutti hänen assosiaationsa.

Ilkka tuo heti haastattelun alussa esiin, mikä merkitys laatikoiden tuomalla assosiaatiolla oli häneen. Hän viittaa usein lapsuuden muistoon muidenkin kysymysten kohdalla:

Itse asiassa kun mä tulin kattoon tota, mä huomasin nuo laatikot, niin ensimmäisenä ((nauraa)) palautu niinku lapsuus mieleen...Isovanhemmat niinku asu naapuritalossa... siellä oli samanlaisia laatikoita ... se siinä: kostuneet, kostuneet puulaatikot... Ne puulaatikot oli niinku suoraan mun lapsuudesta...Niin että se oli siinä olennaista (Ilkan haastattelu).

Ilkka sanoi, että assosiaatio oli täysin yllättävä. Luulen, että hän ei ollut kokenut assosiaatiota pitkään aikaan, eikä varsinkaan yhdistänyt tähän tilaan. Kysyttäessä, muuttuiko tila hänen mielestään teoksen myötä, hän vastasi kyseisellä assosiaatiolla. Muiston palautuminen mieleen olikin hänen mielestään merkittävin asia vierailussa. Se oli myös selkein muutostekijä totuttuun tilan kokemiseen verrattuna. Assosiaation esiin nostamiseen vaikutti kenties osaltaan se, että hän katsoi koko haastattelun ajan ikkunasta sisäpihaan ja tarkasteli laatikoita. Luulen, että hänen ajatuksensa tilasta, teoksesta ja assosiaatiosta kehittyivät siten keskustelun aikana.

Urbaniin estetiikan näkökulmasta voisi sanoa, että sisäpihan havainnollisista ominaisuuksista juuri teos dominoi silloin Ilkan aistihavaintoja. Se ei kuitenkaan kerro koko kuvaa, sillä aistihavaintoon liittyi tärkeällä tavalla tietoisuus assosiaatiosta. Teoksen välittämä assosiaatio veti kaiken huomion muusta tilan analyysistä. Ilkan havaintoa ja kokemusta tilasta voi siten hyvinkin tarkastella urbaanin estetiikan kautta, jossa kaupunkia tarkastellaan havaintokokonaisuutena, joka on yhteydessä merkityksiin, assosiaatioihin ja olosuhteisiin (Berleant 1992 91, 97). Ilkan ympäristöesteettiseen kokemukseen vaikutti varmasti tilan autius, rauhallisuus ja assosiaatio. Nämä olosuhteet loivat uskoakseni Ilkalle otolliset puitteet keskittyä täysin teokseen, sillä hän koki autiuden ja rauhallisuuden positiivisina asioina, ja ikään kuin teos olisi tuottanut rauhallisuutta tilaan. Haastattelutilanne, jonka aikana Ilkka katsoi koko ajan teosta ikkunasta, vaikutti myös hänen arviointiin tilasta ja teoksesta. Olosuhteisiin heijastui ilmeisesti runsaasti Ilkan uskomuksia ja vaikutteita (Berleant 2006, 104).

Esteettinen havaitseminen oli Ilkan tapauksessa hyvin aktiivista ja vastavuoroista. Sitoutumisen estetiikan näkökulmasta voisikin sanoa, että hän osallistui tilaan teoksen myötä, koska hänen havaintonsa liittyivät läheisesti tietoisuuteen ja merkityksentajuun. Tällä tarkoitan Ilkan esiin tuomaa assosiaatiota, ja sen merkityksen korostusta (Berleant 2006, 104.) Hän ei ollut teoksen katsoja, vaan sen kokija. Kuitenkin Ilkka sitoutui ja osallistui vierailunsa yhteydessä vain tilan yhteen osatekijään, teokseen. Hän itse asiassa sivuutti miltei kaiken muun tilassa vierailunsa aikana.

Millaisena esteettisenä ympäristönä Ilkka koki Turun pääkirjaston sisäpihan uuden julkisen taiteen kontekstissa? Hän koki pääkirjaston sisäpihan rauhallisena ja viihtyisänä sekä yllättävänä.

Vierailun olosuhteet (rauhallisuus, autius), omat uskomukset taiteesta, assosiaatio ja haastattelutilanne vaikuttivat merkittävästi hänen kokemukseensa ja tulkintaansa tilasta ja teoksesta positiivisella tavalla. Tilan rauhallisuus ja autius ilmeisesti auttoivat Ilkkaa keskittymään täysin teokseen. Hän koki teoksen lähestyttävänä ja positiivisena asiana, mikä loi viihtyvyyttä tilaan. Vierailun yhteydessä ei Ilkan mukaan ollut myöskään häiriötekijää. Assosiaatio vaikutti kenties merkittävästi Ilkan haluun osallistua ja keskittyä teokseen.

4.1.2 KENEN TILA?

Ilkan mielestä tila on tärkeä turkulaisille osana kirjastoa, ja se täydentää kirjastoa. Jos kirjasto olisi pelkkää huonetta, niin se olisi hänen mielestään huono asia. Hän huomauttaa, että turkulaiset ovat tyytyväisiä kirjastoon. Hänen mielestään sisäpihan merkitys rauhallisena paikkana turkulaisille ja hänelle on yhteydessä siihen, että vastaavaa ei löydy muualta keskustasta, ja että sen sijainti on sopiva. Hän itse käy satunnaisesti pääkirjastossa, ja sen sisäpihalla, mutta mikäli oma sivukirjasto lakkautetaan, niin silloin hänen on pakko käydä pääkirjastossa useammin. Hänelle kirjasto onkin käytännön yhtälö: hän käy siellä, jos se on matkan varrella, ja jos sinne on asiaa.

Sisäpiha ei kuitenkaan merkitse hänelle niin paljon kuin pääkirjasto, koska hän käy sisäpihalla harvoin. Ilkka näkee, että siellä saa kuka tahansa olla. Uskon hänen tarkoittavan sillä sitä, että siellä saa kuka tahansa olla rauhassa. Hänen mielestään tila on myös sellainen, jossa ihmiset haluavat olla. Tilan käyttö Ilkan tapauksessa liittyy hänen mielestään myös käytännöllisyyteen, koska se mahdollistaa läpikulun.

Kenelle Ilkka koki sitten pääkirjaston sisäpihan kuuluvan? Hänen mielestään tila kuului kaupunkilaisille, ja myös hänelle, vaikka hän ei ole tilan vakiokäyttäjä. Ilkka ei samastunut varauksetta tilaan, koska hän identifioitui mielestäni enemmän kirjastoon kuin sisäpihaan. Hän samastui kuitenkin jossain määrin mutta jossain määrin sisäpihaan. Hän tiedostaa sen mahdollisuuden, että kirjasto on avoin hänellekin. Kirjasto näyttäytyi hänelle peruspalveluna, johon hänellä on halutessaan oikeus.

Ilkan paikan identiteetti näyttäisi koostuvan tilan funktionaalisista merkityksistä: paikka, jossa hän saa olla rauhassa, ja jonne voi poiketa samalla kun käy kirjastossa. Paikan merkitys muovautuu Ilkan tapauksessa myös ainutkertaisuudesta: rauhoittumisen paikka keskellä keskustaa, jollaista muualla keskustassa ei ole. Relph (1976, 49) näkee, että kun ihminen tuntee kuuluvansa paikkaan, niin hän samastuu paikkaan. En näe kuitenkaan, että Ilkka tunsi kuuluvansa täysin paikkaan, ja sen sisäpuolelle, mutta en sanoisi myöskään, että hän koki olevansa ulkopuolinen sisäpihasta (Relph 1976, 49). Ilkka tunsi vahvempaa kuuluvuutta itse kirjastoon kuin sisäpihaan.

Kuten Relph (1976, 50) näkee, kuuluminen paikkaan tai sen ulkopuolelle vaihtelee käyttötarkoitusten mukaan. Ehkä jos Ilkan lähikirjasto lakkautetaan, ja hänen on omien sanojensa mukaan pakko alkaa käydä pääkirjastossa useammin, ehkä hän silloin kokisi kirjaston sekä sen sisäpihan läheisemmäksi paikaksi.

4.1.3 MIELIKUVA

Ilkka kertoo, että hänen mielikuvaansa tilasta liittyy keskeneräisyys ja se, että se ei ole tarkoitettu taiteen esityspaikaksi. Kun kysyin häneltä, vastasiko tämän päivän kokemus sitä mielikuvaa, joka hänellä on ollut tilasta, niin hän suuntaa vastauksen teokseen. Hän ei odottanut, että teos olisi sellainen kuin se oli. Hän näki teoksen aiemmin täysin eri olosuhteissa. Hänelle siis syntyi silloin mielikuva teoksesta, joka erosi hyvin paljon tämän päivän kokemuksesta. Kuitenkin kaikki muut asiat tilassa olivat hänen mielestään odotetunlaisia. Mielikuva tilasta, mutta ei teoksesta, oli siis odotettu.

Kysyin Ilkalta myös hänen käsityksistään, jonka kautta toivoin saavani perusteluja mielikuvien analyysiin. Kysyin häneltä muuttuiko hänen käsityksensä tilasta vierailun kautta. Hän vastasi kieltävästi, koska sanoi tiedostavansa, että taideteos ei pysy tilassa kauan. Tämän lisäksi hän totesi, että käsitys tilasta oli jo tarpeeksi positiivinen. Ilkka kiirehti sanomaan edellisen perään, että teos todisti vain sen, että sen kaltainen lähestyttävä, matalan profiilin teos sopii kyseiseen tilaan. Teos ei hänen mielestään ainakaan luonut häiriötekijöitä tilaan, vaan ehkä päinvastoin loi tilaan lisää rauhallisuutta ja viihtyisyyttä.

Muuttiko Olohuone 306,4km² kaupunkitaidetaidetahtuman uuden julkisen taiteen teos *Sanojen kasvatuslaitos* Ilkan mielikuvia Pääkirjaston sisäpihasta? Ilmeisesti ei, vaikka teos ehkä vaikuttikin hänen mielikuvaansa. Teos ei ainakaan muuttanut hänen mielikuvaansa positiivisesta negatiiviseksi, tai päinvastoin. Teos tuki hänen ajatustaan tilasta rauhallisena ja viihtyisänä tilana, jossa asiat ovat kesken, kuten teoksessakin. Hän piti prosessinomaisuudesta teoksen, mutta ei tilan suhteen. Olosuhteilla oli mielestäni suuri rooli teoksen arvioimisen kannalta siten, että hän sai tilaisuuden nähdä teoksen rauhassa, ilman näköesteitä, jolloin hän sai itselleen tärkeän assosiaation. Se kenties vaikutti positiivisesti teoksen arvioimiseen. Hiljaisuus ja autius myös mahdollistivat sen, että hän koki tilan rauhallisena tilana, millaisena hän on myös sen aiemmin kokenut.

Mistä asioista hänen mielikuvansa tilasta sitten koostui? Relph (1976, 56, 57) toteaa mielikuvien olevan tuotosta muun muassa ihmisten muistoista, kokemuksista ja aistikokemuksista. Ilkka kertoi vierailevansa satunnaisesti viihtyisäksi koetussa tilassa, jossa hän ei ollut tottunut näkemään taidetta. Hän koki tilan rauhallisena tilana, mikä kenties juontuu hänen kokemuksistaan. Yhtä lailla hän suhteutti tilan viihtyisyyttä Turun muuhun keskustaan, siihen, että vastaavaa rauhallista keidasta ei keskustasta löydy. Ilkan yksilöllinen mielikuva tilasta oli vierailun ja haastattelun hetkellä positiivinen, mihin vaikutti kenties hänen kokemansa assosiaatio. Voikin olla, että Ilkan yksilöllinen mielikuva tilasta olisi toisissa olosuhteissa ollut täysin erilainen, koska ihmisen tilaan liittämät muistot ja käyttötarkoitukset eivät ole koskaan stabiileja (Relph 1976, 56).

Ilkan kokemus sisäpihasta vahvisti hänen mielikuvaansa tilasta viihtyisänä ja rauhallisena, joskin keskeneräisenä. Teoksen rooli oli mielestäni sillä hetkellä vahvistaa ja herätellä hänen mielikuvaansa tilasta. Taide voikin ajoittain vaikuttaa ihmisen mielikuvaan tilasta ohjaamalla katsetta, antaen aineksia nähdä tilan ominaisuuksia. Forssin (2007, 106) mukaan taiteella on siten merkitystä paikan mielikuvan rakentajana. Kenties muuna ajankohtana, ilman assosiaatiota, hänen mielipiteensä sekä mielikuvansa tilasta ja teoksesta olisi ollut toisenlainen.

4.2 LEENA

Leena on vuonna 1980 syntynyt turkulainen, joka on asunut Turussa kolme vuotta. Hän asuu Varissuolla. Leenan haastattelu toteutui Aboa Vetus museon kahvilassa perjantaina 5.6 klo 12.00. Haastattelu kesti noin 20 minuuttia. Leena vieraili Turun Tuomiokirkon piha-alueella, johon oli sijoitettu *Paikalla* -teos. Vierailu kesti noin 10 minuuttia.

4.2.1 YMPÄRISTÖESTETIIKKA

Leenalla oli vaikeuksia löytää aluksi teos, ja hän soitti minulle kysyäkseen missä se on. Hän löysi teoksen Tuomiokirkon pääoven vierestä. Hän ei ollut nähtävästi kiinnostunut tilasta, vain teoksesta. Kysyttäessä näkö-, kuulo- tai hajuhavainnoista, hän ilmaisee myrskyn dominoineen tilan kokemusta. Hänelle ei jäänyt mitään erityisiä tilanteita vierailusta mieleen, koska siellä myrskysi. Tila oli vierailun aikana myös autio.

Hän arvioi, että teos olisi pitänyt olla näkyvämmällä paikalla, jotta sillä olisi ollut jotain vaikutusta ihmisiin. Hän arvioi teoksen vaikutusta huonon sijainnin takia heikoksi. Leena kuitenkin piti teoksen tekstistä (armo) ja väristä. Hänen mielestään tekstillä voisi olla vaikutusta, jos teos olisi paremmin esillä. Teoksen huono näkyvyys vaikutti selkeästi hänen mielipiteeseen teoksesta, eikä teos hänen mielestään millään lailla muuttanut tilaa. Hän arvioi huonon sään myös vaikuttavan teoksen näkyvyyteen. Hän piti kuitenkin koko tilaa viihtyisänä, mikä ei ole yllätys, koska kyselyssä hän arvioi Tuomiokirkon piha-alueen viihtyisäksi (Leenan kysely). Tila ei tuntunut kuitenkaan vierailun yhteydessä viihtyisältä myrskyn takia. Tila oli hänelle tuttu, koska se sijaitsi hänen kotireittinsä varrella (Leenan kysely).

Urbanin estetiikan näkökulmasta tilan aistilliset ominaisuudet tuntuivat latistuneilta myrskyn dominoidessa Leenan aistihavaintoja. Leena ei tuonut esiin mitään merkityksiä ja assosiaatioita teoksesta tai tilasta aistihavaintojensa yhteydessä. Leenan ympäristöesteettistä kokemusta on hyvä analysoida olosuhteiden ja vaikutteiden merkityksellä (Berleant 2002, 9). Myrsky ja motivaatio keskittyä teokseen dominoivat hänen ympäristöesteettistä kokemustaan. Hän luonnehtii vierailuaan kiireelliseksi juuri myrskyn takia.

Näen, että Leena koki kenties painetta analysoida teosta haastattelussa, mikä ajoi hänet keskittymään täysin teokseen vierailun yhteydessä. Hänellä olikin pyrkimys hahmottaa teos jollakin hänen sanojensa mukaan oikealla tavalla.

En tiedä, mitkä muut asiat vaikuttivat Leenan vierailuun ja tilan analyysiin. En saanut tietoa Leenan uskomuksista ja havaintotottumuksista hänen vastaustensa perusteella (Berleant 2006, 108). Hänen vierailunsa ja tilan analyysina olisi kenties ollut täysin erilainen erilaisen sään vallitessa.

Sitoutumisen estetiikan näkökulmasta Leenan esteettinen havaitseminen ei ollut lainkaan vastavuoroista. Toisaalta teos ei ollut siinä määrin vastavuoroinen mitä *Sanojen kasvatustaitos*, ja sää ei luonut lainkaan otollisia puitteita keskittyä intensiivisesti teokseen. Hänen havaitsemisensa oli siten ymmärrettävästi passiivista, etäisyyden päästä tapahtuvaa arviointia. Leena ei avannut havaintojaan tilasta ja teoksesta lainkaan kertomalla niiden merkityksistä (Berleant 2006, 97, 104.) Hänen vastauksensa olivat myös niin niukkoja, että ne eivät antaneet juuri mitään materiaalia havaintojen merkitysten tulkinnalle.

Millaisena ympäristöesteettisenä kaupunkitilana Leena koki Tuomiokirkon piha-alueen uuden julkisen taiteen kontekstissa? Hän koki sen myrskyisänä, kiireisenä ja jossain määrin etäisenä. Leenan halu keskittyä teoksen tarkasteluun sekä myrsky dominoivat hänen ympäristöesteettistä kokemustaan.

4.2.2 KENEN TILA?

Leena näki, että tilan merkitys ja tärkeys muiden turkulaisten suhteen liittyy sen historiallisuuteen. Hän ei perustellut vastaustaan kovinkaan paljon kuin sanoen, että Tuomiokirkko on niin iso monumentti. Hänen mielestään tila on miellyttävä tila, jossa ihmiset haluavat olla. Kysyessäni, onko tila tärkeä hänelle, hän vastaa, että jos tilaa ei olisi olemassa, niin silloin iso pala mielikuvaa Turusta lähtisi pois. Tila on siis tärkeä osa hänen mielikuvaansa Turusta. Hän ei tuo esiin lainkaan henkilökohtaisia muistoja tai merkityksiä tilaan liittyen, aivan kuin hänellä ei olisi mitään kokemuksellista, saati intiimiä suhdetta tilaan.

Leenan mielestä tila kuuluu turisteille ja kirkossa kävijöille. Yhtäällä hän siis näkee, että tila on tärkeä kaikille turkulaisille, mutta kuitenkin se kuuluu vain tietyille osalle turkulaisia. Leena ei mielestäni kokenut, että tila kuuluisi hänelle. Paikan identiteetin näkökulmasta voisi sanoa, että Leena ei samastunut lainkaan Tuomiokirkon piha-alueeseen. Leena ei tuonut esiin mitään henkilökohtaisia kokemuksia tai merkityksiä piha-alueeseen liittyen, joiden perusteella voisin analysoida hänen paikan identiteettiään (Relph 1976, 62). Hän ei myös kokenut olevansa turkulainen kolmen vuoden asumisesta huolimatta. Kenties hän kokikin tiettyä ulkopuolisuutta koko kaupungin suhteen, mikä heijastui myös hänen suhteessaan kyseiseen tilaan.

Relph (1976, 48, 49) näkee, että paikan identiteettiä voi tarkastella sen mukaan onko ihminen paikan sisällä vai ulkona. Leena koki olevansa selkeästi tilan ulkopuolinen. Leenan paikan identiteettiä voi heijastaa Relphin massaidentiteetti ajatusta vasten. Voi ajatella, että Leenalla oli massaidentiteetti Tuomiokirkon piha-aluetta kohtaan, mikä ei vaadi juuria tai kuuluvuutta tilaa kohtaan (Relph 1976, 61).

Kenelle Leena koki Tuomiokirkon piha-alueen kuuluvan? Se kuuluu turisteille ja kirkossa kävijöille, ei hänelle. Jos Leena tuntisi kuuluvansa kyseiseen tilaan, niin Relphin mukaan (1976, 49) hän identifioituisi siihen jollakin tapaa. Hän ei kuitenkaan tuonut esiin mitään syitä, miksi tila olisi hänelle tärkeä muuten kuin historiallisen mielikuvan ylläpitäjänä. Leena ei siten millään lailla samastunut tilaan.

4.2.3 MIELIKUVA

Leenan mielikuvaan tilasta liittyy avaruus ja historiallisuus. Hän ei kokenut, että vierailu olisi muuttanut hänen mielikuvaansa tilasta, tai että se olisi poikennut millään lailla hänen tilaan liittämästään mielikuvasta. Hänen käsityksensä tilasta ei myöskään muuttunut vierailun myötä.

Leena ei tuonut esiin haastattelussa mitään muistoja, käyttötarkoituksia tai kokemuksia tilaan liittyen, joiden perusteella olisin voinut analysoida hänen yksilöllistä mielikuvaansa (Relph 1976, 56). Hänen mielikuvansa näytti rakentuvan tilan visuaalisten piirteiden ja historiallisuuden varaan.

Ehkä myös turismi ja kirkollisuus liittyvät hänen mielikuviinsa tilasta ottaen huomioon sen, mitä käyttötarkoituksia hän tilalle näki. Ehkä hänen vähäinen lyhyehkö asuinaikansa Turussa, kokemusmaailmansa ja kiinnostuksena tilaa kohtaan selittävät sen, miksi hän ei yksinkertaisesti voinut tai halunnut antaa enemmän perusteluita mielikuvalleen. Yhtä lailla on reilua arvioida, että ehkä en itse onnistunut löytämään oikeita kysymyksiä juuri häntä varten, sellaisia, jotka olisivat avanneet hänen suhdettaan tilaan.

Leenan mielikuvaa tilasta voi jossain määrin heijastaa Relphin massamielikuva – teoriaa vasten. Relph (1976, 58) näkee, että massamielikuvat perustuvat stereotypioihin, eikä yksilölliseen kokemukseen. Mainonta ja media ovat omiaan vaikuttamaan tietynlaisen stereotyyppisen mielikuvan synnyttämiseen (Relph 1976, 58). On kuitenkin mahdollista sanoa millainen massamielikuva Leenalla olisi tilasta, sillä siihenkään analyysiin en onnistunut löytämään aineistosta materiaalia. On kuitenkin selvää, että yksilöllistä mielikuvaa tilasta hänellä ei ainakaan näyttänyt olevan.

Muuttiko Olohuone 306,4km² kaupunkitaidetapahtuman uuden julkisen taiteen teos *Paikalla* Leenan mielikuvia Tuomiokirkon piha-alueesta? Ei. Se ei myöskään vahvistanut tai tukenut hänen mielikuvaansa tilasta historiallisena ja avarana. Teoksella ei näyttänyt olevan mitään merkitystä hänen tilaan liittämisen mielikuvansa kanssa. Leenan suhde tilaan näytti suhteellisen etäiseltä. Myrsky vaikutti ehkä merkittävästi hänen tulkintaansa teoksesta ja tilasta latistavalla tavalla. Vastaukset olivatkin hyvin lyhyitä. Yhtä hyvin voisi sanoa, että ehkä teos ei vain onnistunut heijastamaan Leenalle mitään merkityksiä tilasta, taiteesta tai hänen omasta elämästään.

4.3 JAAKKO

Jaakko on vuonna 1944 syntynyt turkulainen, joka on asunut Turussa 23 vuotta. Hän asuu Nummen kaupunginosassa. Jaakon haastattelu toteutui ravintola Bremerissä keskiviikkona 3.6 klo 20. Jaakko vieraili Turun Tuomiokirkon piha-alueella, jossa sijaitsi *Paikalla* – teos. Haastattelu kesti noin 35 minuuttia. Jaakon vierailu tilassa kesti noin 10 minuuttia.

4.3.1 YMPÄRISTÖESTETIIKKA

Haju- ja äänihavainnot tilassa eivät olleet hänen mielestään merkittäviä. Tila oli suhteellisen autio ja hiljainen. Tuohon aikaan liikenne olikin jo hiljentynyt. Tilassa ei ollut silloin muita ihmisiä, eikä hän muista nähneensä mitään mieleenpainuvia tilanteita. Sää oli hänen mukaansa ihan hyvä, vaikka vähän satoikin. Jaakko piti Tuomiokirkon piha-aluetta avarana, rauhallisena ja viihtyisänä tilana, ikään kuin keitaana ison kaupungin keskellä. Hän näki myös kyselyssä Tuomiokirkon piha-alueen viihtyisänä. Se oli hänelle entuudestaan tuttu, ja sijaitsi hänen kotireittinsä varrella (Jaakon kysely.)

Jaakko ei aluksi löytänyt teosta ollenkaan. Hänen mukaansa teos näkyi kaukaa, mutta ei läheltä. Teos ei ollut hänen mielestään näkyvällä paikalla. Teos sijaitsi Tuomiokirkon portaiden tasanteella pääoven vieressä. Jaakko oli nähnyt Turku tv:ssä ohjelman, jossa Saara Hannula kertoi *Paikalla* -teoksesta. Häntä kiinnostikin ottaa selville minkä tekstin tekijä oli teokseen laittanut. Hän käytti paljon aikaa teoksen etsimiseen ja sen arviointiin. Teoksen löydettyään häntä kiinnosti kuitenkin myös koko tilan arviointi. Teoksen teksti sopi hänen mielestään hyvin tilaan. Hän perustelee lisää tekstin soveltuvuutta tilaan:

Että kun kattoo sitä valkosta tuolia, missä lukee armo, ja vertaa sitte kun siihen tilaan mihinkä se on laitettu, niin, se mitta, mittasuhte on sellanen miniatyyri kohtaa massan ((naurahdus)). Et se on, se oli aika niinku, aika niinku huomattava tossa, tossa tilassa varsinki niin, niin tota se pienuus näkyy siinä, se tuolin pienuus näkyi siinä (Jaakon haastattelu).

Teosta arvioitaessa hän näki, että taiteilija oli halunnut ihmisten pysähtyvän teoksen äärelle, jotta he voisivat rauhassa katsoa sen vierestä maisemaa. Jaakon mielestä teos toi esiin tilan mittasuhteita, koska se on niin pieni ympäristöönsä verrattuna. Hän myös näki, että teos puhutteli ihmisiä tekstin kautta, ainakin kirkossakävijöitä. Teos ilmiselvästi edusti Jaakolle jonkinlaista symboliikkaa tai sanomaa tilaan liittyen. Jaakon mielestä teos muutti tilaa irrallisuutensa ansiosta. Hänelle tuli myös tunne, että tila muuttui teoksen myötä staattisesta joksikin muuksi, mutta ei kuitenkaan perustellut arviotaan.

Urbaanin estetiikan näkökulmasta Tuomiokirkon piha-alue oli kuulo- ja hajuominaisuuksiltaan Jaakolle suhteellisen yhdentekevä. Jaakon visuaalinen havainto tilasta ja teoksesta oli kuitenkin merkittävä, sillä hän tarkasteli teosta suhteessa tilaan ja päinvastoin. Jaakon ajatus avarasta tilasta ehkä korostui, koska tuohon aikaan tilassa ei ollut juuri ketään muuta. Sää ei nähtävästi vaikuttanut juuri mitenkään hänen vierailuunsa.

Tilan havainnollisia ulottuvuuksia voi Jaakon tapauksessa heijastaa hänen uskomuksiaan ja arviointejaan vasten (Berlant 2006, 104). Jaakon mielestä Tuomiokirkolla on ollut historiallisesti suuri merkitys Turulle. Aiemmin Tuomiokirkko ei ollut saanut arvoistaan ympäristöä, koska sen vierestä silloin kulki julkinen liikenne, mikä Jaakon mielestä rikkoi ympäristön tunnelmaa. Hänen mielestään kirkko ja sen kerroksisuus tulee nyt paremmin esille, ja että nykyinen tilaratkaisu kunnioittaa Tuomiokirkon arvoa. Hänellä oli siis etukäteen hyvin positiivinen näkemys tilasta, mikä liittyi ennen kaikkea siihen, että hän arvostaa hyvin paljon Tuomiokirkkoa. Jaakon arvostava näkemys kirkosta liittyy kenties hänen uskonnolliseen vakaumukseensa. Hän näkee tilan rauhallisena ja viihtyisänä paikka, joka korostaa oikealla tavalla Tuomiokirkon historiallista merkitystä.

Sitoutumisen estetiikan näkökulmasta voi miettiä osallistuiko Jaakko aktiivisesti ympäristöön. Kuten Berlant (2006, 99) näkee, sitoutumisen estetiikka ottaa huomioon havaitsemisen ja ajattelun sidoksen, sekä sen, että mikä tahansa ympäristö on esteettisesti yhtä kiinnostava kuin perinteinen taideobjekti. Voikin sanoa, että Jaakko tarkasteli taideteosta osana ympäristöä pohtien samalla mitä tila merkitsee hänelle ja koko Turulle. Hänen tilan arviointinsa ei ollut etäisyyden päässä tapahtuvaa yhden objektin arviointia, vaan tilan keskellä tapahtuvaa koko ympäristön visuaalista arviointia (Berlant 2006, 97).

Vaikkakin teos ei ollut samalla lailla interaktiivinen kuten *Sanojen kasvatuslaitos*, niin se silti auttoi Jaakkoa jossain määrin tulkitsemaan tilaa eri näkökulmista. On kuitenkin hyvin vaikea sanoa missä määrin Jaakko sitoutui ympäristöön aistiensa sekä tietoisuutensa kautta. Voi kuitenkin sanoa, että Jaakon esteettisessä havaitsemisessa on piirteitä Berlantin sitoutumisen estetiikasta hänen havaintojensa merkitystensä kautta.

Millaisena esteettisenä ympäristönä Jaakko koki Tuomiokirkon piha-alueen uuden julkisen taiteen kontekstissa? Hän koki sen rauhallisena, viihtyisänä, avarana sekä elämän mittasuhteita symboloivana. Olosuhteet eivät dominoineet hänen kokemustaan, mutta antoivat otolliset puitteet olla rauhassa tilassa, josta hän selvästi nautti. Motivaatio etsiä ja tutkia teosta ja sen tekstiä sekä henkilökohtainen arvomaailma vaikuttivat vahvasti hänen ympäristöesteettiseen kokemukseensa.

4.3.2 KENEN TILA?

Kuten aiemmin totesin, Jaakko näki, että tila oli nyt oikeassa käytössä. Tila oli hänen mielestään oiva paikka järjestää kirkollisia tilaisuuksia ja julkisia kokoontumisia, kuten partiolaisten kokoontumisia. Hänen mielestään Tuomiokirkko vaatii rauhallisen tilan ympärilleen. Jaakon vastauksista heijastui hyvin arvostava näkemys Tuomiokirkkoa kohtaan ja tyytyväisyys nykyiseen tilanteeseen:

Ja nythän se on semmosessa... käytössä se alue kun se pitäs olla. Että se on niinku rauhotettu se alue tämmöseen oleskeluun, ja ja myöskin siihen, sille tulee määrätty arvo, arvo myöskin sille kirkolle, että kun ei se oo niin sanotun julkisen kadun varressa se kirkko (Jaakon haastattelu).

Hän näki, että tila on tarkoitettu kaupunkilaisten hengähtämisen ja rauhoittumisen paikaksi, jossa heijastuu mielestäni Jaakon ajatus Tuomiokirkon funktiosta hiljentymisen ja rauhoittumisen paikkana hänelle itselleen ja muille turkulaisille. Hän näki, että ihmiset arvostavat tilan historiaa.

Kenelle Jaakko koki Tuomiokirkon piha-alueen kuuluvan? Kaikille turkulaisille, jotka haluavat hiljentyä ja rauhoittua, sekä ilman muuta hänelle itselleen. Näin ollen Jaakko samastui selkeästi Tuomiokirkon piha-alueeseen arvomaailmansa sekä hiljentymisen ja rauhoittumisen käyttömerkitysten kautta (Relph 1976, 62). Tila kuului hänen mielestään kirkossa kävijöille, mutta myös muille, jotka haluavat käyttää sitä julkisena kokoontumisen tilana. Tietämys Tuomiokirkon merkityksestä Turun historiassa nosti entisestään Jaakon arvostusta tilaa kohtaan.

4.3.3 MIELIKUVA

Jaakon arvomaailma tulee jälleen esiin hänen pohtiessa mielikuvaansa tilasta:

Ensimmäinen mielikuva on tietysti se, voisko sanoa ihmiselämän lyhyys. Hetkellisyys.... Että kun, että kun ajattelee, että silläkin alueella on, on tuota melkein, melkein tuota kaheksan sataa vuotta niinku historiaa ja kun ihmisen keski-ikä on vähän runsas kaheksankymmentä vuotta niin ...jotenkin se vaan niinku se ympäristö vaikuttaa semmoseen... Yksilökeskeisyys lisääntyy aika paljo, voimakkaastiki aina välillä niin...Siihen taustaan ajatellen niin tulee vähän niinku mittasuhteita (Jaakon haastattelu).

Hänen mielikuvansa tilasta liittyy symboliikkaan ihmiselämän lyhyydestä ja pienuudesta. Elämän mittasuhteet tulevat hänen mielestään tilassa esiin. Teos toi tämän asian hänelle selkeästi mieleen.

Muuttiko Olohuone 306,4km² kaupunkitaidetapahtuman uuden julkisen taiteen teos *Paikalla* Jaakon mielikuvia Tuomiokirkon piha-alueesta? Teos ei ainakaan muuttanut hänen mielikuvaansa aivan toisenlaiseksi, esimerkiksi negatiiviseksi, vaan pikemmin vahvisti ja tuki hänen mielikuvaansa tilasta. Teos vaikutti vahvasti hänen mielikuvaansa, vaikka se ei hänen mielestään muuttanut hänen mielikuvaansa tilasta. Teos näytti kommunikoivan tilassa tavalla, joka toi esiin hänelle tärkeitä tilaan liittyviä merkityksiä ja symboliikkaa, kuten elämän mittasuhteita. Teoksen teksti niveltui hänen mielikuvaansa tilasta, jossa ihmisen elämän pienuus asettuu elämän ja ikuisuuden mittasuhteisiin.

Kuten Relph (1976, 56) näkee, niin mielikuvat rakentuvat muistoista ja kokemuksista. Tuomiokirkko oli Jaakolle hyvin tuttu, ja hänellä oli mieluisia muistoja tilaan liittyen. Hänen käyttötarkoituksensa tilaan liittyivät rauhoittumiseen ja kirkossa käyntiin, jotka rakensivat osaltaan hänen yksilöllistä mielikuvaansa tilasta (Relph 1976, 56). Voi ajatella, että tilan autius auttoi häntä näkemään tilan hänelle mieluisassa valossa: rauhallisena hiljentymisen paikkana. Hänen mielikuvansa tilasta näyttää aineiston valossa liki stabiililta, sellaiselta, jota uudet kokemukset, käyttötarkoitukset ja tunteet eivät helposti muuta.

4.4 TAINA

Taina on vuonna 1949 syntynyt turkulainen, joka on asunut Turussa miltei koko ikänsä. Hän asuu Kuralassa. Tainan haastattelu toteutui pääkirjaston kahvilassa lauantaina 6.6 klo 13. Haastattelu kesti noin 37 minuuttia. Hänen vierailunsa pääkirjaston sisäpihassa, jossa sijaitsi Sanojen kasvatuslaitos, kesti noin 15 minuuttia.

4.4.1 YMPÄRISTÖESTETIIKKA

Tainan mukaan teosta ei voinut olla huomaamatta, ja hän huomasi sen välittömästi. Tilaan astuttuaan hän käveli suoraan teoksen luo ja alkoi taiteilijoiden ohjauksella istuttaa sanoja. Hänen vierailunsa liittyikin kiinteästi teokseen osallistumiseen. Taina piti teosta jännittävänä, mielenkiintoisena, kekseliäänä ja hyvin toimivana. Tainan mielestä teos oli paikkaan sidottu teos, koska kauempaa ei voinut nähdä mistä oli kyse. Taiteilijat kertoivat hänelle, että ihmiset tulivat automaattisesti kysymään heiltä mistä on kyse.

Teos ei hänen mukaansa muuttanut tilaa. Laatikot toivat ainoastaan visuaalisesti jotain uutta tilaan, vaikka ne eivät kovin näkyviä olleetkaan. Hänen mielestään tila näytti puulaatikoita lukuun ottamatta täysin samanlaiselta kuin ennen. Taina koki tilan vierailunsa aikana viihtyisänä. Teos lisäsi vihreydellään viihtyvyyttä tilaan, koska tilassa oli muuten liikaa betonia. Kyselyn mukaan hän piti tilaa viihtyisänä. Tila oli hänelle myös tuttu, ja sijaitsi hänen kotireittinsä varrella (Tainan kysely.)

Tilassa ei ollut Tainan lisäksi muita kuin taiteilijat. Säällä ei ilmeisesti ollut vaikutusta Tainan vierailuun, sillä se oli hänen mielestään neutraali. Sää ei ollutkaan erityisen kylmä tai lämmin tuona päivänä. Äänet olivat hiljaisia. Ilmassa oli hieman mullan tuoksua.

Tainan asenteet ja uskomukset vaikuttivat suuresti hänen arviointiinsa tilasta ja teoksesta. Hänen mielestään viidessätoista minuutissa ei voi arvioida taidetta, eikä hän muutenkaan halua koskaan analysoida taidekokemuksia:

No mun taidenäkemys on sellanen, et ei nyt vartti voi tämän enempää vaikuttaa. Mun mielestä taiteen vaikutukset ei oo niinku tässä ja nyt... Et taiteen vaikutuksethan on aina monikestoisempia... Must olis ihan niinku hassua analysoida, et mitä nyt viidessätoista minuutissa tai vaikka mä nyt tunninkin olisin nyt siellä ((naurahdus)), niin eihän siin nyt voi...ne vaikutuksethan näkyy niinku myöhemmin (Tainan haastattelu).

Hänen mielestään taiteen vaikutuksia oli turhaa analysoida, koska vaikutukset näkyvät vasta myöhemmin. Taina alkoi haastattelun edetessä turhautua, koska koki tilan ja teoksen analyysin, ja kysymykseni turhana. Hänellä oli selkeä käsitys tilasta, joka hänen mielestään ei voi mitenkään muuttua. Hän on tottunut taiteeseen työnsä kautta, joten hän ei näe suurena asiana, jos pistäytyy katsomaan silloin tällöin kaupunkitaidetta. Kulttuuri ja taide ovat olleet osa hänen arkeansa kauan, ja hän on tällä hetkellä kulttuurivastaava Turun Seudun Työttömissä. Taina halusikin useaan otteeseen vakuuttaa, että taide on hänelle arkinen asia, elämäntapa, joten sen tärkeydestä analysoiminen on mahdotonta.

Et mul on niinku hirveen pitkä semmonen kulttuuritausta, että ...jotenkin niinku semmonen kulttuurin, arkinen kuluttaminen on niinku osa mun persoona. Et en mä niinku osaa ajatella sitä minään hirveen suurena tapahtumana. Mä huomaan senkin, et mä esimerkiks teatteriin saatan mennä ihan arkisissa vaatteissa. Sit mä huomaan, että kaikki on kauheen juhlapukeutuneita (Tainan haastattelu).

Taina halusi tuoda esiin myös sen, että hän on käyttänyt lapsesta lähtien turkulaisia kulttuuritiloja, ja piti sen vuoksi ihmeellisenä, että joku edes kysyy ovatko ne tärkeitä. Kulttuurin parissa työskentely ja kulttuurilaitoksen käyttö olivat ikään kuin luoneet hänelle itsestään selvän positiivisen näkemyksen kulttuuritiloja kohtaan. Mielestäni hän myös oletti, että kulttuurin parissa työskentely synnyttää muillekin ihmisille positiivisen suhteen kulttuuritiloihin. Hän sanoi, että kymmeniä vuosia kulttuuritiloja käyttäneenä näkee itsestään selvänä sen, ihmiset tarvitsevat niitä, ja hän itse ainakin viihtyy niissä. Taina toisti useaan otteeseen kysymysteni olevan itsestään selviä, ja hän hermostuikin silmin nähden. Minusta tuntui siltä kuin olisin kysymyksilläni kyseenalaistanut tai loukannut hänen suhdettaan kulttuuriin sekä kirjastoon ja sen sisäpihaan, joissa hän käy hyvin usein. On kuitenkin myös reilua arvioida, että ehkä kysymykseni eivät olleet tarpeeksi kiinnostavia, vaan liian yksinkertaisia, ja se ärsytti häntä.

Urbaanin estetiikan näkökulmasta kirjaston sisäpihan Tainan aistihavainnot rajoittuivat pitkälti teokseen. Tainan esteettiset havainnot käsittelivät teosta, ja jossain määrin tilan visuaalisuutta. Koska tilassa ei ollut muita ihmisiä taiteilijoiden lisäksi, Tainan oli kenties helppokin kiinnittää huomionsa teokseen. On tavallaan vaikea analysoida Tainan havaintojen merkityksiä, koska hän oli niin haluton analysoimaan tilan ja teoksen merkityksiä. Toisaalta haluttomuus analysoida niitä toi esiin hyvin selkeästi hänen asenteensa ja uskomuksensa kulttuurista ja kyseisestä kulttuuritilasta itsestään selvinä arvokkaina asioina ihmiselle, joka käyttää tilaa usein ja on työskennellyt kulttuurin parissa kauan (Berleant 2006, 104). Vaikka Taina ei itse eritellyt tilaan ja teokseen liittyviä merkityksiä, tila näytti olevan hänelle täynnä positiivisesti latautuneita merkityksiä, joiden kyseenalaistaminen sai hänet hermostumaan ja hieman puolustuskannalle.

Sitoutumisen estetiikan näkökulmasta Taina oli hyvin sitoutunut kyseiseen tilaan. Hän osallistui teokseen, mutta ei huomionnut juuri muuta tilassa vierailunsa aikana. Voi sanoa, että Taina oli sitoutunut hyvin vahvasti kyseiseen tilaan sen arkipäiväisyyden ja tuttuuden takia. Hän oli tottunut näkemään taidetta tilassa, ja oli kyselyn mukaan kiinnostunut taiteesta muissakin julkisissa tiloissa erittäin paljon (Tainan kysely). Hänelle ei Berleantin sitoutumisen estetiikan näkökulmasta ollut siis mikään ongelma nähdä taide osana ympäristöä ilman taiteen perinteisiä foorumeita (Berleant 2006, 99).

Millaisena ympäristöesteettisenä kaupunkitilana Taina koki Turun pääkirjaston sisäpihan uuden julkisen taiteen kontekstissa? Hän koki sen viihtyisänä ja arkisena. Olosuhteet mahdollistivat sen, että Taina saattoi keskittyä täysin teokseen. Tainan ympäristöesteettiseen kokemukseen vaikutti erittäin vahvasti hänen asenteensa ja kokemuksensa kulttuurista ja kyseisestä kulttuuritilasta henkilökohtaisesti arvokkaana asiana.

4.4.2 KENEN TILA?

Pääkirjaston sisäpiha oli Tainalle rauhoittumisen paikka, jossa yleensä ei esiinny mitään häiriötekijöitä. Hän sanoi, että tilaan on turvallista tulla, koska tietää, että saa olla siellä rauhassa. Kirjasto ja sen sisäpiha ovat hänelle tärkeitä tiloja.

Tilan tärkeys tuli esiin, kun kysyin onko hän kuullut julkista keskustelua sisäpihaan liittyen. Taina hätäntyi huomattavasti, ja kysyi minulta ollaanko tilaa jotenkin poistamasta. Tainan huoli liittyy kenties Turun sivukirjastojen lakkautuksiin ja muuhun Turun kulttuuritoimintojen karsimiseen. Hän sanoi lisäksi pelkäävänsä, että jokin kallis asuinhuoneisto tulee viihtyisän ja leppoisan sisäpihan tilalle.

Tainan mielestä tila on turkulaisille tärkeä, ja itsestään selvästi myös hänelle. Tainan mielestä tila kuuluu kaikille veronmaksajille, ja ilman muuta hänellekin. Tila merkitsi hänelle henkilökohtaista kulttuurista perusoikeutta, leppoisa ja viihtyisää paikkaa. Kun kysyin tilan merkityksestä turkulaisille, hän suuttui. Hänen mielestään kysyin jälleen itsestään selviä asioita. Hän arveli kysymysten itsestäänselvyyden johtuvan minun ja hänen ikäerosta.

Taina ei halunnut analysoida, mitä erilaisia merkityksiä tila voisi edustaa ihmisille, vaan hänen mielestään tila on kaikille tärkeä, kuin perusoikeus. Voi olla, että tarkentava kysymys tilan merkityksestä olisi auttanut häntä vastaamaan kysymykseen, tai sitten ärtymään lisää. Hänen mielestään turkulaiset ovat tyytyväisiä tilaan, vaikkakin rakennusvaiheessa julkisuudessa käytiin keskustelua kirjaston sijainnista ja kustannuksista.

Kenelle Taina koki kaupunkitilan kuuluvan? Tila kuului kaikille ihmisille eli myös hänelle. Hän koki kuuluvansa tilaan, joten hän samastui hyvin vahvasti kirjastoon ja sen sisäpihaan (Relph 1976, 49). Tainan paikan identiteetti koostui tilan viihtyvyydestä, runsaasta käytöstä sekä sen henkilökohtaisista merkityksistä kulttuuritilana (Relph, 1976, 62). Taina koki olevansa näin ollen tilan sisäpuolella, josta käsin hän voimakkaasti ihmetteli kysymyksiäni tilan merkityksestä.

4.4.3 MIELIKUVA

Taina kuvaili mielikuvaansa tilasta sanalla olohuone, jossa ihmiset tapaavat tuttuja ja oleskelevat. Hänen mielikuvaansa tilasta liittyy hänen mielestään suoraan Olohuone – tapahtumaan, joka tarkoittaa hänen mielestään kaupunkilaisten olohuonetta. Hän oli myös tottunut siihen, että tilassa aina tapahtuu jotain, joten vierailu vastasi hänen mielikuvaansa tilasta.

Hän oli itse ollut mukana toteuttamassa taidetilaisuuksia tilaan. Tainan mielestä hänen käsityksensä tilasta ei millään lailla muuttunut vierailun kautta. Itse asiassa vierailu vain toisti ja vahvisti hänen aikaisempia kokemuksiaan tilasta viihtyisänä kohtaamispaikkana. Tila oli hänelle hyvin tuttu: hänen asiakkaansa Turun Seudun Työttömissä olivat esiintyneet kesällä 2008. Hänen käyttötarkoituksensa tilaa kohtaan liittyivät rauhoittumiseen ja ihmisten kohtaamiseen, jotka ilmaisevat suoraan hänen mielikuvaansa tilasta olohuoneena.

Sama ihminen voi nähdä saman paikan hyvin eri tavoin, koska hänen kokemuksensa, tunteensa, mielikuvituksena ja nykyinen tilanteensa voivat vaihdella niin nopeasti ja usein (Relph 1976, 56). Näen, että Taina halusi ilmaista, että hänen suhteensa tilaan on sitä vastoin vakiintunut positiiviseksi hänen työnsä ja henkilöhistoriansa kautta. Hän identifioitui tilaan vahvasti, koska se edusti hänelle kulttuurista perusoikeutta sekä henkilökohtaista tilaa rauhoittua ja tavata ihmisiä. Tainan yksilöllinen mielikuva tilasta oli intiimi ja stabiili.

Muuttiko Olohuone 306,4km² kaupunkitaidetapahtuman uuden julkisen taiteen teos *Sanojen kasvatuslaitos* Tainan mielikuvia Tuomiokirkon piha-alueesta? Teos näytti vaikuttavan samalla tavalla Tainan mielikuvaan sisäpihasta kuin *Paikalla* - teos Jaakon mielikuvaan Tuomiokirkon piha-alueesta. Teos ei siis muuttanut Tainan mielestä hänen mielikuvaansa tilasta, ainakaan aivan toisenlaiseksi – negatiiviseksi - vaan vahvisti ja tuki hänen mielikuvaansa tilasta kohtaamispaikkana, jossa taiteen parissa viihdytään ja kohdataan ihmisiä. On kuitenkin selvää, että teos vahvisti hänen mielikuvaansa, vaikka ei sitä näkyvällä ja tietoisella tavalla ehkä muuttanutkaan. Hän piti itsestään selvänä sitä, että hänen käsityksensä tilasta ei voi muuttua yhden taideteoksen kautta. Hän tulkitsi mielikuvaansa tilasta ja sen merkityksistä stabiileina asioina, joihin hän ei mielestäni halunnut muiden ihmisten puuttuvan.

4.5 HEIKKI

Heikki on vuonna 1962 syntynyt turkulainen, joka on asunut Turussa koko ikänsä. Hän asuu Runosmäessä. Heikin haastattelu toteutui ravintolalaiva Lulussa keskiviikkona 3.6 klo 17.00. Heikki vieraili Turun kaupunginteatterin piha-alueella, jossa sijaitsi *Paikalla* – teos. Haastattelu kesti 40 minuuttia. Heikin vierailu tilassa kesti noin 10 minuuttia.

4.5.1 YMPÄRISTÖESTETIIKKA

Ilma oli raikas, mikä oli Heikin mielestä täydellinen vastakohta tilan synkkyydelle. Äänet eivät olleet häiritseviä, vain hieman autojen, askelien ja lintujen ääniä. Heikki oli täysin yksin tilassa. Hänen mielestään tilan autius sopi tilan synkkyyteen. Heikki ei löytänyt tuolia, vaan soitti minulle ja kysyi missä se on.

Nähtävästi myös Heikin vierailua ajoi pyrkimys etsiä teos ja analysoida sitä, joten voi olla, että teoksen analysointi vei huomion muun tilan aistihavainnoilta. Heikki käveli ympäri teatterin piha-alueita löytäen sieltä hylätyn auton istuimen, jota hän luuli ensin myös tapahtuman teokseksi. Hän ei ilmeisesti tiennyt, että teoksia oli vain yksi, joten hän aktiivisesti haravoi koko alueen läpi. Hänen toimintansa tilassa käsitti paljon kävelemistä ja katsomista sekä teoksen ja tilan pohtimista. Häntä kiinnosti erityisesti se, mikä merkitys tuoleilla on, ja mitä niiden tekstit kertovat.

Heikki arvioi tilaa teatterirakennuksen takia rumaksi, synkäksi ja surulliseksi. Tila oli hänen mielestään myös näkymätön ja syrjään vetäytynyt. Kyselyn mukaan kaupunginteatterin alue oli hänelle tuttu, ja se sijaitsi hänen kotireittinsä varrella. Heikki ei pitänyt tilaa viihtyisänä (Heikin kysely). Hänen mielestään teatterin piha-alue ei ole viihtyisä, koska sieltä puuttuu kaikki toiminta. Varsinkin teatterirakennus edusti hänelle menneisyyttä. Hän käsittelikin tilaa paljon teatterin ja sen toiminnan kautta. Se on Heikin mielestä monumentti, josta puuttuu kokeellinen toiminta. Heikki sanoi, että hänellä oli valmiiksi jo negatiivinen ennakkokäsitys tilasta. Se vaikutti hänen mukaansa siihen mielentilaan, jonka vallitessa hän tuli tilaan. Hän kuitenkin halusi vieraila tilassa, koska se yksinkertaisesti sijaitsi hänen kotireittinsä varrella.

Heikki analysoi teoksen merkitystä hyvin monisanaisesti. Hän näki teoksen ilmaisevan syrjäänvetäytyvän ihmisen olotilaa, ikään kuin teos olisi kyseisen ihmisen mietiskelynurkkaus. Tuoli oli sijoitettu teatterin sisäänkäynnin viereiseen nurkkaan siten, että istuessa tuoliin ihminen näki vain rakennuksen nurkan. Heikkiä ihmetytti miksi tuolin selkänoja osoitti ohikulkijoihin päin, siten, että ihminen ei näkisi mitä ympäristössä tapahtuu. Tämä asetelma symboloi Heikin mielestä yhteiskunnasta syrjäytymistä sekä sulkeutunutta teatterirakennusta:

Kun se tuoli oli käännetty sillä tavalla, niin tavallaan se, se semmonen eristyneisyys kuvastaa mun mielestä sitä, koska tommonen rakennus on niinku tavallaan instituutionaalinen, semmonen tila, mikä on rakennettu vanhan kaavan mukaan, niin tavallaan se, se kuvaa sellasta sulkeutuneisuutta (Heikin haastattelu)

Valkoinen teos ja sen asemointi suhteessa teatterirakennukseen kuvastikin Heikin käsitystä tilasta sulkeutuneena, synkkänä ja institutionaalisenä. Hän näki pinnatuolin puupinnojen kuvastavan vankeutta, syrjään vetäytyntä tilaa, jossa saa olla rauhassa. Heikin mielestä valkoinen tuoli oli helposti havaittavissa, vaikka hän ei itse sitä aluksi löytänytkään. Hänen mielestään teos ei muuttanut tilaa, koska se oli niin pieni tilaan suhteutettuna. Teos kuitenkin teki tilan puhuttelevammaksi.

Urbaniin estetiikan näkökulmasta teos näytti dominoivan Heikin aistihavaintoja yhtenä tilan visuaalisena objektina. Berleant (1992, 92) näkee, että kaupunki on täynnä merkityksiä, johon ihmiset osallistuvat tietoisesti havaitsemisen kautta. Kaupunginteatterin piha-alue oli Heikille teoksen kautta täynnä negatiivisia merkityksiä sekä assosiaatioita. Tila oli Heikille hyvin tuttu, ja hänellä oli siitä jo vahva negatiivinen ennakkokäsitys. Tilan autius loi ehkä otolliset puitteet Heikille nähdä tila synkkänä tilana, joka huutaa toimintaa ympärilleen. Heikin esteettiseen havaitsemiseen vaikutti siten olosuhteet ja ennen kaikkea hänen uskomuksensa tilasta synkkänä tilana (Berleant 2006, 104).

Sitoutumisen estetiikan näkökulmasta Heikin havainnot tilasta perustuivat hyvin selkeästi hänen tietoisuuteensa tilan negatiivisista merkityksistä. Siinä mielessä voi sanoa, että Heikki sitoutui ympäristöön (Berleant 2006, 97). Ympäristöön sitoutumiseen vaikutti myös se, että Heikki tarkasteli aktiivisesti teosta osana tilaa. Hän analysoi haastattelussa teosta suhteessa ympäröivään tilaan asettaen teoksen ja tilan samaan käsitteelliseen kehykseen (Berleant 2006, 99). Heikillä oli itse asiassa herkkyys nähdä sellaisetkin asiat tilassa taiteena, jotka eivät olleet taidetta.

Millaisena ympäristöesteettisenä kaupunkitilana Heikki koki Turun kaupunginteatterin piha-alueen uuden julkisen taiteen kontekstissa? Hän koki sen synkkänä, syrjään vetäytyneenä ja autiona. Heikin ympäristöesteettiseen kokemukseensa vaikutti jollakin tapaa hänen negatiivinen asenteensa tilaa kohtaan.

Teos dominoi hänen aistihavaintojaan kenties sen takia, että se onnistui heijastamaan juuri niitä merkityksiä, joita hän oli aina liittännyt tilaan.

4.5.2 KENEN TILA

Tila oli Heikille mitäänsanomaton. Se oli vain läpikulkupaikka, joka mahdollisti oikaisemisen. Tila ei ollut hänelle tärkeä. Tila edusti hänen mielestään turkulaisille ainoastaan kulttuurista instituutiota, johon tullaan joskus harvoin katsomaan teatteriesityksiä. Tila ei ole hänen mielestään tärkeä turkulaisille, koska aika on mennyt siitä ohitse, eikä se kiinnosta enää nuorempia turkulaisia. Tilan merkitys onkin Heikin mielestä suhteessa teatterin merkitykseen ja sen toimintaan. Toisin kuin Taina, Heikki siis näki, että tämä julkinen kulttuuritila ei ole tärkeä turkulaisille kulttuurisen funktionensa vuoksi.

Tila ei kuulu hänen mielestään teatterissa kävijöille, vaan nuorisolle, jotka käyttävät tilaa kokoontumisen paikkana kesäisin. Heikin mielestä muut ikäryhmät eivät käytä tilaa. Tila ei ole hänen mielestään toimiva, koska teatteri ei ole toimiva. Heikin mielestä tilaan liittyvä julkinen keskustelu on liittynyt teatterin toimintaan, ja siihen kuka vetää teatteria.

Heikki ei samaistunut mitenkään Kaupunginteatterin piha-alueeseen. Paikan identiteetti koostuu Relphin (1976, 48) mukaan siihen liittyvistä toiminnoista, käyttömerkityksistä ja fyysisestä ilmiasusta ja niiden suhteesta toisiinsa. Heikki inhosi tilan ilmiasua eikä ilmaissut käyttävänsä tilaa muuna kuin läpikulkupaikkana. Tila merkitsi hänelle menneisyyttä, synkkää ja syrjäänvetäytynyttä tilaa, jota nuorisoa lukuun ottamatta kukaan ei halua käyttää. Heikki koki olevansa täysin tilan ulkopuolinen, eikä hän mitenkään samastunut tilaan. Hän ei tuonutkaan esiin tilasta yhtään positiivista ja itselleen merkittävää asiaa.

Kenelle Heikki koki kaupunkitilan kuuluvan? Nuorisolle. Heikki ei kokenut, että tila kuuluisi missään nimessä hänelle, sillä hänen suhtautumisensa tilaan oli liki halveksiva.

4.5.3 MIELIKUVA

Heikillä ei ole ilmeisesti kovin merkittäviä, ainakaan positiivisia, muistoja tai kokemuksia tilasta, sillä hänen asenteensa tilaa kohtaan oli negatiivinen ja toisaalta yhdentekevä. Sitä vastoin hän koki pientä turhautumista tilaa kohtaan, koska siellä pitäisi olla enemmän elämää. Heikillä oli toiveita, että teatteri olisi modernimpi ja kokeellisempi. Heikin käyttötarkoitukset tilaa kohtaan liittyvät vain tilan käyttämiseen läpikulun paikkana. Voikin sanoa, että Heikin yksilöllinen mielikuva kaupunginteatterin piha-alueesta kuvasti pitkälti hänen ympäristöesteettistä kokemustaan tilasta synkkänä, institutionaalisenä ja näkymättömänä, koska hänellä ei ollut mitään merkittäviä tarkoituksia, muistoja tai tunteita tilaa kohtaan (Relph 1976, 56).

Muuttiko Olohuone 306,4km² kaupunkitaidetaidetahtuman uuden julkisen taiteen teos *Paikalla* Heikin mielikuvia Turun kaupunginteatterin piha-alueesta? Hänen mielestään ei. Heikin mielikuva tilasta vahvistui teoksen kautta, joten teos ei ainakaan muuttanut hänen mielikuvaansa aivan toisenlaiseksi, tässä tapauksessa positiiviseksi. En halua analysoida sitä, missä määrin mielikuva voi muuttua, jos se vahvistuu, ja saa tukea taideteoksesta. On ainoastaan selvää, että tässäkin tapauksessa teos tuki kohderyhmän jäsenen mielikuvaa kaupunkitilasta.

Teos nähtävästi onnistui Heikin osalta siten kommunikoidaan ympäristössä tavalla, joka toi esiin hänen käsityksiään tilasta. Toisaalta, kuten Heikki mainitsee, hänen vierailunsa tilassa oli niin lyhyt, että se ei hänen mukaansa olisi voinut vaikuttaa hänen mielikuvaansa tai käsitykseen tilasta. Ehkä hetkellinen kokemus ei voinutkaan Heikin tapauksessa muuttaa hänen mielikuvaansa tilasta, koska hänen tunteensa ja käyttötarkoituksena tilaa kohtaan näyttivät olevan niin vakiintuneet ja vahvat.

4.6 TIMO

Timo on vuonna 1946 syntynyt turkulainen, joka on asunut Turussa miltei koko ikänsä. Hän asuu Turun ydinkeskustassa, ja on asunut siellä melkein koko elämänsä. Timon haastattelu toteutui Bar Edisonissa keskiviikkona 3.6 klo 19.30. Haastattelu kesti vajaa 30 minuuttia. Timon vierailu Turun pääkirjaston sisäpihassa, jossa oli sanojen kasvatustila, kesti vain noin viisi minuuttia.

4.6.1 YMPÄRISTÖESTETIIKKA

Timon vierailuun kaupunkitilassa vaikuttivat suuresti olosuhteet. Turussa satoi kaatamalla keskiviikko-iltana, ja kirjaston sisäpihassa esiintyi puhallinorkesteri, jota säästä huolimatta oli tullut katsomaan paljon ihmisiä. Puhallinorkesteri luonnollisesti dominoi Timon äänihavaintoja. Väenpaljous häiritsi myös teoksen löytymistä. Hän löysi puulaatikot yhdestä kulmasta. Sää ja ajankohta vaikuttivat teokseen hyvin paljon, koska kyseiset multalaatikot olivat siirretty sivuun yleisötilaisuuden tieltä, ja niiden päällä oli muovit, jotka estivät kasvavien sanojen näkemistä. Timo ei päässyt siten millään lailla osallistumaan teokseen, koska sanoja ei voinut enää istuttaa taiteilijoiden opastuksella. Timon mielestä tila ei ollutkaan tyypillisimmällään, koska soittokunta, iso määrä ihmisiä ja penkkiriviä hallitsivat tilaa.

Sade ja yleisötilaisuus dominoivat Timon aistihavaintoja. Timon vierailu oli hyvin lyhyt johtuen hänen mukaansa huonosta säästä ja yleisötilaisuudesta. Voi olla, että hänen vierailunsa suurin motiivi oli teoksen löytäminen ja analysointi, jonka jälkeen hän halusi lähteä pois. Kuitenkin huono sää varmasti vaikutti vierailun kiireellisyyteen. Timo piti pääkirjaston sisäpihaa viihtyisänä tilana vierailunsa yhteydessä. Hän arvioi myös kyselyssä pääkirjaston viihtyisäksi. Pääkirjasto oli hänelle myös entuudestaan tuttu, sellainen, joka sijaitsee hänen kotireittinsä varrella (Timon kysely.) Timon mielestä sisäpihan yhteys kirjastoon tekee siitä viihtyisän. Itse sisäpiha sellaisenaan ei ollut Timon mielestä viihtyisä. Asiat, jotka Timoa yleensä häiritsevät tilassa ovat sisäpihassa toimivan kahvilan penkit ja betonin paljous.

Teos teki sisäpihasta viihtyisämmän, koska se toi vihreyttä tilaan. Timo pitikin teoksesta, koska se mahdollisti kasvien istuttamisen ja vihreyden. Hän oli perehtynyt teokseen etukäteen, joten hän toivoi pääsevänsä istuttamaan sanoja. Hänen mielestään teos muutti tilaa visuaalisesti, koska se rikkoi tilan betonipintaa. Tosin teos ei sillä hetkellä tuonut mitään vihreyttä tilaan, koska muoviset suojakalvot peittivät kaiken mahdollisen vihreän. Timolle tuli kuitenkin tunne, että tila oli erilainen, koska teos vastasi hänen toiveensa tilan vihreämmäksi tekemisestä. Hän toivoikin, että teos jäisi tilaan, koska hän kaipaasi tilaan vihreyttä, ja pitää kasveista. Tämän lisäksi omaehtoinen sanojen kasvattaminen oli hänen mielestään hieno ajatus.

Urbaanin estetiikan näkökulmasta puhallinorkesteri, yleisömäärä ja kaatosade dominoivat ympäristön muita aistillisia ominaisuuksia (Berleant 1992, 83). Timo ei kokenutkaan pääkirjaston sisäpihaa normaaleissa olosuhteissa, vaan puhallinorkesteri ja yleisömäärä dominoivat Timon näkö- ja kuulohavaintoja. Tilanne oli hänelle epämieluisa, jopa siinä määrin, että hänen vierailunsa kesti vain viisi minuuttia. Ympäristön aistimuksellinen havainnointi ei olekaan koskaan vain fyysinen reaktio, vaan kontekstuaalista, johon liittyy havainnon olosuhteet ja vaikutteet (Berleant 2002, 9). Toisaalta, Timon motiivi löytää teos ja analysoida sitä rajasivat ehkä hänen mahdollisuuksiaan syventyä tilan muihin aistiominaisuuksiin, vaikkakin sää ja yleisötilaisuus dominoivat hänen vierailuaan.

On vaikea sanoa millä tavoin Timon uskomukset ja havaintotottumukset vaikuttivat hänen havaintoihinsa kaupunkitilasta, sillä Timo ei kertonut juuri mitään niistä (Berleant 2006, 104).

Sitoutumisen estetiikan näkökulmasta Timon havaitseminen tilassa ei ollut aktiivista ja vastavuoroista (Berleant 2006, 103). Vierailun olosuhteet ja ajankohta vaikuttivat suuresti siihen, pystyikö ja halusiko hän havainnoida aktiivisesti tilan piirteitä. Sillä hetkellä Timo vain käveli tilan nurkkia pitkin, yrittäen löytää teoksen ja analysoida sitä nopeasti. Olosuhteet vaikuttivat myös siihen, että teos ei voinut toimia interaktiivisesti tilassa, vaan se oli nurkkaan ahdistettuna pakotettu olemaan havainnon kohde, jota pystyi vain passiivisesti katsomaan (Berleant 2006, 97). Sitoutumista ympäristöön voi tarkastella myös havaintojen yhteydellä tietoisuuteen ja merkityksiin (Berleant 2006, 104). Timon havainnot tilasta toivat esiin ennen kaikkea hänen toiveensa tilan kehittamisestä.

Millaisena ympäristöesteettisenä kaupunkitilana Timo koki Turun pääkirjaston sisäpihan uuden julkisen taiteen kontekstissa? Hän koki sen sateisena, äänekkäänä, epänormaalina, mutta kuitenkin osin miellyttävänä. Olosuhteet ja ajankohta dominoivat selkeästi Timon ympäristöesteettistä kokemusta. Voi vain arvailla miten hän olisi analysoinut tilaa ja teosta ja niiden suhdetta toisiinsa, jos teos olisi ollut kunnolla esillä, ja hän olisi päässyt istuttamaan sanoja.

Voi myös vain arvailla oliko roolillani yhdistyksen edustajana ja koko haastattelun tarkoituksella jotain vaikutusta hänen vastauksiinsa, siten, että hän ehkä pyrki antamaan mahdollisimman positiivisen kuvan teoksesta.

4.6.2 KENEN TILA?

Timon mielestä tila on turkulaisille tärkeä, koska hänen mielestään kirjastot kuuluvat kaikille maailman kansalaisille. Hänen mielestään turkulaisilla ei kuitenkaan vielä ole ehtinyt muodostua käsitystä kirjaston sisäpihasta, koska se on vielä niin uusi ja karu. Timo katsoo, että ihmiset pitävät tilan sijaitsemista joen varressa hyvänä asiana. Hänen mielestään tilaa pitää kehittää, jotta ihmiset haluaisivat siirtyä kirjaston tiloista sisäpihalle. Tilan kehittäminen tarkoittaa Timon mielestä oletettavasti tilan viheriöittämistä.

Tila ei merkinnyt hänelle juuri muuta kuin toiveiden kohdetta. Ellei sisäpiha olisi kirjaston yhteydessä, niin ilmeisesti se olisi merkinnyt Timolle vielä vähemmän. Timo analysoi sisäpihan tärkeyden liittyvän pääkirjastoon:

Tietenkin se, mikä on nyt täällä akuutti, tota, kun sanotaan, että on saatu hieno pääkirjasto, niin sitä voidaan lakkauttaa sivukirjastoi, mikä on tietysti, tota, aivan väärä peruste. Jos saadaan yks hyvä kirjasto, niin ei sitä tarkota, et kaikki sivukirjastot voidaan lakkauttaa (Timon haastattelu).

Timon näkemys pääkirjaston sisäpihasta on miltei täysin vastakkainen Tainan näkemyksiin verrattuna, koska Timo ei nähnyt tilaa viihtyisänä tai tärkeänä kulttuurisen funktionsa takia. Timo tulkitsikin tilan merkityksiä pitkälti visuaalisten piirteiden ja kirjastoyhteyden kautta. Taina tulkitsi taas tilan merkityksiä sen edustamien kulttuuristen merkitysten, henkilökohtaisen historiansa sekä kirjastoyhteyden kautta. Sisäpiha ei ollut Timon mielestä toisin sanoen viihtyisä ja tärkeä pelkän kirjastoyhteytensä ansiosta, vaikka hän katsookin Tainan tavoin, että kirjastot ovat jokaisen ihmisen perusoikeus.

Timon mielestä tilassa kävisi enemmän ihmisiä, jos sitä kehitettäisiin viihtyisämmäksi.

Tilassa toimiva kahvila rajoittaa hänen mielestään kuitenkin jossain määrin vapaata olemista tilassa, koska ihmiset eivät uskalla istua penkeille elleivät ole ostaneet kahvilasta jotain. Timon tulkinnan mukaan tila ei olisi käytännössä julkinen, vaan sekoitus julkista ja yksityistä tilaa. Hänen mielestään ihmiset saavat ja haluavat kuitenkin olla vapaasti tilassa, mutta ei kuitenkaan talvisin.

Paikan identiteetin näkökulmasta pääkirjaston sisäpiha ei merkinnyt Timolle juuri mitään, koska hän ei ilmaissut käyttävänsä juuri lainkaan tilaa, eikä hänellä ollut siihen liittyviä käyttötarkoituksia (Relph 1976, 62). Hänen mielestään tila ei myöskään merkitse muille turkulaisille mitään, koska se on niin karu. Sisäpiha onkin pääkirjaston tavoin vielä hyvin uusi tila. Sitä vastoin itse pääkirjasto on Timolle rakas, ja hän käy kyseisessä kirjastossa hyvin paljon, jonka takia hän myös valitsi vierailukohteeseen kyseisen tilan antamistani vaihtoehtoista. Timo samastui selkeästi kirjastoon, mutta ei sisäpihaan.

Kenelle Timo koki kaupunkitilan kuuluvan? Tila kuuluu hänen sanojensa mukaan meille. Koska Timo käsitteli useissa vastauksissaan sisäpihaa osana kirjastoa, johon hän koki kuuluvansa, niin en voi sanoa, että hän kokisi olevansa täysin ulkopuolinen sisäpihan suhteen. Yhtä lailla en voi sanoa, että Timo yksiselitteisesti olisi tilan sisällä. Näin ollen hän samastui tilaan varauksellisesti.

4.6.3 MIELIKUVA

Hänen mielestään teos ei muuttanut hänen ajatuksiaan tai käsitystään tilasta, koska hän oli jo aiemmin ollut sitä mieltä, että tila tarvitsee istutuksia:

No, en mä tiedä onko se muuttunu, ko mä olen aina ollu sitä mieltä, että siellä pitäis olla jotakin, hyvinki paljon enemmän, jotaki kukkaistutusta ja, taikka vihreitä puita vaikka ne sitten oliski jossakin puulaatikoissa (Timon haastattelu).

Hänen mielikuvansa tilasta liittyy sen visuaaliseen ulkomuotoon, betoniin, sekä toiveeseen, että tila kehittyisi vihreämmäksi, ja sitä kautta viihtyisämmäksi. Hänen mielestään teos piristikin tilaa, ja toivoi, että tilaa kehitettäisiin sen suuntaan.

Timo ei tuonut esiin mitään muistoja tai käyttötarkoituksia sisäpihaa kohtaan, joten on vaikea määrittellä tarkasti mistä tekijöistä hänen yksilöllinen mielikuvansa koostuu (Relph 1976, 56). Timon yksilöllisen mielikuvan tilasta erosi hyvin paljon Tainan yksilöllisestä mielikuvasta, koska heidän kokemuksensa, tunteensa, nykyiset tilanteensa ja käyttötarkoituksensa olivat niin erilaiset (Relph 1976, 56).

Muuttiko Olohuone 306,4km² kaupunkitaidetaidetahtuman uuden julkisen taiteen teos *Sanojen kasvatuslaitos* Timon mielikuvia Turun pääkirjaston sisäpihasta? Teos ei muuttanut missään nimessä hänen mielikuvaansa erilaiseksi, vaan se ainoastaan tuki hänen käsitystään siitä, mihin suuntaan tilaa pitäisi kehittää. Hänen mielikuvansa tilasta liittyy betoni ja toive vihreydestä. Timo vastasi kysymyksiin tilan mielikuvista ja käsityksistä hyvin samoilla tavoilla. Teos vaikutti vahvasti hänen mielikuvaansa tilasta, eli tuki ja vahvisti hänen toivettaan, eli mielikuvaansa siitä, mihin suuntaan sisäpihaa pitäisi kehittää.

4.7 YHTEENVETO

Teen seuraavaksi yhteenvetoa ja johtopäätöksiä haastateltavien vastauksista koskien tutkimuskysymyksiä. Vastaan samalla oletukseeni uuden julkisen taiteen teosten *Sanojen kasvatuslaitos* ja *Paikalla* potentiaalista muuttaa Turun seudun työttömät ry:n jäsenien mielikuvia Turun julkisista kaupunkitiloista. Vertaan myös omia johtopäätöksiäni Anne Virtasen tutkimuksiin (1999 & 2000). Tuon esiin myös fenomenografisessa aineiston analyysissä käytettyjä kuvauskategorioita.

4.7.1 ”MISTÄ MÄ SEN TEOKSEN LÖYDÄN?”

Millaisena ympäristöesteettisenä kaupunkitilana kohderyhmän jäsenet kokivat kaupunkitilan uuden julkisen taiteen kontekstissa? Tarkastelin kysymystä Berleantin ympäristöesteettisillä näkemyksillä urbaanista estetiikasta sekä sitoutumisen estetiikasta. Tutkimuskysymykseen liittyivät kuvauskategoriat (1) Aistihavainnot, tilan sekä teoksen arvioiminen, osallisuus ja tekeminen, (2) Sää ym. olosuhteet ja vaikutteet (uskomukset, asenteet).

Vastaus tutkimuskysymykseen on, että kohderyhmän jäsenet kokivat kaupunkitilat heterogeenisinä esteettisinä ympäristöinä, jotka olivat sekoituksia aistihavainnoista, olosuhteista, teoksesta, omasta toiminnasta, uskomuksista, asenteista sekä tutkimuksen vaikutuksesta. Vaikka heidän kokemuksensa olivat subjektiivisia koostumuksia edellä mainituista elementeistä, havaitsin silti jotain yhteisiä piirteitä heidän ympäristöesteettisissä kokemuksissaan. Jokaiseen vierailuun kaupunkitilassa vaikuttivat suuresti olosuhteet (sää, tilan autius, väenpaljous) sekä erilaiset vaikutteet (uskomukset, asenteet, tutkimus), eli toisen kuvauskategorian sisältä löytyvät ilmaisut.

Kuten olen useasti huomauttanut, Berleant (2002, 9) näkee, että esteettistä havaintoa tulisi tarkastella aina sen kontekstia vasten, koska siihen välittyy aina paljon vaikutteita. Merkille pantavaa oli se, että jokainen kohderyhmän jäsen oli valinnut itselleen tutun kaupunkitilan. He lisäksi pitivät tilaa, joissa vierailivat viihtyisänä Heikkiä lukuun ottamatta. Heikki itse kertoi, että hänen ennakko-asenteensa tilasta synkkänä vaikutti hänen mielialaansa, kun hän aloitti vierailun tilassa. Kaupunkitilan tuttuudella ja sen viihtyisäksi kokemisella oli siten varmasti jonkinlaista vaikutusta heidän arviointeihinsa kyseisistä tiloista. Se näytti olevan lähtökohta, josta käsin he arvioivat kaupunkitilaa. Tainalla, Jaakolla ja Heikillä oli hyvin vahvat asenteet kaupunkitiloja kohtaan. Ne tuntuivat liki vakiintuneilta, sellaisilta, joita yksi kokemus ei voi helposti muuttamaan. Voi ajatella, että etenkin Tainan, Jaakon ja Heikin aiemmat kokemukset ohjasivat heidän esteettisiä havaintojaan ja arviointejaan heidän arvojen, uskomusten ja mielipiteiden kautta (Berleant 2006, 104).

Kohderyhmäni koki kaupunkitilat Timoa ja Leenaa lukuun ottamatta hiljaisuuden ja miltei täyden autiuden vallitessa. Timo häiritsi sisäpihan äänekkyyys ja väentungos. Berleant (1992, 88) näkee melun kaupungin negatiiviseksi puoleksi, suoraksi häirinnäksi. Timo kokikin soittokunnan äänet meluna, joka olisi Berleantin (1992, 88) mukaan voinut suorastaan alistaa häntä, ja tehdä kaupunkitilassa elämisen hänelle vaikeaksi. Virtanen (2000, 158) kertoi, että hänen tutkimuksessaan kohderyhmä koki Turun kaupunkikeskustan ääniympäristöltään negatiiviseksi. Tähän arvottamiseen liittyi vahvasti aikasidonaisuus. Ehkä jos kohderyhmäni olisikin kokenut kaupunkitilat pääsääntöisesti päiväaikaan, jolloin liikennettä olisi ollut enemmän, eikä alkuillasta, niin heidän kokemansa ääniympäristö ei olisi ollut yhdentekevä tai positiivinen.

Voin kuitenkin yhtyä Virtasen päätelmään äänimaisemien arvottamisen aikasidonnaisuudesta, sillä pääkirjaston sisäpiha oli Timon siellä vieraillessa täysin erilainen kuin päivällä, jolloin Taina ja Ilkka vierailivat siellä.

Mikä merkitys sitten olosuhteilla oli kohderyhmän vierailuun kaupunkitiloissa? Olosuhteita voi ymmärtää Berleantin (1992, 82–83) mukaan heijastamalle niitä kokijoiden tietoisuuteen, toisin sanoen siihen, mitä merkityksiä kohderyhmä toi esiin havaintoja tulkitessaan. Ilkka, Taina ja Jaakko kokivat, että tilan autius ja hiljaisuus loivat rauhallisuutta ja viihtyväisyyttä tilaan, mikä auttoi heitä kenties suhtautumaan positiivisesti myös siellä olevaan teokseen. Tosin Ilkka ja Taina eivät olleet täysin yksin tilassa, vaan taiteilijat olivat myös läsnä. Heikki koki kaupunginteatterin piha-alueen autiuden ja hiljaisuuden sitä vastoin tilan synkkyyttä korostavana asiana. Leena koki Tuomiokirkon piha-alueen myrskyn vallitessa, joka ei ymmärrettävästi luonut tilaan viihtyväisyyttä tai rauhallisuutta.

Ensimmäisen kuvauskategorian sisällä olevien ilmaisujen analysointi ei olisi ollut mielestäni yhtä hedelmällistä, ellen olisi ottanut huomioon niiden yhteyttä toiseen kuvauskategoriaan, eli havaintojen ja arviointien olosuhteisiin. Tein siis analyysini ensimmäisestä tutkimuskysymyksestä vertailemalla ja yhdistämällä molempien kuvauskategorioiden ilmaisuja toisiinsa, koska olisi ollut lyhytnäköistä irrottaa kohderyhmän ajatusketjuja toisistaan. Näin ollen kohderyhmän havaitsemat ja tulkitsemat kaupunkitilat näyttäytyivät samalla aistimellisesti ja monitahoisesti koettuina ympäristöinä (Berleant 2006, 106).

Kohderyhmäni jäsenet kokivat samanlaisen sään hyvin samalla tavalla, joko yhdentekevänä, kivana tai sitten häiritsevänä ja dominoivana. Sää oli suhteellisen hyvä tai yhdentekevä Ilkalle, Tainalle, Heikille ja Jaakolle, joten se ei dominoinut heidän aistihavaintojaan tilasta tai vierailua ylipäätään. Sitä vastoin myrsky vaikutti suuresti Leenan vierailuun. Sade vaikutti Timon vierailuun siten, että hän ei pystynyt edes näkemään teoksia kunnolla, koska niiden päällä oli muovikalvot. Sää onkin luonnonmukaisin olosuhde kaupungissa, joka kohtelee jokaista ihmistä samalla tavalla (Jaukkuri 1999, 9). Sää ja vuorokaudenaika muuttivat pääkirjaston sisäpihan havaittavia ominaisuuksia siten, että sama tila näytti ja tuntui erilaiselta eri aikaan, ja eri sääoloissa (Forss 2007, 82).

Kohderyhmän mielestä teos muutti tilaa korkeintaan visuaalisesti sen irrallisuutensa takia. *Sanojen kasvatuslaitos* lisäsi kaikkien siellä vierailleiden mukaan viihtyvyyttä tilaan. Se, mikä oli taas *Paikalla* – teokseen tutustuneille ihmisille yhteistä, oli teoksen löytämisen vaikeus. Kaikista merkittävin huomio on kuitenkin mielestäni se, että jokainen kohderyhmän jäsen keskittyi vierailunsa aikana tiukasti teokseen, ja käytti joko kaiken ajan, tai suuren osan siitä, teokseen osallistumiseen tai sen katselemiseen. Tähän vaikutti hyvin todennäköisesti heidän ennakoasenteensa, eli tietoisuus tutkimukseni tarkoituksesta sekä siitä, että haastattelisin heitä hetken kuluttua. Urbaanin estetiikan näkökulmasta taideteokset dominoivatkin kohderyhmän aistihavaintoja (Berleant 1992, 83). Ehkä roolini yhdistyksen edustajana myös vaikutti jollakin tapaa havaintoihin ja arviointeihin, mikä näkyi heidän myönteisissä arvioinneissaan teoksista (Berleant 2002, 9). Tutkimuksellani oli suuri vaikutus haastateltavien ympäristöesteettiseen kokemukseen kaupunkitilasta, koska he keskittyivät Jaakkoa ja Heikkiä lukuun ottamatta miltei täysin teokseen sivuuttaen tilan muut aistiominaisuudet.

Toki olosuhteet loivat otolliset puitteet esimerkiksi Ilkalle ja Tainalle keskittyä ja osallistua teokseen, koska silloin taiteilijat olivat paikalla, ja sanojen istuttaminen oli mahdollista. Ilkan assosiaatio teoksesta kenties vahvisti hänen haluaan keskittyä teokseen, mikä toistui haastattelun aikana, jolloin hän tarkasteli teosta ikkunan kautta. Ehkä olosuhteet vaikuttivat myös Leenan tapauksessa hänen motiiviinsa keskittyä vain teokseen, koska myrsky ilmaantui silloin paikalle.

Taideteokset vaikuttivat kohderyhmäni kokemukseen kaupunkitiloista ohjaamalla heidän katsettaan itsensä suuntaan, vaikka toivoin, että teokset olisivat nimenomaan ohjanneet heidän katsettaan koko tilan tarkkailuun (Forss 2007, 106). Teoksiin keskittymiseen vaikutti tutkimukseni lisäksi se, että haastateltavien tutuksi kokemassa tilassa tapahtui teoksen kautta visuaalinen muutos, jota he havahtuivat tarkastelemaan (Andersson 1997, 215).

Ajatukseni siitä, että haastateltavat kokisivat kaupunkitilaa psykomaantieteen hengessä ajalehtien tilassa, ei mielestäni toteutunut, koska tutkimukseni sekä teokset määrittivät heidän motiivejaan kaupunkitiloissa.

Toivoin, että he katselisivat tilaa dérive'n hengessä ilman ennakkoehtoja, antaen tilassa havaittujen asioiden viedä itseä eteenpäin (Pyhtilä 2005, 33). He eivät kuitenkaan tienneet, missä teos tarkalleen sijaitisi, joten he ymmärrettävästi suuntasivat etsivän katseensa ja toimintansa teosta kohti.

Sitoutumisen estetiikan näkökulmasta kaikkien paitsi Leenan havaitseminen oli aktiivista, koska se perustui heidän tietoisuuteensa ja merkityksentajuunsa (Berleant 2006, 97). On mielestäni vaikea arvioida missä määrin he sitoutuivat ympäristöön, tai missä määrin kohderyhmä ja teokset liittyivät aistilliseen yhtenäisyyteen (Berleant 1991, 46). Voin vain todeta, että ainoastaan Taina ja Ilkka osallistuivat fyysisen kosketuksen ja toiminnan kautta teokseen, kun muut arvioivat teosta ja tilaa vierestä teoksen vierestä. Berleant (2006, 99) sanoo, että sitoutumisen estetiikka tarjoaa mahdollisuuden asettaa taide ja muu ympäristö samanarvoiseen käsitteelliseen kehykseen. Haastateltavat arvioivat mielestäni teosta erillisenä osana ympäristöä. Ainoastaan Heikki ja Jaakko tekivät arvioita tilasta ja teoksesta toisiinsa vaikuttavina elementteinä.

Myös Virtanen (2000, 104) näki, että hänen tutkimukseensa osallistuneet ihmiset eivät vain havainneet passiivisesti ympäristöä, vaan havaitseminen oli aktiivista sitoutumista ympäristöön. Hän havaitsi toisessa tutkimuksessa, että kaupungin esteettiset kokemukset ovat jokaiselle erilaisia, mutta jossain määrin jaettuja (Virtanen 1999, 62–63). Kaupunkitilat elettyinä tiloina todentuivat myös minun ympäristöesteettisessä tarkastelussani sekä subjektiivisiksi että jaetuiksi tiloiksi. Kohderyhmä tulkitsi kaupunkitilojen aistiominaisuuksia omista lähtökohdistaan ja asenteistaan käsin, siten, että kaupunkitiloille todentui monia yksilöllisiä ja jaettuja merkityksiä: viihtyisä, rauhallinen, synkkä, sateinen ja betoninen.

Kohderyhmäni luki tutkimuksessani teosten merkityksiä uuden julkisen taiteen kehyksissä: elävässä kaupunkiympäristössä, jossa taide syntyy ja muokkaantuu teoksen ja kokijan suhteessa, ja hänen tulkinnoissaan (Kwon 2002, 105). Varsinkin *Sanojen kasvatustaitos* – teos oli hyvin saavutettava ja arkinen. Huomio olikin koko ajan teoksen vastaanotossa, prosessissa, eli sanojen istutuksessa (Kwon 2002, 106.) Yhtä lailla näen, että *Paikalla* – teos pyrki samanlaiseen saavutettavuuteen sekä tekemään ympäristön merkityksiä näkyväksi.

Teosten sijainti ja olosuhteet vaikuttivat siihen, olivatko ne lähestyttävänä.

Jokaisen ympäristöesteettiselle kokemukselle sekä tulkinnalle oli taideteosten ja tutkimukseni todennäköisesti dominoiva merkitys. Olosuhteet, oma ennakoasenne ja tietämys tiloista vaikuttivat myös dominoivalla tavalla joidenkin kohderyhmän jäsenten esteettisiin havaintoihin ja tulkintoihin.

4.7.2 ”SE KUULUU MEILLE TIETENKIN”

Kenelle kohderyhmä koki kaupunkitilan kuuluvan? Tutkin kysymystä Relphin paikan identiteetti näkökulmaa vasten. Tutkimuskysymykseen liittyivät kuvauskategoriat (3) Mitä tila merkitsee haastateltavalle ja turkulaisille, kenelle se kuuluu sekä (4) Julkinen keskustelu.

Haastattelukysymys julkisesta keskustelusta ei tuonut esiin yllättäen juuri lainkaan tärkeitä asioita kohderyhmän mielipiteistä tiloja kohtaan. Analyysini kohdistuikin miltei täysin kolmannen kategorian alla oleviin ilmaisuihin, jotka käsittelivät tilan merkityksiä, valta-asetelmia ja mahdollisia rajoituksia.

Johtopäätökseni on, että jokainen samastui omalla tavallaan kaupunkitiloihin, joko vahvasti (Taina, Jaakko), varauksellisesti (Ilkka, Timo) tai hyvin heikosti (Leena, Heikki). Se johtui heidän erilaisista käyttötarkoituksistaan, merkityksistään, asenteistaan ja kokemuksistaan kaupunkitiloja kohtaan (Relph 1976, 49). Esimerkiksi Ilkka koki, että pääkirjaston sisäpiha kuului hänelle, mutta tulkitsin, että hän koki enemmän kuuluvuutta kirjastoon kuin sisäpihaan. Yhtä lailla Jaakko ja Taina kokivat kuulumista tiloissa sijaitseviin rakennuksiin, mutta he kuitenkin samastuivat koko tilaan. Jaakko ja Taina pitivät tiloja tärkeinä asioina heidän ja turkulaisten kannalta. Ilkka ja Jaakko perustelivat omien kaupunkitilojensa tärkeyttä myös niiden ainutlaatuisuudella. Voikin sanoa, että Taina ja Jaakko kokivat kuuluvansa kyseisten kaupunkitilojen sisäpuolelle, koska he näyttivät tulkitsevan tilan piirteitä ja merkityksiä kyseisten tilojen sisäpuolelta (Relph 1976, 49). Tilaan liittyvä sisäpuolisuus heidän kohdallaan selittyy ennen kaikkea sillä, että he kokivat tilaa intensiivisesti ja intiimisti (Relph 1976, 141). Myös Ilkka ja Timo koki kuuluvansa jossain määrin sisäpihaan, mutta vain sen takia, koska se on yhteydessä kirjastoon.

Tainan ja Jaakon suhde kaupunkitiloihin oli intiimi, ja se rakentui nimenomaan heidän henkilökohtaisten kokemusten ja käyttötarkoitusten kautta. Tainan ja Jaakon kiintymystä tilaan voi hyvinkin rinnastaa Tuanin (1974) topophilian käsitteeseen. Se kuvaa ihmisten tunteita materiaalisia ympäristöjä kohtaan, joka vaihtelee luonteeltaan ja intensiivisyydeltään (Tuan 1974, 274). Taina ja Jaakko kokivat kiintymystä kaupunkitiloja kohtaan, mihin Tuania mukaillen voisi vaikuttaa käyttötarkoitusten lisäksi se, että he kokevat kuuluvansa paikkaan, nauttivat kaupunkitiloista esteettisinä ympäristöinä, ja että ne ovat heille tuttuja tiloja (Tuan 1974, 93, 274).

Relph (1976, 49) näkee, että paikan sisäpuolisuus on intiimi asia, joka on kuitenkin altis vaihtumaan ulkopuolisuuden suuntaan. En kuitenkaan usko, että Taina ja Jaakko voisivat kokea kovinkaan helposti oloaan ulkopuoliseksi pääkirjaston sisäpihassa tai Tuomiokirkon piha-alueella, sillä he identifioituivat niin vahvasti kaupunkitiloihin (Relph 1976, 48, 49). Toisaalta, mikäli heidän käyttötarkoituksensa tilaa kohtaan yhtäkkiä vaihtuisivat, muuttuisi Relphin mukaan myös tunne kuulumisesta tilaan sekä tilaan kohdistuva mielikuva (Relph 1976, 50).

Pääkirjaston sisäpiha ja Tuomiokirkon piha-alue toimivat Ilkalle, Tainalle ja Jaakolle rauhoittumisen ja hiljentymisen tiloina. Tämä toistui usein heidän haastatteluiden aikana. Sitä vastoin Timolla ei ollut pääkirjaston sisäpihaa kohtaan mitään käyttömerkityksiä, ainoastaan toiveita. Heikki ja Leena eivät kokeneet kuuluvansa lainkaan kaupunkitiloihin, joissa he vierailivat. Turun kaupunginteatterin piha-alue oli Heikille vain läpikulkupaikka, eikä hän pitänyt sitä itselleen ja muille turkulaisille tärkeänä paikkana. Hänen mielestään tila kuului nuorisolle, ei hänelle. Leena näki Tuomiokirkon piha-alueen tärkeäksi tilaksi, sellaiseksi, joka uhkuu historiaa. Hänellä itsellään ei kuitenkaan ollut mitään käyttötarkoituksia tai suhdetta kyseiseen tilaan.

Kuten Doreen Massey (2008, 114) näkee, niin paikoilla ei olekaan yksiselitteistä identiteettiä, koska jokainen paikka on kokijalleen ainutkertainen. Virtanen (2000, 38) tulkitsee paikan identiteettiä siten, että samat ihmiset tulkitsevat samaa tilaa eri lailla, koska heillä on niin erilaisia mielenkiintoja tilaa kohtaan. Eletty kaupunkitila ei olekaan koskaan staattinen, vaan sen sisältö muuttuu tulkitsijan ja olosuhteiden mukaan (Virtanen 2000, 39). Toisin sanoen, Leenan näkemys tilaan voisi olla tyystin erilainen eri elämäntilanteessa ja eri olosuhteissa.

Voikin todeta, että kenenkään kohderyhmän jäsenen suhde kaupunkitiloihin ei ole koskaan niin vakiintunut, ettei se voisi joskus muuttua (Massey 2008, 144).

Relph (1976, 56) sanoo, että paikan identiteetti ei ole vain osien tuotos, vaan oleellista on osien suhde toisiinsa. Paikan identiteetit ovat liikkuvia ja avoimia ilmiöitä. Tulinkin samaan johtopäätökseen Relphin kanssa siitä, että paikan identiteetit eivät ole staattisia tai täydellisiä, vaan kyseessä oli otos yhdestä ajankohdasta kohderyhmän elämäntilanteissa (Relph 1976, 45). Yhtä lailla heidän asemoituminensa kaupunkitilojen sisälle tai ulkopuolelle vaihtelee elämäntilanteiden mukaan.

Johtopäätökseni on, että suurin osa haastateltavista koki, että pääkirjaston sisäpiha ja Tuomiokirkon piha-alue kuuluvat heille. Näen, että he kokivat kysymyksen siitä, kenelle julkinen tila kuuluu, liki itsestään selvyytensä. Julkinen tila, varsinkin jos siihen liittyvät kirjaston tärkeät palvelut, kuuluu yksiselitteisesti kaikille. On mahdollista, että haastateltavien kokemushistoria, käyttötarkoitus ja positiivinen ennakoasenne auttoivat heitä näkemään, että kyseiset tilat kuuluvat heille. Kuitenkin, Timo näki pääkirjaston sisäpihan kuuluvan hänelle, vaikka hän ei itse sanonut sitä käyttävänsäkään, eikä hän pitänyt tilasta kovin paljon.

Jokainen kohderyhmän jäsen koki, että kyseisissä kaupunkitiloissa sai kuka tahansa olla. Kukaan heistä ei sanonut, että tilat olisivat kamppailun areenoita, vaan pikemmin itsestään selvästi yhteisiä tiloja. En nähnyt, että taideteokset olisivat luoneet tiloista suljettuja, vaan ennemminkin ne vahvistivat heidän käsityksiään tiloista avoimina tiloina. Teokset toivat viihtyisyyttä kaupunkitiloihin Ilkan, Tainan, Jaakon ja Timon mielestä.

4.7.3 ”MIKS SÄ NIIN YKSINKERTAISIA ASIOITA KYSYT?”

Muuttiko Olohuone 306,4km² kaupunkitaidetaidetahtuman uuden julkisen taiteen teos *Paikalla* tai *Sanojen kasvatustaitos* Turun seudun työttömät ry:n jäsenien mielikuvia Turun keskustan julkisista kaupunkitiloista? Tutkin kysymystä keskittyen Relphin ajatuksiin paikkaan liittyvistä mielikuvista.

Tutkimuskysymykseen liittyivät kuvauskategoriat: (5) Mielikuvat, (6) Subjektiiivisia muistoja, kokemuksia ja käyttötarkoituksia tilaa kohtaan. Viides kategoria tarkoitti niitä ilmaisuja, joissa haastateltava puhui suoraan mielikuvistaan. Viidennen ja kuudennen kategorian ilmaisut limittyivät paikka paikoin läheisesti toisiinsa, sillä esimerkiksi Jaakko puhui mielikuvansa yhteydessä hänen muistoistaan ja käyttötarkoituksistaan. Tämän takia en pilkkonut heidän lauseita juuri koskaan osiin, eri kategorioihin, koska ne olisivat silloin irronneet täysin kontekstistaan.

Kuten aiemmin totesin, kaupunkitilat, joissa kohderyhmän jäsenet olivat vierailleet, olivat heille tuttuja. He kaikki myös käyttivät kyseisiä tiloja Heikkiä ja Leenaa lukuun ottamatta. Jaakkoa lukuun ottamatta heille oli yhteistä se, että he eivät tuoneet esiin juuri mitään muistoja tai kokemuksia kaupunkitiloihin liittyen (Relph 1976, 56). En siten voinut tehdä johtopäätöksiä siitä, mikä merkitys muistoilla ja kokemuksilla oli kaupunkitiloihin liitetyillä mielikuvilla.

Tulin samaan johtopäätökseen Relphin kanssa siitä, että yhden ihmisen kokemukset, tunteet, elämäntilanne ja käyttötarkoitukset kaupunkitiloja kohtaan voivat olla niin omalaatuisia ja vaihtelevia, että pelkästään tämä yksi ihminen näkee saman paikan hyvin eri tavoin, ja hänellä on siten omalaatuinen yksilöllinen mielikuva kaupunkitilasta (Relph 1976, 56). Esimerkiksi Timo näki pääkirjaston sisäpihan tavoilla, jotka eivät olleet ilmeisiä. Hänen näkemyksiinsä sisäpihasta vaikutti vahvasti sen konteksti, eli pääkirjasto. Sisäpihan tärkeyteen liittyi jollakin tapaa tilan potentiaali, eli toive siitä, että siitä tulisi joskus viihtyisämpi. Hänen yksilöllinen mielikuva ei ollut varauksetta positiivinen, vaan hieman negatiivinen, mutta kuitenkin toiveikas. Jokaisella kohderyhmäni jäsenellä olikin kenties Leenaa lukuun ottamatta yksilöllinen mielikuva kaupunkitiloista. Leena ei tuonutkaan esiin mitään muistoja, kokemuksia tai käyttötarkoituksia, jotka selittäisivät hänen mielikuvaansa Tuomiokirkon piha-alueesta avarana ja historiallisena (Relph 1976, 56, 58).

Oletin siis, että Olohuone 306,4km² kaupunkitaidetaidetahtuman uuden julkisen taiteen teokset *Paikalla* ja *Sanojen kasvatuslaitos* voivat muuttaa Turun seudun työttömät ry:n jäsenien mielikuvia Turun keskustan julkisista kaupunkitiloista.

Oletukseni oli tavallaan täysin väärä, koska teokset eivät missään nimessä muuttaneet Ilkan, Tainan, Jaakon, Timon ja Heikin mielikuvia kaupunkitiloista aivan toisiksi – negatiivisiksi tai positiiviksi - vaan tukivat ja kenties vahvistivat niitä. Mielestäni tutkimuskysymykseni oli hieman yksiulotteinen, sillä kohderyhmäni oli ehkä vaikea arvioida mielikuvien muuttuneen, jos he kokivat, että kokemus tilasta ja taideteoksesta pikemmin vahvisti niitä. Ehkä minun olisi pitänyt myös kysyä tarkentavia kysymyksiä heidän mielikuvistaan, jotta olisin saanut selville millä tavoin mielikuvat mahdollisesti syventyivät.

Koska minua kiinnostaa ennen kaikkea kohderyhmän käsitykset mielikuvista, niin johtopäätökseni on, että teokset eivät muuttaneet kohderyhmän näkökulmasta heidän mielikuviaan kaupunkitiloista. He eivät kokeneet, että teokset muuttivat heidän mielikuviaan, vaikka ne vaikuttivat dominoivalla tavalla heidän ympäristöesteettiseen kokemukseen kaupunkitiloista sekä ohjasivat heidän katsettaan ja toimintaansa. Teokset pääosin syvensivät ja vahvistivat heidän mielikuviaan kaupunkitiloista. Näenkin mahdollisena, että teokset muuttivat heidän mielikuviaan kaupunkitiloista syventävällä tavalla.

Paikalla -teos heijasti suoraan Jaakon mielikuvaa tilasta, joka symboloi hänelle elämän mittasuhteita sillä hetkellä. Olettamani hetkelliset muutostekijät kaupunkitiloissa, esimerkiksi sää ja taideteos eivät siten muuttaneet heidän mielikuviaan kaupunkitiloista toisenlaisiksi. Taideteokset kuitenkin toivat esiin kaupunkitiloista kohderyhmälle tärkeitä piirteitä, negatiivisia tai positiivisia. Tästä esimerkkinä voin mainita Heikin mielipiteen Turun kaupunginteatterin piha-alueesta synkkänä tilana, jota *Paikalla* -teos symboloi hänelle. Forss (2007, 106) totesi, että taide voi vaikuttaa ihmisen mielikuvaan tapoina havainnoida paikkoja. Taideteokset vaikuttivat hyvin vahvasti heidän tulkintoihinsa kaupunkitiloista vahvistaen heidän ajatuksiaan ja käsityksiään kaupunkitiloista.

Entä jos vierailut olisivat olleet pidempikestoisia tai toistuvia? Olisivatko he silloin voineet kokea mielikuvansa muuttuvan teosten johdosta? Entä jos taideteokset olisivatkin sijainneet kohderyhmälle täysin vieraassa kaupungissa, esimerkiksi Posiolla, niin olisiko heidän mielikuvansa Posiosta voineet muuttua vierailun lyhytkestoisuudesta ja hetkellisyydestä huolimatta?

Voikin kysyä, rakentaako kaupunkitilan tuttuus, arkinen käyttö ja rauhoittumisen käyttömerkitys ihmisten mielikuvia kaupunkitiloista niin stabiileiksi, että kokija tulkitse, että hetkelliset muutostekijät eivät noin vain niitä muuta? Taideteoksen rooli on kenties tällöin tuoda esiin sen hetkisiä kaupunkitiloihin liitettyjä merkityksiä.

Virtanen (2000, 199) huomasi tutkimuksessaan, että eletylle kaupungille ei löydy yhteistä merkityssuhdetta. Olen samaa mieltä, sillä kohderyhmäni antoivat täysin erilaisia, tai suhteellisen erilaisia merkityksiä samoja kaupunkitiloja kohtaan. Kuitenkin Virtanen (2000, 47) väittää, että eletyn kaupungin merkitykset pohjautuvat toisten ihmisten kanssa jaettavaan aistiympäristöön. Se onkin totta, mutta merkityksiä tulkitaan jaetussa aistiympäristössä subjektiivisten uskomusten, tunteiden ja tarkoitusten pohjalta, jotka rakentavat siten yksilöllisiä mielikuvia tiloista ja paikoista (Virtanen 2000, 47; Relph 1976, 56). Eleyt tilat muodostuvat subjektiivisten kokemusten kautta, jotka rakentavat osaltaan mielikuvia tiloista (Tani 1997, 212).

Eleyille kaupunkitiloille ei löytynyt haastateltavien kesken yhteistä merkityssuhdetta, vaan kaupunkitilat olivat kokijoilleen monien merkityssuhteiden verkostoa, joka eli tilannesidonnaisesti muuttuvien sääolosuhteiden myötä (Virtanen 2000, 199). On tärkeää todeta, että kyse ei ollut välittömästi eletystä ja koetusta kaupunkitilojen tulkinnoista. Kyseessä oli otos kohderyhmän ajatuksista ja tunteista kaupunkitiloista ja taideteoksista yhden haastatteluhetken aikana. Heidän puheensa välittyi ja muokkaantui haastattelutilanteen ja tutkijan analyysin kautta välitetyiksi ja tuotetuiksi ilmiöiksi (Virtanen 2000, 201). Roolini tapahtumaa järjestävän yhdistyksen edustajana vaikutti ehkä siihen, että he pidättäytyivät miltei kaikelta kritiikiltä teoksia kohtaan.

Virtanen (2000, 200) toteaa, että jaetut ja henkilökohtaiset kaupunkinäkemykset kertovat siitä, että kaupunkia eletään ja tulkitaan tunteella, järjellä ja aistien, aina yksilöllisten elämäntaustojen pohjalta, mutta ei kuitenkaan koskaan erillään yhteiskunnan kulttuurisista käsityksistä ja materiaalisista faktoista. Olen samaa mieltä Virtanen kanssa siitä, että kaupunkitiloja eletään monella tavalla, jolloin kaupunkitiloista rakentuu merkityksiä täynnä olevia ilmiöitä, joita tutkimuksessani symboloi esimerkiksi betoni, tilan avaruus ja ennen kaikkea taideteokset (Tuan 1977, 173; Virtanen 2000, 203).

Kohderyhmän mielikuvat eivät ole muuttumattomia, vaikka ne siltä voivat näyttää heidän vastausten perusteella. Mielikuvat muuttuvat siinä missä paikan identiteetit, mikäli heidän käyttötarkoituksensa tiloja kohtaan muuttuvat (Relph 1976, 56). Mielikuvien muutos voi tapahtua myös huomaamatta, esimerkiksi vahvistuen. Uskon näin jossain määrin tapahtuneen tutkimuksessani, vaikka kohderyhmä olikin vierailuidensa jälkeen toista mieltä. He tiedostivat, että teokset ovat katoavia elementtejä kaupunkitiloissa, jotka olivat heille jo kovin tuttuja. Yhtä lailla heidän oli ehkä vaikea analysoida sitä, miten taide vaikutti heidän mielikuviinsa heti vierailun jälkeen.

5 POHDINTA

Mikä merkitys tutkimukseni johtopäätöksillä on? Tutkimukseni toisti Virtasen näkemyksiä kaupungista elettyinä ilmiöinä. Vaikka siis taideteokset eivät muuttaneet mielikuvia aivan joksikin muuksi, niin ne kuitenkin vahvistivat kaikkien paitsi Leenan mielikuvia. Taideteokset toivat esiin kohderyhmän mielipiteitä ja tunteita kaupunkitiloista kommunikoivalla luonteellaan. Jaakko ja Taina samastuivat ehkä vielä vahvemmin tiloihin teosten sekä haastatteluiden takia. Yhtä lailla Heikki kenties huomasi inhoavansa entistä enemmän kaupunginteatterin piha-aluetta teoksen ja tutkimukseni ansiosta.

Ehkä kysymys uuden julkisen taiteen roolista mielikuvien muuttajana ja kehittäjänä oli haasteellinen tutkimuksessani lyhytkestoisten ja hetkellisten interventioiden kontekstissa. Uusi julkinen taide voisi mielestäni tutkimukseni perusteella sisältää potentiaalia identifioida kaupunkilaisten kaupunkitiloihin liittämiä tunteita pidempikestoisena tutkimusprosessina. Jatkotutkimusehdotukseni onkin: voiko uusi julkinen taide syventää kaupunkitiloihin liitettyjä kiintymyksen tunteita? Voi olla, että mielikuva oli kohderyhmälleni hieman vaikeasti hahmotettava käsite. Tämän takia tutkimuskysymykset sekä haastattelukysymykset voisi kohdentaa jatkotutkimuksessa helpommin ymmärrettäviin asioihin. Toisaalta, ehkä kysymyksenasetteluni mielikuvista, paikan identiteetistä ja mielikuvista olivat kohderyhmälle liian mustavalkoisia, tai itsestään selviä.

Kaupunkitiloihin liitetyt kiintymyksen ja inhon tunteet liittyvät Relphin (1976) paikan identiteetin näkökulmaan, sisäpuolisuuden ja ulkopuolisuuden tunteeseen, mutta myös Tuanin (1974) kuvailemaan topophiliaan, jonka avulla voisi analysoida kokijan kiintymyksen intensiteettiä ja luonnetta. Tuan (1977, 148) näkee, että taide auttaa kuvailemaan intiimejä kokemuksia paikoista. Tällä hän tarkoittaa turvallisiksi ja tärkeiksi koettuja paikkoja, kuten esimerkiksi kotia (joka voi olla kylläkin kaikkea muuta kuin turvallinen paikka). Intiimi paikka on, jossa on turvallista käydä intiimiä vuorovaikutusta (Tuan 1977, 141, 144). Kiintymyksen ja inhon lisäksi olisikin mielenkiintoista tutkia Tuanin topophilian näkökulmasta kokeeko kohderyhmä kaupunkitilat turvallisiksi tai turvattomiksi.

Kiintymyksen tunteita voisi tutkia paikan identiteetin, topophilian sekä Berleantin urbaanin estetiikan kautta, joka voisi antaa käytännöllisiä välineitä analysoida kohderyhmän ympäristön arviointeja. Näen, että syvähaastattelu voisi toimia hyvänä menetelmänä kohderyhmän ajatusten reflektointiin. Yhtä lailla olisi tärkeää selvittää esimerkiksi kyselyn kautta heidän ennakkokäsityksiään ja historiaansa kaupunkitiloja kohtaan. Kohderyhmä voisi myös pitää päiväkirjaa, johon he kirjoittaisivat päiväkohtaiset tunteensa kaupunkitiloista. Voisi olla myös mielenkiintoista tutkia samalla kohderyhmän suhdetta samoihin tiloihin ilman taideteoksia. Voi olla, että jatkotutkimus pidempi kestoisena prosessina toisi esiin paremmin olosuhteiden ja vaikutteiden, kuin myös teosten merkitystä kaupunkitilojen kokemisessa ja tulkinnassa. Uskon, että psykomaantieteellisiä menetelmät ja filosofia voisivat toimia oivina lähtökohtina tutkimuksessa, jossa ne tuotaisiin osaksi humanistismaantieteellistä ja ympäristöesteettistä tutkimusta, jossa kartoitetaan kaupunkia elettyinä ja koettuna ilmiönä.

Taideteosten kautta ei välttämättä saada totuutta siitä, miltä ihmisistä tuntuu tietyissä kaupunkitiloissa, mutta ne voisivat toimia reflektioivina peileinä ympäristön merkitysten analyysissa. Uskon, että julkinen taide kaupunkitilassa voi auttaa kaupunkilaista pysähtymään ja havahtumaan tutun ympäristön piirteisiin ja mahdollisiin muutoksiin (Andersson 1997, 215). Tutkimukseni kohderyhmä ei kuitenkaan koostunut satunnaisista ohikulkijoista, vaan he tiesivät, että jotain uutta on luvassa tutussa kaupunkitilassa. Olisikin mielenkiintoista tutkia sitä miten kaupunkilaiset kokevat ja tulkitsevat kaupunkitiloja, jos heille ei kerrota sitä, että siellä sijaitsee jokin taideteos. Tuan (1977, 162) näkee, että taideteokset voivat ohjata ihmisen kokemista, koska taiteen muoto symboloi aina ihmisen tunteita. Taide pyrkii antamaan muodon ihmisen mielialoille, tunteille ja arjen kokemuksille. Aina näin ei kuitenkaan välttämättä käy. Taiteen vaikutukset ovat kuitenkin ennakoimattomia, varsinkin jos sen ympäristönä on kaupunki.

Yhtä lailla voisi tutkia sitä miten uuden julkisen taiteen teokset voivat aiheuttaa kiintymyksen tunteita. Vaikka kyseessä olisi hyvää tarkoittava interaktiivinen teos, kuten *Sanojen kasvatuslaitos*, niin reaktiot voivat olla aivan jotain muuta, kuten esimerkiksi *Tilted Arc* – teoksen kohdalla, jota vaadittiin poistettavaksi sen epäkäytännöllisyyteen ja epäesteettisyyteen vedoten.

Uuden julkisen taiteen roolin tutkiminen kaupunkilaisten näkökulmasta on erityisen tärkeää, koska se mahdollistaa kaupungin erityispiirteiden esiintuomisen ja refleктоimisen. Uusi julkinen taide, joka kunnioittaa kaupunkilaisten elintilaa voi nähdä vastavoimana kaupunkien ja kaupunkitilojen samankaltaistamiselle. Relph (1976, 79) puhuu paikattomuudesta, jolloin ihmisiltä katoaa paikan taju, eli tarkoituksellinen ja syvä suhde paikkoihin. Relph näkee, että esimerkiksi samanlaiset McDonald`s ravintolat yhdenmukaistavat globaalilla tavalla kaupunkeja, jolloin ihmisten suhde kaupunkeihin on vaarassa kehittyä yhdentekeväksi ja pinnalliseksi (Relph 1976, 80). Monikansalliset yritykset luovat samannäköisiä paikkoja tuhoten olemassa olevien paikkojen erityisiä piirteitä (Relph 1976, 90). Uuden julkisen taiteen merkitystä yksilöllisen ja yhteisen kaupunkitilan luojana ja kehittäjänä ei tarvitse tutkia vain monikansallisten yritysten takia, vaan pelkästään sellaisen rationaalisen kaupunkikulttuurin takia, joka näyttää olevan nykyään vallalla (Relph 1976, 139–140).

Uuden julkisen taiteen merkityksen pohdinta kaupunkilaisten näkökulmasta käsin voisi tuoda tärkeää tietoa ja näkökulmia myös kaupunkiviihtyvyyden ja – imagon kannalta kaupunkisuunnittelijoille, jotta kaupunkitiloja voisi kehittää aidosti eläviksi ja avoimiksi tiloiksi. Aukkaiden arkitiedon tuominen kaupunkisuunnittelun ohjaavaksi tekijäksi voisi tarkoittaa sitä, että kaupunkisuunnittelussa luovuttaisiin perinteisen kaupunkisuunnittelun näköalattomuudesta eletyn ja koetun kaupunkikokemuksen hyväksi (Lehtovuori 2005, 231–235.) Täten voitaisiin saavuttaa ihmistasapainoinen kaupunki (Häkli 1997, 52). Suomalaiset kaupungit muuttuvat yhä monikulttuurisemmaksi, mutta perinteinen kaupunkisuunnittelu ei ole kyennyt vastaamaan muuttuvan yhteiskuntamme tarpeisiin (Lehtovuori 2005, 68). Haasteena arkitiedon huomioidnissa kaupunkisuunnittelussa on kuitenkin osallisten monimuotoisuus ja määrittelemättömyys (Bäcklund 2002, 147).

Koska en onnistunut löytämään tutkimuksia tästä aiheesta, en uskalla väittää tutkimukseni avanneen uusia näkökulmia kaupunki- tai nykytaiteen tutkimukseen koskien uuden julkisen taiteen roolia kaupunkitilojen kokemisessa.

Sitä vastoin uskon, että tutkimukseni voisi tuoda uusia näkökulmia ympäristöestetiikan ja humanistisen maantieteen tutkimukseen, kuin myös kaupunkikulttuurin suunnittelijoille, uuden julkisen taiteen merkityksestä kaupunkitilojen kokemisessa ja tulkinnassa kaupunkilaisten näkökulmasta. Tutkimuksellani voikin siten olla tilausta elävän kaupunkiympäristön tutkijoille ja suunnittelijoille.

Entä voiko tutkimustani luonnehtia luotettavaksi? Oliko aineistoni tarpeeksi laaja tutkimuskysymyksiäni varten? En näe, että minun olisi pitänyt haastatella useampaa ihmistä, jotta johtopäätökseni olisivat luotettavia. Pysin kuvaamaan aineistoa mahdollisimman avoimesti haastateltavien käsityksiä kunnioittaen ja olosuhteet huomioiden. Tutkimukseni johtopäätökset perustuivatkin aineistoon, eikä valmiiseen teoriaan. Sää, heidän ennakkokäsityksenä tiloista sekä tutkimukseni tarkoitus vaikuttivatkin paljon aineistoon. Tämän takia oli tärkeää olla tekemättä liian suoria johtopäätöksiä yksittäisten lauseiden perusteella, vaan kunnioittaa aineiston heterogeenisyyttä ja kontekstuaalisuutta.

Näin tutkimukseni haasteeksi ja ongelmaksi sen, että tutkimus vaikutti niin selkeästi kohderyhmän kaupunkitilojen kokemuksiin ja tulkintoihin. Toisaalta tarkoitukseni oli tutkia teosten vaikutusta kohderyhmän kaupunkitilojen kokemuksissa ja tulkinnoissa, ja se todella onnistui. Näen haasteena myös jatkotutkimusehdotuksessani aineiston analyysissa kontekstin huomioimisen, eli sen, että tutkija ei tee liian suorasukaisia johtopäätöksiä heterogeenisestä ja verkkomaisesta aineistosta. Voikin kysyä, millä lailla hallittu subjektiivisuus toteutui tutkimuksessani? Pysin ottamaan huomioon aineiston analyysissa kriittisesti kontekstin, ja tutkimukseni vaikutuksen, joten uskon hallitun subjektiivisuuden toteutuneen varsin tyydyttävästi.

Paikan identiteetti, ympäristöestetiikka ja mielikuvat olivat monipuolisuudessaan haastavia käsitteitä aineiston analyysille. Niiden käsittely aineiston analyysissa vaatii tarpeeksi syventäviä ja laajoja kysymyksiä, jotta johtopäätöksille tulisi tarpeeksi perusteita. Haastatteluni olisivatkin voineet olla syvällisempiä ja pidempikestoisia. Koen silti, että onnistuin keräämään teemahaastattelun puitteissa runsaasti tietoa kohderyhmän käsityksistä.

Tutkimukseni luotettavuutta voi myös pohtia sen kautta, löytyykö johtopäätöksilleni tukea muista tutkimuksista. Johtopäätökseni saivat tukea Virtasen tutkimuksista (1999 & 2000). On kuitenkin myönnettävä, että useampi vertaileva tutkimus olisi ollut hyvä asia tutkimuksen luotettavuuden ja vahvistettavuuden näkökulmasta. Tutkimukseni onnistui kuitenkin tavoitteessaan tutkia kohderyhmän kokemuksia ja tulkintoja kaupunkitiloista ympäristöestetiikan, paikan identiteetin sekä mielikuvien näkökulmista.

Näen ristiriitaa tutkimukseni ideassa käsitellä haastateltavien ajatuksia heidän näkökulmistaan käsin, koska tutkimuksen suunnittelu, aineiston analyysi ja johtopäätökset toteutuivat täysin heistä erillään. Näenkin hedelmällisenä haasteena ottaa jatkotutkimusehdotuksessani huomioon paremmin haastateltavien, pikemmin osallistujien potentiaalin elävien kaupunkitilojen analyysissä, tuoden heidän arkitietonsa osaksi tutkimusprosessia.

Uusi julkinen taide sisältää paljon mahdollisuuksia kaupunkitutkijoille tutkia elettyä ja koettua kaupunkia kaupunkilaisten näkökulmasta. Toivon, että uuden julkisen taiteen interventiot voisivat toimia esimerkkeinä myös siitä, miten kaupunkikulttuuria ja kaupunkisuunnittelua voisi kehittää kohti elävää ja luovaa kaupunkiympäristöä.

LÄHTEET

Painetut lähteet

Aaltoja Juhani & Valli Raine (toim.) (2001) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: Ps-kustannus

Ahonen Sirkka, Saari Seppo, Syrjäläinen Eija, Syrjälä Leena (1994) Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä Oy

Andersson Harri (1997) Kulttuuri ja paikan politiikka kaupunki uudistuksessa. Teoksessa Tila, paikka ja maisema: tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen. Haarni Tuukka, Karvinen Marko, Koskela Hille, Tani Sirpa (toim.) Tampere: Vastapaino

Andersson Harri (toim.) (1990) Teollisuustilan uusi käyttö Turun kaupunkikeskustassa. Turku: Turun kaupunki

Berleant Arnold (1992) The Aesthetics of Environment. Philadelphia: Temple University press

Berleant Arnold (2002) Introduction: Art, environment and the shaping of experience. Teoksessa Environment and the arts: perspectives on environmental aesthetics. Berleant Arnold (toim.) Burlington: Ashgate Publishing company

Berleant Arnold (1997) Living in the landscape: Toward an Aesthetics of Environment. Lawrence: University press of Kansas

Berleant, Arnold (2006) Mitä on ympäristöestetiikka? Suom. Martti Honkanen. Teoksessa Ympäristö, arkkitehtuuri, estetiikka. Haapala Arto, Honkanen Martti, Rantala Veikko (toim.) Helsinki: Yliopistopaino

Bourriaud Nicolas (2002) Relational Aesthetics. Käännös englanniksi Pleasance Simon, Woods Fronza & Copeland Mathieu. Dijon: Les presses du réel

Bäcklund Pia (2002) Miten kuulla asukasta? Kaupunkitila ja osallisuuden haasteet. Teoksessa Osalliset ja osaajat: kansalaiset kaupungin suunnittelussa. Bäcklund Pia, Häkli Jouni, Schulman Harry (toim.) Helsinki: Gaudeamus

Danto Arthur Coleman (1987) The state of the art. New York: Prentice Hall Press

Eskola Jari & Suoranta Juha (1996) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Lapin yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja. C, Katsauksia ja puheenvuoroja. Rovaniemi: Lapin yliopisto

Eräsaari Leena (2002) Julkinen tila ja valtion yhtiöittäminen. Helsinki: Gaudeamus

Forss, Anne-Mari (2007) Paikan estetiikka: eletyn ja koetun ympäristön fenomenologiaa. Helsinki: Yliopistopainos

Haapala Leevi (1999) Taiteilijan muuttuva rooli – yhteisötaidetta 90-luvun Suomessa. Teoksessa Katoava taide. Haapala Leevi (toim.) Helsinki: Ateneum

Haarni Tuukka, Karvinen Marko, Koskela Hille, Tani Sirpa (1997) Johdatus nykymaantieteeseen. Teoksessa Tila, paikka ja maisema: tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen. Haarni Tuukka, Karvinen Marko, Koskela Hille, Tani Sirpa (toim.): Tampere: Vastapaino

Haarni Tuukka (1997) Joustavia tiloja: vallan ja ulossulkemisen urbaania tulkintaa. Teoksessa Tila, paikka ja maisema: tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen. Haarni Tuukka, Karvinen Marko, Koskela Hille, Tani Sirpa (toim.): Tampere: Vastapaino

Hannula Kaija (2002) Osallistava ympäristötaide ja taidekasvatus: Christon ja Jeanne-Clauden projektit oppimisympäristöinä. Jyväskylä: Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos, Jyväskylän yliopisto

Hirsjärvi Sirkka, Remes Pirkko, Sajavaara Paula (2000) Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi

Huusko Mira, Paloniemi Susanna (2006) Fenomenografia laadullisena tutkimussuuntauksena kasvatustieteissä. Lehestä Kasvatus 2006/2. Suomen kasvatustieteellinen aikakausikirja.

Häkli Jouni (2004) Meta hodos: johdatus ihmismaantieteeseen. Tampere: Vastapaino

Jauhiainen Jussi (1990) Asuminen Turun keskustassa. Turku: Turun yliopisto

Jaukkuri Maaretta (1999) Taide kaupunkiympäristössä. Teoksessa Saman taivaan alla 1: taidetta kaupungissa 1999-2000. Nykyaiteen museon julkaisuosa 57. Hirvi Maria, Ijäs Jyrki, Garner Mike (toim.) Helsinki: Nykyaiteen museo

Karjalainen Pauli Tapani (1997) Aika, paikka ja muistin maantiede. Teoksessa Tila, paikka ja maisema: tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen. Haarni Tuukka, Karvinen Marko, Koskela Hille, Tani Sirpa (toim.) Tampere: Vastapaino

Karttunen Sari (2000) Julkisen taiteen monet käytöt: poissulkemisen symboleista kadonneen yhteisöllisyyden rakentajiksi. Hyvinvointikatsaus 3/2000. Viitattu 9.12.2009, Löydettävissä: http://www.stat.fi/tup/hyvinvointikatsaus/hyv_003.pdf

Kopomaa Timo (1997) Tori, marginaali, haastava kaupunki: tilatapauksia julkisten ulkotilojen käytöstä ja reunimmaisista käytännöistä. Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura

Koskinen Marketta (2009) Omistajuus erilaisten yrittäjien käsityksinä ja tulkintoina: Fenomenografinen tutkimus. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto

Kwon Miwon (2002) One place after another: site-specific art and locational identity. Cambridge: The MIT Press

Lahtinen Rauno (2005) Ympäristökeskustelua Kaupungissa: kaupunkiympäristö ja ympäristöasenteet Turussa 1890-1950. Turku: Turun yliopisto

Lefebvre Henri (1991) The production of space. Kääntänyt englanniksi Donald Nicholson-Smith. Oxford : Blackwell Publishers

Lehtovuori Panu (2005) Experience and conflict: the dialectic of the production of public urban space in the light of new event venues in Helsinki 1993-2002. Helsinki: Teknillinen korkeakoulu

Lätti Mervi (2005) Ohjaus osana opettajan työtä: perusopetuksen aineenopettajien käsityksiä ohjauksesta. Joensuu: Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu

Massey Doreen (2008) Samanaikainen tila. suom. Janne Rovio. Lehtonen Mikko, Rantanen Pekka & Valkonen Jarno (toim.) Tampere: Vastapaino

Miles Robert (1997) Art, space and the city: public and urban futures: London & New York: Routledge

Mäkelä Klaus (1990) Kvalitatiivisen analyysin arviointiperusteet. Teoksessa Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. Mäkelä Klaus (toim.) Helsinki: Gaudeamus

Naukkarinen Ossi (2009) Julkisen taiteen kolme muotoa. Lehdestä Alue ja ympäristö 1/2009. Alue ja ympäristön tutkimuksen seura.

Pyhtilä Marko (2005) Kansainväliset situationistit - speaktaakkelin kritiikki. Helsinki: LIKE

Relph Edward (1976) Place and placelessness. London: Pion

Ruusuvuori Johanna, Tiittula Liisa (2005) Nauhoitettujen aineistojen litterointi. Teoksessa Haastattelu: tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Ruusuvuori Johanna, Tiittula Liisa (toim.) Tampere: Vastapaino

Saarikangas Kirsi (2006) Eletyt tilat ja sukupuoli: asukkaiden ja ympäristön kulttuurisia kohtaamisia. Helsinki: Suomen kirjallisuuden seura

Saarikoski Helena (2008) Kuultavia ääniä ja kuuntelemisen keinoja. Teoksessa Ääniä arkistosta: haastattelut ja tulkinta. Fingerroos Outi & Kurki Tuulikki (toim.) Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura

Taiteilija naapurina -yhteisöhanke. Lähiömuseo. Turun kaupungin kulttuurinasiainkeskus. Viitattu 26.1 2010. Löydettävissä: <http://suburbmus.info/info/museo>

Tani Sirpa (1997) Maantiede ja kuvien todellisuudet. Teoksessa Tila, paikka ja maisema: tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen. Haarni Tuukka, Karvinen Marko, Koskela Hille, Tani Sirpa (toim.) Tampere: Vastapaino

Tuan Yi-Fu (1977) Space and place: the perspective of experience. London: Edward Arnold

Tuan Yi-Fu (1974) Topophilia: A Study of Enviromental Perception, Attitudes, And values. Englewood Cliffs: Prentice-Hall Inc.

Turun kaupunki. Hankkeiden ennakkoarviointi lomake. Turun kaupungin kaupunki- ja yhteisötaiteilija hankkeen ennakkoarviointi perustietolomake, Viitattu 2.11 2010. Löydettävissä: www05.turku.fi/ah/kh/2005/0620017x/1192370.htm

Turku 2011 Euroopan kulttuuripääkaupunki. Viihtyisä kaupunki – ohjelma. Viitattu 28.1 2010. Löydettävissä: <http://www.turku2011.fi/public/default.aspx?contentid=143466>

Työministeriö. Työelämän kehittämisohjelma. Turun Seudun Työttömät TST ry: TST ry:n PÄTKÄTYÖVIESTI- Kolmannen sektorin toiminta- ja organisaatiomallin kehittäminen (9/98 - 6/99). Viitattu 31.10 2009, löydettävissä: <http://www.mol.fi/tyke/00-03/caset/muut/tst.html>

Virtanen Anne (1999) Esteettinen kaupunki. Lehestä Terra: maantieteellinen aikakausikirja 2/1999. Suomen maantieteellinen seura.

Virtanen Anne (2000) Tilasta paikkaan, estetiikasta ekologiaan: maantieteellisiä tulkintoja eletystä kaupungista. Turun yliopiston julkaisuja, Sarja C. Turku: Turun yliopisto

von Bonsdorff Pauline (1999) Helsingin kaupunki ja taiteen kaupunki. Teoksessa Saman taivaan alla 1: taidetta kaupungissa 1999-2000. Nykyaiteen museon julkaisuja osa 57. Hirvi Maria, Ijäs Jyrki, Garner Mike (toim.) Helsinki: Nykyaiteen museo

Äikäs, Topi Antti (2004) Imagoa etsimässä: kaupunki- ja aluemarkkinoinnin haasteista mielikuvien mahdollisuuksiin. Helsinki: Suomen kuntaliitto

Muut lähteet

Olohuone ry:n toimintakertomus 2008

Olohuone 306,4km² kaupunkitaidetapahtuman esite 2009

Aineisto

Ilkan Haastattelu, Café Sirius, 6.6 2010

Leenan haastattelu, Aboa vetus museon kahvila, 5.6.2010

Jaakon haastattelu, Bremer, 3.6 2010

Tainan haastattelu, Café Sirius, 6.6 2010

Heikin haastattelu, ravintolalaiva Lulu, 3.6 2010

Timon haastattelu, Bar Edison, 3.6 2010

Heikin kysely

Ilkan kysely

Jaakon kysely

Leenan kysely

Tainan kysely

Timon kysely

Liite 1**Pro Gradu -tutkimuksen KYSELY**

Nimi	
Syntymävuosi	
Osoite	
1) Kuinka kauan olet asunut Turussa?	
2) Missä kaupunginosissa?	
3) Mitkä julkiset kaupunkitilat Turussa ovat sinusta viihtyisiä? (esim. jokin puisto, silta, tori)	
4) Kuinka viihtyisä Turku on mielestäsi asteikolla 1 -10? Voit kertoa halutessasi perusteluita sille, miksi Turku on viihtyisä, tai ei ole viihtyisä.	
5) Ovatko seuraavien paikkojen piha-alueet sinulle tuttuja? Laita X paikan perään, jos paikan piha-alue on tuttu.	Kaupunginteatteri, Turun taidemuseo, Auransilta, Yliopiston pääaukio, Pääkirjasto, Tuomiokirkko,
6) Ovatko jotkin näiden paikkojen piha-alueista koti-, harrastus- tai työreitit varrella? Laita X paikan perään, jos piha-alue on jonkin reitin varrella.	Kaupunginteatteri, Turun taidemuseo, Auransilta, Yliopiston pääaukio, Pääkirjasto, Tuomiokirkko,
7) Mitkä näistä paikkojen piha-alueista ovat sinusta viihtyisiä? Laita X paikan perään, jos paikan piha-alue tuntuu viihtyisältä.	Kaupunginteatteri, Turun taidemuseo, Auransilta, Yliopiston pääaukio, Pääkirjasto, Tuomiokirkko,
8) Voit halutessasi perustella miksi jokin paikan piha-alue (alueet) on viihtyisä, tai miksi ei ole. kasvillisuus ja rakennuksien rakenteet	
9) Oletko joskus nähnyt mielenkiintoista taidetta (veistoksia, teatteria, installaatioita, performansseja ym.) Turun keskustassa? Kyllä / ei? Voit kertoa enemmän, jos olet.	
10) Oletko itse kiinnostunut taiteesta kaupungissa? Arvioi asteikolla 1-10 kiinnostuneisuuttasi. Voit halutessasi kertoa enemmän kiinnostuneisuudestasi.	
11) Onko Olohuone -kaupunkitaidetapahtuma 306,4km ² sinulle tuttu? Kyllä / ei? Voit kertoa enemmän, jos on	

Liite 2

Teemahaastattelun runko

Lämmittely

Millainen on fiilis?

Kerrotko vielä, missä turkulaisessa ulkotilassa vierailit?

Miksi valitsit sen tilan niistä kuudesta antamastani vaihtoehdosta?

Millainen olotilasi oli vierailun alkaessa?

Aistihavainnot

Millaista siellä oli vierailulla?

Millainen sää siellä tilassa oli kun vierailit siellä?

Kuinka kauan vierailusi kesti?

Mitä kellonaika oli?

Oliko siellä muita ihmisiä kuin sinä, kuinka paljon?

Mitä teit siellä: katsoit, kävelit...?

Tapahtuiko siellä mitään ihmeellistä, eli millaisia tilanteita tai tapahtumia muistat että siellä tapahtui?

Millaiselta siellä näytti?

Miltä siellä tuoksui?

Millaisia ääniä muistat kuulleesi?

Tilan ja teoksen arviointi

Koitko tilan viihtyisänä vieraillessasi?

Miksi? Mitkä asiat mielestäsi teki paikasta viihtyisän tai ei-viihtyisän?

Huomasitko, että siinä tilassa oli taideteos?

Mitä ajattelit siitä?

Vaikuttiko teos jollakin tapaa liikkumiseesi tai käyttäytymiseesi?

Arveletko, että vaikutti se muiden ihmisten käyttäytymiseen?

Näyttikö tila erilaiselta teoksen myötä?

Tuntuiko tila erilaiselta tilan myötä?

Muuttuiko tila jollakin tapaa teoksen myötä?

Jos teos jäisi tilaan, mitä se tekisi tilalle?

Mielikuvat

Millaisia mielikuvia sinulla herää kyseisestä tilasta?

Koitko, että nämä mielikuvat vastasivat äskeistä kokemustasi?

Koitko että mielikuvasi tästä tilasta nyt muuttui tämän päivän kokemuksen myötä?

Onko sinulla jotain muistoja tilaan liittyen?

Onko Olohuone – teos vaikuttanut jotenkin ajatuksiin tai mielikuvaasi tästä tilasta?

Toiko Olohuone – teos jotain uusia ajatuksia tästä tilasta?

Tuliko jotain muita ajatuksia tai kommentteja mieleen teoksesta?

Tunnelma

Millainen tilan tunnelma oli silloin kun vierailit siellä?

Oliko tunnelma enemmän mukava vai epämukava?

Oliko se tunnelma uusi tai erilainen siihen verrattuna millaisena olet sen aiemmin kokenut / kuvitellut?

Uskotko, että vuorokaudenaika voisi vaikuttaa tämän tilan tunnelmaan?

Julkinen keskustelu, tilan merkitys

Oletko huomannut, että tähän tilaan on liittynyt jotain julkista keskustelua?

Näetkö, että tähän tilaan liittyy jotain valtataisteluja tai poliittisia kiistoja? Jos näit, niin keiden välillä?

Saako siinä tilassa kuka tahansa olla?

Onko tämä tila tärkeä turkulaisille?

Mikä tila merkitsee mielestäsi turkulaisille merkitys? Onko se yhdentekevä tila?

Mikä siitä tekee mahdollisesti tärkeän tilan?

Mikä tilan merkitys sinulle on?

Onko tila jollakin tapaa tärkeä sinulle?